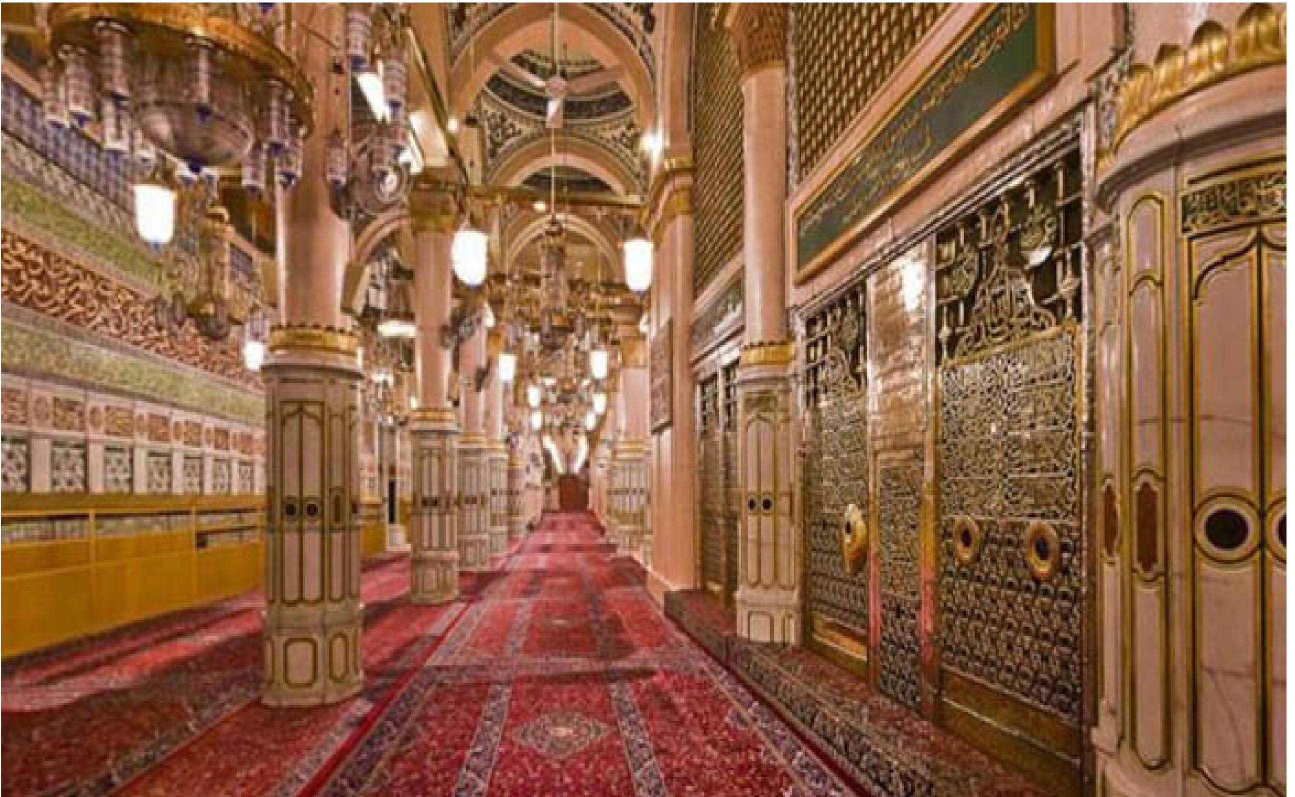
Diyalektik ve Rasyonalist Yaklaşımla
Erken İslam Dönemi

Moustapha Yoser

Berlin 2020

Önbilgi

Diyalektik materyalist yöntemle dinimiz anlatılabilirmi? Hiristiyan'a, Hindu'ya veya Budist'e anlatır gibi, Cengiz Han'ın hayatını anlatır gibi..

Bu kitapta tek bir hadis yoktur. Hadisler Sünni veya Şii toplumunda anlatıldığı kadar önemli olsaydı Kur'an-ı Kerim'de mutlaka Peygamberimizin söylediklerini ezberleyin demezmiy di?

Bu bir din kitabı veya eleştirisi değildir. Bu kitapta Peygamberimiz olağanüstü bir insan, olağanüstü insanlardan oluşan bir sahabe (Asrı saadet inancı) toplumu, olağanüstü kötü bir Cahiliye toplumu yargısı yoktur. Allah son peygamber olarak Peygamberimiz Hz. Muhammet'i seçmiş; son din İslamiyet dünyanın her yerine Peygamberimiz ve sahabenin gayreti ile yayılmıştır. Sınavı yapan Allah, sonucu bilen de sadece odur. İki dünyada her şeyin sahibi Allah'ın adıyla....

Moustapha Yoser

Berlin 2020

Table of Contents

570-590 yılları Yemen (Mekke ve Medine dahil) - Habeşistan bölgesi

Yemen miladdan sonra 100 -530 yılları arasında Himyarit hanedanlığı tarafından yönetilmekteydi. 400 yılına kadar başkenti Sana'nın 125 km güneyinde olan Zafar kenti iken M.S. 400 yıllarından sonra başkenti Sana oldu. Başlangıcta dini olarak politeizm hakimken (pagan tanrılara inanmaktaydılar), ilk yahudi kralı Tub'a Abu Kariba As'ad tarafından (r. 390–420) 380 yılı civarında yahudiliği seçtiler. Halkının birkısmı yahudiydi. Kızıldeniz kıyısında Taizz 30 km batısında Mocha kenti, Sana kenti 150 km kuzeyinde Najran gibi birçok kenti hiristiyandı. Mekke ve Medine kentleri gibi pek çoğuda pagandılar. Hiristiyanlar yahudilerden, azınlıkta olduğu kentlerde ise yahudiler hiristiyanlardan zulüm gördüğünü düşünüyordu. Tarihi kayıtlar pagan kentleri başta olmak üzere kentlerinin kısmı özerklikleri olduğunu göstermektedir. Himyaritler arap yarımadasının tamamına yakınına hakimken sadece bugünkü Yemen'in batısında nufus yoğunluğu bulunmaktaydı.

Yemen doğu ile batı arasında en önemli ticaret yoluydu. Güney Arabistan tarım faaliyetleriyle tanındığı gibi ticaretiyle de tanınıyordu. Yağmurların nispeten istikrarlı olması, denize yakınlığı, Hindistan yolu üzerinde bulunması gibi nedenler Güney Arabistan’da tarım ve ticaretin gelişmesinde etkili olmuştur. Hind, Sind (Pakistan bölgesi) ve Çin’den gelen ürünler önce deniz yolu ile Hürmüz boğazı üzerinden Bahreyn, Basra, Bağdat, yukarı mesapotamya üzerinden ipek yolu ile birleşiyordu. İkinci önemli deniz yolu ise Kızıldeniz üzerinden Mısır ve Akabe limanına ; buradan İskenderiye, Filistin, Antakya üzerinden deniz yoluyla Akdeniz kıyısında diğer liman şehirlere ulaştırılmaktaydı. Denizyoluyla kıyıya paralel devam eden deniz ticareti hem batan gemiler, hemde 4. yüzyıldan sonra korsanlar nedeniyle (özellikle kızıldenizde ve Basra körfezinde gemi hızının yavaşlamasıyla) görece sınırlandı. Karayolu ile taşınması durumunda ise gemilerle Şebve veya Aden limanına gelen mallar, develer üzerinde Yemen ve Hicaz üzerinden Suriye, Filistin ve Mısır’a sevk edilirdi. Basra körfezinden gelen inciler, muhtelif baharatlar, Hindistan’dan gelen dokuma ve kılıçlar, Çin’den gelen ipek, Habeşistan’dan gelen köleler, maymunlar, fildişi, altın ve devekuşu tüyleri bu bölgeden Akdeniz pazarlarına doğru yola çıkardı.

500 yılları başında Himyarit hanedanı Marthad'īlūn Yanūf'ın (c. 500-515) arap yarımadasının büyük kısmını kontrol etmekteydi. M.S. 521 yılında Mu'di Karab Ya'fir'in ölümünden sonra Yousef Asar Yathar veya Dhu Nuwas adında bir Himyarit Yahudi hanedanı iktidara geldi. Yousef Aksum ve Bizans'ın desteklediği Yemen Hıristiyanlarını sistematik olarak Yahudilere zulmettiler ve birkaç sinagogu yaktıkları gerekçesi ile 14.000 hiristiyanı öldürdü, 11.000 ini ele geçirerek liman kenti Mocha'ya doğru yürüdü. Ardından Aksum'dan yardım akışını önlemek için Bab-el-Mandeb'de bir kamp kurdu. Aynı zamanda Yousef, başka bir Yahudi savaş ağası olan Şrahil Yaqbul'un komutasındaki bir orduyu Nejran'a gönderdi. Sharahil, Kindah ve Madh'hij kabilelerinin Bedevilerinden takviye edip, sonunda Najran'daki Hıristiyan topluluğunu sildi. İslam kaynakları 20.000 Hiristiyanı yanan yağla dolu çukurlara attığını söylüyor. Bizans, Aksumite ve Arap Hristiyanlarının üçlü askeri ittifakı, MS 525-527 civarında Yousef'i başarıyla mağlup etti ve Himyarit tahtına bir Hıristiyan Esimiphaios atandı. Bazı tarihciler bu tarihi Himyarit hanedanlığının sonu kabul eder. Gerek atamayı Hiristiyan Habeş Aksumit krallığı destekledi ve gerçekleştirdiğinden, gerekse İslam tarihçileri bölgeyi Habeş diyarı veya Habeşistan olarak adlandırmasından dolayı ben de bu fikirdeyim.

Esimiphaios, Marib'de bir, Najran'da üç yeni kilise inşa ettirdi. Birçok kabile Esimiphaios'un otoritesini tanımadı. Esimiphaios, 531'de, Yemen'den ayrılmayı reddeden ve kendisini Himyar'ın bağımsız bir kralı ilan eden Abraha adlı bir savaşçı tarafından yerinden edildi.

Abraha döneminde San‘a Arabistan’ın dinî, ticarî ve siyasî merkezi idi. Bab-ül-Mendep yani kızıldeniz güney boğazına hakim oldu. Hindistan deniz ticaretini ele geçirdi. Son dönemine kadar bu arap yarımadasında ticaretin ve güvenliğin arttığı bir boluk dönemine neden oldu. Sasani imparatorluğu’nun Hürmüz boğazı çevresini ele geçirmesi ve Hint deniz ticaretini kontrol etmesi ile ticari gelirleri belirgin azaldı ve himayesindeki kentlerde kontrolünü kaybetti. Yezid bin Kabshat adında bir Kendite prensi Abraha ve Arap Hıristiyan müttefiklerine isyan etti. Kontrolündeki kentlerden vergi gelirini toplamak için Bizans ve Aksumit devletlerinin para ve asker (ordusunda filleri atlı birliklere karşı Habeş Aksumit devletinden almış olmalı) desteği ile kuzeye yürüdü. Kaynaklar isyancıları yendiği ve vergileri topladığını göstermektedir. İslam kaynaklarında Fil vakası sonrasında Abraha'nın kontrolündeki yemen bölgesi için Habeş diyarı demesi nedeniyle iktidara geldiğinde veya son döneminde Habeş Aksumit devleti himayesine girdiğini söyleyebiliriz. Çeşitli tarihçiler Abraha'nın çiçek salgını nedeni ile askerlerinin önemli kısmını kaybederek San’a ya döndüğünü ileri sürseler de Kur’an-ı Kerim (Fil suresi) ve İslam kaynakları Mekke’ye

saldırırken Ebabil kuşları tarafından atılan küçük pişmiş toprak tuğlalarla askerlerinin büyük kısmı ve fillerinin kurt yemiş yaprak gibi perişan olduğunu ve az sayıda askeri ile San'a ya dönüp kısa süre sonrada öldüğünü bildirmektedir. Abraha MS 555-565 civarında öldü ancak ölümü ile ilgili güvenilir bir kaynak mevcut değildir.

Fil Vak'ası'nın vuku bulduğu zamana dair kaynaklarda verilen bilgilerde büyük farklılıklar vardır. Yaygın olan inanış Hz. Peygamber'in doğumundan elli, elli beş gün veya üç ay önce, muharrem ayının çıkmasına on üç gün kala bir pazar günü vuku bulduğudur ki bu tarih Araplar'da nesî' geleneğini göz önüne alanlara göre 569, diğerlerine göre ise 570 veya 571 yılıdır.

Sasani imparatorluğu Aden'i 570 civarında ilhak etti. Yemen'in çoğu Aden ve San'a hariç büyük özerkliğe sahipti. Bu dönem, eski Güney Arap uygarlığının çöküşünü işaret ediyordu. Çünkü ülkenin büyük kısmı 630'da İslam Devleti'nin gelişine kadar birkaç bağımsız klan otoritesi altındaydı.

İslam ansiklopedisinde

"Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkma kararına karşı çıkan Yemen eşrafından Zûnefer onunla savaştıysa da yenilerek esir düştü. Yoluna devam eden Ebrehe Has'am kabilesini de yenerek reisleri Nüfeyl b. Habîb el-Has'amî'yi esir aldı. Taife geldiğinde şehir halkı adına konuşan Mes'ûd b. Muatteb'in, Lât Mâbedi'ne dokunulmamasına karşılık itaatlerini arzedecekleri ve kendisine hedefi olan Kâbe'yi gösterecek bir kılavuz verecekleri yolundaki teklifini kabul etti. Ancak Mekke yakınındaki Mugammes'te konakladığı sırada verdikleri Ebû Rigāl adlı kılavuz öldü (Araplar onun buradaki mezarını taşlamayı âdet edinmişlerdir). Ebrehe, Habeşî Esved b. Maksûd'u bir müfreze ile gönderip Mekke çevresinde otlayan develeri ordugâha getirtti. Bunlar arasında Hz. Peygamber'in dedesi Abdülmuttalib'in de 200 devesi vardı (İbn Hişâm, I, 48). Ebrehe, daha sonra Hunâta el-Himyerî'yi Kureyş'in reisi Abdülmuttalib'e yollayarak onlarla savaşmaya gelmediğini ve yalnızca Kâbe'yi yıkmak istediğini, eğer engel olmaya kalkışmazlarsa kendilerine dokunmayacağını bildirdi. Abdülmuttalib ise ordugâha gelip sadece develerini istedi. Onun Kâbe'nin yıkılmaması için ricada bulunmak yerine yalnız develerini istemesini garipseyen Ebrehe'ye, kendisinin develerin sahibi olduğunu ve Kâbe'yi merak etmediğini, çünkü onu da kendi sahibinin koruyacağını söylemekle yetinen ve develerini alarak Mekke'ye dönen Abdülmuttalib, Kâbe'ye gidip beytini koruması için Allah'a dua ettikten sonra halka şehrin dışına çıkmalarını, dağlara ve vadilere çekilmelerini emretti. Ertesi gün Ebrehe ordusuna hücum emri verdi. Fakat kaynaklara göre, askerin önünde bulunan fil Mekke'ye doğru hareket ettirilmek istendiğinde yerinden kımıldatılamadığı gibi askerler de üzerlerine taşlaşmış çamur yağdıran ebâbîl kuşları tarafından kurt yemiş yaprağa çevrildiler (bk. FÎL SÛRESİ). Böylece planları boşa çıkan ve ordusu perişan olan Ebrehe kendisi gibi kurtulabilen askerleriyle birlikte Yemen'e dönmek zorunda kaldı; kısa bir süre sonra da öldü. Yerine sırasıyla iki oğlu Yeksûm ve Mesrûk geçti."

ve yine İslam ansiklopedisinde:

"Bu olay hakkında nâzil olan Kur'ân-ı Kerîm'in 105. sûresinde ordu mensuplarından "ashâbü'l-fîl" şeklinde bahsedilmesi askerin önünde bir fil bulunduğunu göstermekte ve bundan dolayı söz konusu sûreye "Fîl sûresi" adının verilmesi gibi olaya da "Fil Vak'ası" denilmektedir. Kaynaklarda bu olayın sebepleri, tarihi ve sonucu hakkında değişik rivayetler bulunmaktadır. 537 yılında idareyi ele geçiren ve mutaassıp bir hıristiyan olan Habeş Krallığı'nın müstakil Yemen valisi Ebrehe Hıristiyanlığı yaymak için bölgede yoğun çalışmalara başladı. Araplar'ın Kâbe'yi ziyaret için Mekke'ye gittiklerini görünce bu binanın hangi malzemeden yapıldığını ve örtüsünü sordu; taştan olduğunu ve örtüsünün farklı yerlerden geldiğini öğrenince de, "Mesîh'e yemin ederim ki ondan daha hayırlısını yaptıracağım" diyerek (İbn Sa'd, I, 90) San'a'da, İslâm kaynaklarında

Kulleys/Kalîs şeklinde geçen (Grekçe ekklessia, Türkçe'de kilise) büyük bir katedral inşa ettirdi ve tezyinatı için Bizans'tan mermer ve mozaik ustaları getirtti. Şarkiyatçı Rudolf Strothmann, şehrin ortasında yer alan ve halk arasında "Küçük Kâbe" adıyla anılan çifte minareli San'a Ulucamii'nin bu katedralin camiye çevrilmiş şekli olduğunu düşünmektedir (*İA*, X, 179). Bizans imparatoru ustaları yollarken dinî hayatı düzene sokması amacıyla İskenderiye'deki İtalyan asıllı papaz Gregentius'u da göndermiş ve Ebrehe bu papazın hazırladığı yirmi üç maddeden oluşan bir kanunu yürürlüğe koymuştur (Hamîdullah, I, 287).

İnşaatın tamamlanmasından sonra Ebrehe çeşitli bölgelere propagandacılar göndererek mâbedi ziyaret etmeleri için halkı San'a'ya çağırdı. Fakat bu kilisenin, Hz. İbrâhim'den beri kutsal saydıkları Kâbe'nin yerine geçirilmek istenmesini hazmedemeyen Kinâne kabilesine mensup bir Arap San'a'ya giderek kiliseye pisledi. Bu saygısızlığa öfkelenen Ebrehe de bütün Kinânîler'in gelip kiliseyi tavaf etmelerini istedi; ancak onlar isteğini reddettikleri gibi gönderdiği elçiyi de öldürdüler. Bunun üzerine Ebrehe, Hıristiyanlığın yayılmasına Kâbe'nin engel teşkil ettiği sonucuna vararak onu yıkmaya karar verip içinde Mahmûd adlı filin de bulunduğu büyük bir ordu ile Mekke üzerine yürüdü. Mukātil b. Süleyman'dan gelen bir başka rivayette onun Kâbe'yi yıkmak üzere harekete geçmesine sebep olarak, Kureyşli bazı gençlerin sıcak bir gecede yaktıkları ateşin rüzgârın etkisiyle kilisenin yanmasına yol açması olayı gösterilir (İbn Kesîr, XV, 8659). Diğer bir rivayette ise Ebrehe bu sefere, Hıristiyanlığı yaymak şartıyla taç giydirip Mudar'a emîr tayin ettiği Muhammed b. Huzâî'nin Kinâne kabilesince öldürülmesini bahane etmiştir (Taberî, Târîḫ, I, 935).

Kaynakların çoğunun orduda Mahmûd adlı bir tek filin bulunduğunu kaydetmesine karşılık (meselâ bk. İbn Sa'd, I, 91; Taberî, *Câmiʿu'l-beyân*, XXX, 303) bazı rivayetlerde sekiz, on iki, on üç, hatta 1000 kadar filden bahsedilmektedir (İbn Sa'd, I, 92; Kurtubî, XX, 193; Cevâd Ali, III, 507). Mahmûd adının Arapça kaynaklara, nesli tükenmiş büyük tarih öncesi fillerine verilen "mamut" (mammouth) adından bozularak girmiş olabileceği ileri sürülmektedir (Hamîdullah, I, 289-290)."

Ve

"Kureyş kabilesi, Mekke ve Kâbe için büyük önem taşıyan Fil Vak'ası'nı tarih başlangıcı kabul etmiş ve meydana geldiği yıl "âmü'l-fîl" adıyla meşhur olmuştur; ancak bu durum uzun sürmemiştir. Olayın Kureyş üzerinde bıraktığı etkinin büyüklüğüne ilk delil, Kur'ân-ı Kerîm'in "ashâbü'l-fîl" şeklinde adlandırdığı saldırganları yine Fîl adındaki bir sûre ile onlara hatırlatmasıdır. Diğer Arap kabileleri de bu olay sebebiyle Kureyş'e saygı duymuşlar ve bunu onlara "ehlullah" diyerek belli etmişlerdir; birçok şair ise bu vak'ayla ilgili çeşitli şiirler söylemiştir (İbn Hişâm, I, 57-62)."

Son Himyerî hükümdarı Zûnüvâs'ın, Hıristiyanlığın yaygın olduğu Necran'da Yahudiliği zorla yaymaya çalışması üzerine Habeş Necâşîsi'nin 525'te Eryât kumandasında Yemen'e gönderdiği orduda Ebrehe de vardı. Zûnüvâs'ı mağlûp ederek Yemen'e hâkim olan Eryât ile Ebrehe arasında çıkan anlaşmazlık sonuçta bir savaşa sebep oldu ve halkın desteğini sağlayan Ebrehe Eryât'ı öldürerek Yemen'de idareyi ele geçirdi (537). Eryât ile yaptığı savaş sırasında dudağı veya burnu yarıldığı için "Eşrem" lakabıyla anılan Ebrehe Yemen'e hâkim olduktan sonra Habeş Necâşîsi'ne bir mektup göndererek kendisine itaat arzettiğini bildirdi. Necâşî de bir iç savaşa meydan vermemek için onun Yemen'e hâkimiyetini ve valiliğini onayladı.

Ebrehe mutaassıp bir hıristiyandı. Bu dini yaymak için yoğun bir faaliyete geçti. Bu maksatla San'a'da, Arapça kaynaklarda Yunanca ekklessia kelimesinin Arapçalaşmış şekliyle Kalîs (Kulleys) olarak geçen muhteşem bir kilise yaptırdı. Binayı süslemek için Bizans İmparatorluğu'ndan mermer ve mozaik ustaları getirtti. Böylece bütün Araplar'ı kutsal saydıkları Kâbe yerine bu kiliseyi tavaf etmeye zorlamak, aynı zamanda Mekkeliler'in giderek gelişen ticarî faaliyetlerine engel olmak ve San'a'yı hem dinî hem ticarî bir merkez haline getirmek istiyordu. Onun çeşitli ülkelere

propagandacılar gönderip halkı hac için San‘a’ya çağırmasına öfkelenen Kinâne kabilesine mensup bir Arap, Ebrehe’nin kilisesine giderek oraya pisledi. Bunu duyan Ebrehe, Kinâne kabilesi mensuplarının San‘a’ya gelip kiliseyi tavaf etmelerini istedi. Ancak onların bu teklifi reddederek elçiyi öldürmeleri üzerine Kâbe’yi yıkmadıkça sonuç alamayacağını anladı ve Mahmud adlı filin de bulunduğu bir ordu ile Mekke üzerine yürüdü.

Ebrehe’nin Kâbe’yi yıkmak istemesini hoş karşılamayan Yemen eşrafından Zûnefer adlı bir kişi topladığı kuvvetlerle Ebrehe’ye karşı çıktı, fakat yenilerek esir düştü. Zûnefer’i hapsedip yoluna devam eden Ebrehe bu defa Has‘am kabilesinden bir birlikle mücadele etti ve başlarında bulunan Nüfeyl b. Habîb el-Has‘amî’yi de esir aldı. Ebrehe Tâif’e geldiğinde şehir halkı tarafından karşılandı ve halk adına konuşan Mes‘ûd b. Muatteb itaat arzedip Lât adlı putlarına dokunulmamasını rica etti. Ebrehe’nin bu ricayı kabul etmesi üzerine Ebû Rigāl adında bir kişiyi ona kılavuz olarak verdiler. Ebrehe Mekke yakınlarındaki Mugammes’te konakladı ve Esved b. Maksûd adlı bir Habeşli’yi Mekke’ye göndererek şehir yakınındaki develeri ordugâha getirtti. Gaspedilen develer arasında Hz. Peygamber’in dedesi Abdülmuttalib’in develeri de vardı. Abdülmuttalib develerini istemek üzere ordugâha gelince Ebrehe onun Kâbe için ricacı olmak yerine develerini istemesini garipsemiş, bunun üzerine Abdülmuttalib kendisinin sadece develerin sahibi olduğunu, Kâbe’yi de sahibinin koruyacağını söylemiştir.

Kâbe’yi tahrip etmekten vazgeçmesi için yapılan teklifleri reddeden Ebrehe, ordusuna bir gün sonra hücum emrini verdi. Fakat önde bulunan büyük fil yerinden kımıldamadı ve sonunda ordunun büyük bir kısmı, Kur’ân-ı Kerîm’de de belirtildiği gibi (el-Fîl 105/1-5), akın akın gelen ve tepelerine taş yağdıran ebâbîl* kuşları tarafından mahvedildi. Ebrehe canını zor kurtardı ve yaralı olarak Yemen’e döndü; kısa zaman sonra da 570 veya 571 yılında öldü. Fil Vak‘ası’nın 547 veya 563 yılında meydana geldiğine dair rivayetler de vardır. Yerine sırasıyla iki oğlu Yeksûm ve Mesrûk geçti.

Araplar’ın tarihinde bir dönüm noktası teşkil eden bu hadise onlar tarafından bir tarih başlangıcı sayılmış ve “Âmü’l-fîl” (Fil Vak‘ası’nın meydana geldiği yıl) diye meşhur olmuştur. Hz. Muhammed’in bu olayın meydana geldiği yıl doğduğu kabul edilmektedir (ayrıca bk. FÎL SÛRESİ).” demektedir.

Şahsi kanaatim

1- Abraha Mekke’ye vergi toplamaya gelmişti. Mekke’de 200 deveyi ele geçirdikten sonra; Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib’in gelip istemesi ile develeri verdiğine göre vergiyi de ödemiştir. Fil yılı diye meşhur olduğuna göre Mekkeliler filleri görmüştür. Abraha kabe ile ilgilendiğine, neden yapıldığını sorguladığına, Abdülmuttalib’e Kabeyi neden yıkmasını engellemesini istemediğini sorduğuna, bir çatışma çıkmadığına göre Kabeyi yıkmak gibi bir amacı olmamıştır. Mekkeliler ebabil kuşlarını attıkları ile filler ve askerlerin ölmesini görselerdi filleri görmek mi yoksa ebabil kuşlarının filleri öldürmesi mi daha mucizevi görülürdü diye kendime sorduğumda “ebabil kuşlarının filleri öldürmesi” daha mucizevi olurdu. Kur’an-ı Kerim’de de Abraha'nın tuzaklarını Allahın boşa çıkardığını, kendisi ve askerlerini üzerlerine salınan kuşların attığı sert taşlarla perişan ettiğini söylemekte. Demek ki mekkeliler sadece fillere, askerlere ve Abraha'ya olanı duydular, ama filleri gördüler. Ben sadece filleri görmenin değil ödenen yüklü verginin yarattığı yokluk ve kıtlığın o yılı unutulmaz kıldığını düşünüyorum.

2- Ayrıntıda anlatılanlar sadece Mekkelilerin hikayeleştirilmesinden ibaret. Hadislerin doğru aktarılması iddiasında bu hikayeleştirme aklımızda kalsın.

Fil Suresi "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle. Görmedin mi Rabbin ne yaptı fil sahiplerine! Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine sürü sürü kuşlar saldı. Onlara balçıktan pişirilmiş sert taşlar atıyorlardı. Derken onları, yenilmiş ekin yaprağı gibi kılıverdi"

Fil suresinden sadece Abraha'nın tuzaklarını Allahın boşa çıkardığını, kendisi ve askerlerini üzerlerine salınan kuşların attığı sert taşlarla perişan ettiğini anlıyorum. Apacık yazılmış olduğundan, apaçık anlıyorum.

3- O dönemde Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib Mekke'nin reisi olup gerçek anlamda 200 devenin tamamının sahibi olup olmadığı belli değildir. Eğer 200 devesi olan tüccar olsaydı ne kadar parayı kontrol ediyor olması gerektiği; 200 deveyi besleyecek toplamda ne kadara araziye sahip olması gerektiğini; 200 develik kervanı yönetmek ve korumak için ne kadar çalışan ve asker beslemesi gerektiğini düşünmek gerekir.

Buradan Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib'in dönemin hanedanı Abraha ile görüştüğüne göre varlıklı, saygın, zeki bir insan olduğunu; vergi teslim edilip Abraha'ya gönderildiğine göre cesur ve güvenilir biri olduğunu söyleyebiliriz. Ama Abdulmuttalib'in Mekkenin en zenginlerinden olduğunu söyleyecek delilimiz yok.

4-Donald Routledge Hill, İlk arap fetihlerinde deve ve atın önemi" isimli makalesinde "İslâm'ın ilk yıllarındaki yoksulluk gösteriyor ki develerin kıtlığı sebebiyle Bedir'e askerî sevkiyat 300 kişiye karşılık sadece 70 deve ile gerçekleştirilmişti. Bu seferde ve diğerlerinde, insanlar develere dönüşümlü olarak biniyorlardı. Mekkelilerin bile Bedir'de ve Hendek Savaş'ında neferden daha az binek hayvanı vardı. Arabistan'ın dışındaki harekâtlarda bile deve sayısı oldukça yetersizdi." diyor. Yine "Seferin özelliğine, güçlerin yapısına bağlı olarak yürüyüş hızı değişiyordu. Tabii ki en hızlılar yük, kadın ve çocuk engeli olmayanlardı. 250 milin üzerindeki bir mesafe olan Mekke'den Medine'ye seyahat, üç ya da dört gün alırdı. Müsennâ b. Hârise'nin tahminen 670 mil olan Medine'den Hîre'ye deve ile on günde gittiği söylenir. Modern yazarlar tarafından verilen yürüyüş süreleri bu rakamlarla uyuşmaktadır." demektedir.

5- Yine önemli bir saptama olarak Mekke ve Medine bölgesi pagan çoğunlukta geniş özerkliği olan bölgeler olmakla beraber bağlı olduğu devlet önce Pagan, sonra Yahudi, en son döneminde Hiristiyan devletidir. İslam öncesi dönemde Mekke ve Medine bölgesinde halkın Yahudi ve Hiristiyan dinini, yani tek tanrılı dini bildiğini; Hiristiyan devletin Bizansla bağının olduğunu, dönemin iznik konsülü sonrası 4 kitap hiristiyanlığı olduğunu; Bu iki dinin Yahudi şeriatının kurallarına bağlı olduklarını; dolayısı ile Yahudi şeriatına ait hükümleri bildiklerini ve Hiristiyan veya Yahudi'liği kabul etmediklerini kayıt altına almak gerekmektedir.

Arap yarımadası’nda ticaret yolları

Çoğrafyası

Arabistan yarımadası yaklaşık üç milyon kilometrekarelik yüz ölçümüne sahip olup dörtgen şeklindedir. Yarımada, doğuda Uman ve Basra körfezleri, batıda Kızıldeniz, güneyde Arap Denizi ve Aden körfezi ile tabii sınırlara sahiptir. Coğrafi kaynaklarda Arabistan’ın kuzey sınırı Fırat nehrine kadar götürülmektedir. Kuzeybatı bölgesindeki Sîna yarımadası, nüfus yapısı ve yeryüzü şekilleri bakımından Arabistan’a benzemekteyse de siyasi coğrafya açısından Afrika kıtasına dâhil edilmektedir. Yarımadanın Kızıldeniz sahili boyunca uzanan, yer yer genişliği 80-100 kilometreyi bulan dar bir kıyı ovası (Tihâme) vardır. Ovanın doğusunda dik yamaçlarla yükselen tepeler doğuya doğru gidildikçe yavaş yavaş alçalır. Bu dağlar, kuzeyde Sînâ’dan başlayıp güneyde Hicaz, Asîr ve Yemen bölgelerine uzanarak, Akabe körfezinin güney doğusunda 2000 metreyi aşmaktadır. Bu dağların Yemen’de kalan kısımları Serat (en yüksek) sıra dağları olarak isimlendirilir ve yükseklikleri 3760 metreye kadar ulaşır. Arabistan yarımadası batıdaki bu dağlık kesimden itibaren doğu ve kuzeydoğuya doğru düzenli bir şekilde alçalır. *Necid* adı verilen bu yer, ortalama 500-800 metre arasında değişen yüksekliklere sahip olan bir platodur. Binlerce kilometrelik alanı lav ve tüflerle kaplı olan *Necid* platosu kuzey, doğu ve güneyden çöllerle çevrelenmiştir.

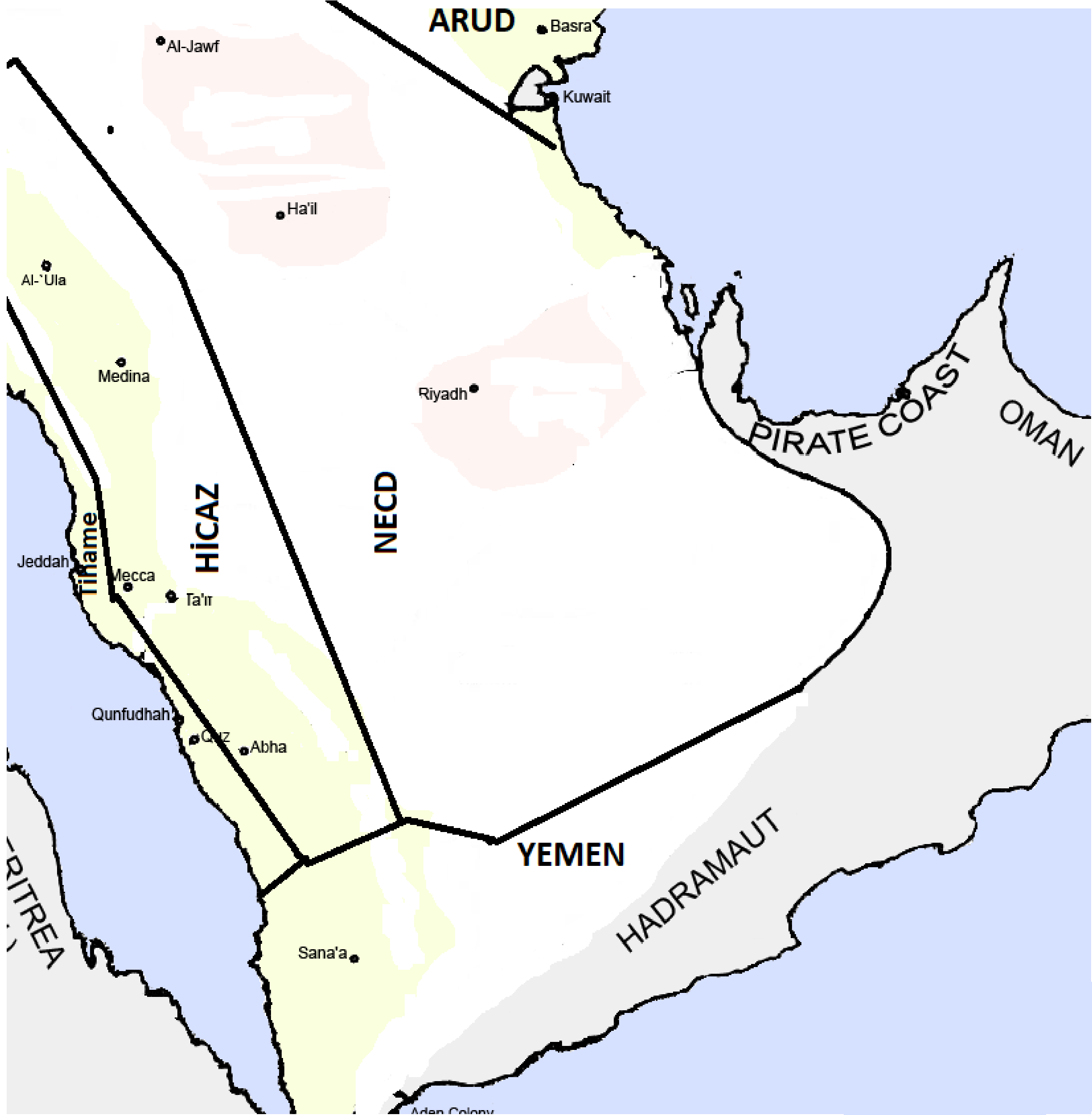
Müslüman coğrafyacılar ise yarımadayı beş bölgeye ayırarak incelemişledir. Bu bölgeler Yenbû’dan Yemen’de bulunan Nejrân’a kadar Kızıldeniz’e paralel bir şekilde uzanan aynı zamanda el-Gavr da denen Tihâme bölgesi; Yemen’in kuzeyinde Tihâme’nin doğusunda bulunan Şam’dan Necran’a kadar uzanan Serat sıradağlarını zaman zaman kesen birkaç vadiden oluşmuş ve Mekke, Medine ve Taif gibi önemli yerleşim yerlerinin de bulunduğu Hicaz bölgesi; Güney’de Yemen, kuzeyde bâdiyetü’s-semâve ve Arûd ile Irak sınırına kadar ulaşan Necid bölgesi; Necid bölgesinden batıda Kızıldeni güneyde ise Hint okyanusuna kadar uzanan doğusunda Hadramevt, Şıhr ve Uman şehirlerinin yer aldığı Yemen bölgesi ve Yemâme, Umân ve Bahreyn’i kuşatan Yemen, Necid ve Irak bölgelerinin ortasında yükselen yer ise Arûd bölgesi olarak isimlendirilmiştir.

Arap yarımadası’nda panayırlar

İslam tarihçilerinin aktardıkları kadarıyla Arap yarımadası’nda düzenlenen panayırların en belirgin özelliklerinden birisi de bedevi kabilelerin etkin rolleridir. Dûmet’ül cendel panayırı İbâdî-Sekûnîler’den olan Ukaydır ile Kelb kabilesinin kollarından ve Gassânîler’in desteklediği Kunâfe arasında; Sâsânîler’in gözetimindeki Muşakkar panayırında Temim kabilesine mensup Abdullah b. Zeydoğulları; Suhâr ve Debâ panayırlarında Cülenda b. Müstekbir; Sâsânîler’in hâkimiyeti altında olan Aden ve San‘a panayırları da Ebnâ’dan olan yöneticilerin kontrolü altındaydı. Bütün bu bedevi kabileler, konar-göçer bir yaşam tarzına sahip olup geçimlerini hayvancılık ve panayırlardan elde ettikleri öşürler ile sağlamaktaydılar. Panayırların bir diğer özelliği ise bu panayırlara Bizans ve Sâsânî İmparatorluklarının hükümranlığı altında yaşayan Arapların (Arap olmayanlarda vardı) katılmasıdır. Hemen hemen bütün panayırlar dönemin süper güçleri olan ve aralarında sürekli bir çatışmanın bulunduğu iki imparatorluğun gölgesi altında gerçekleşmektedir.

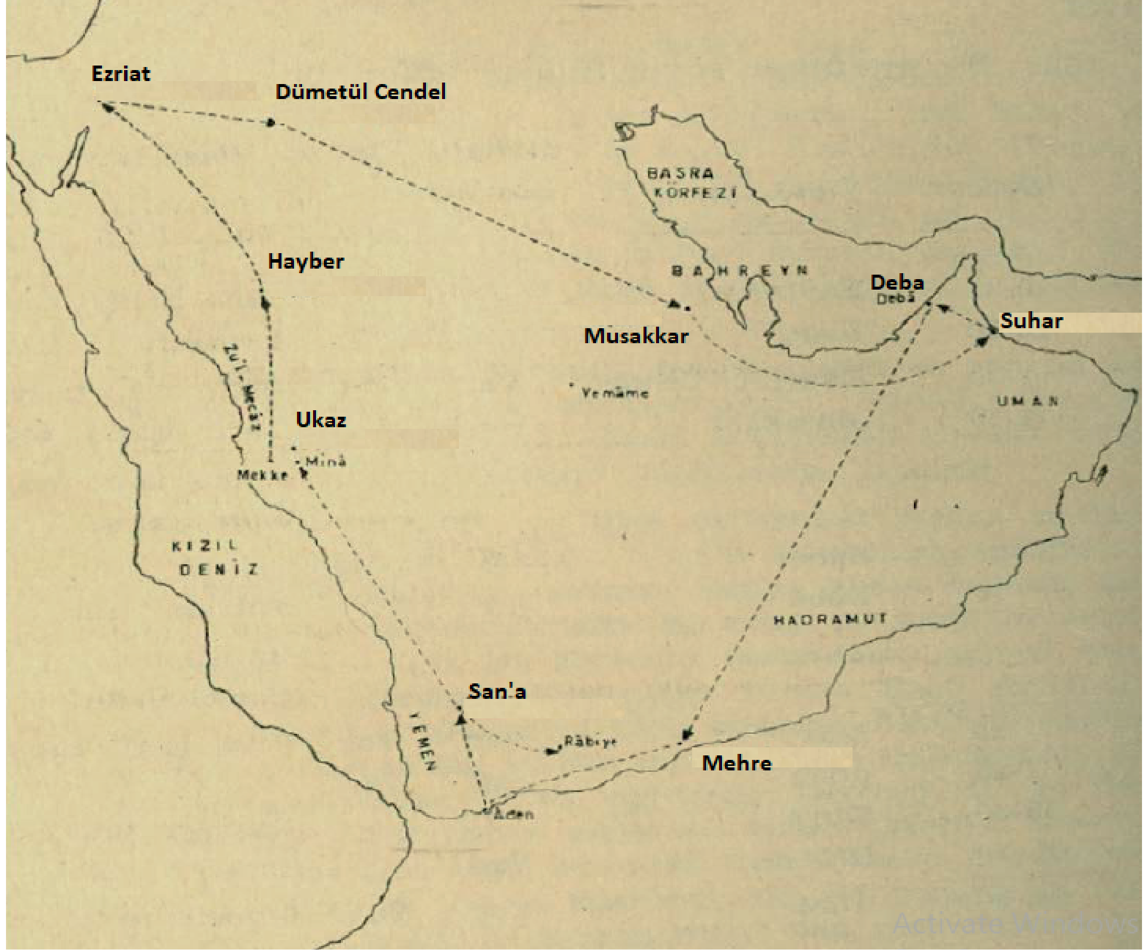
İslam öncesi dönemde Hicâz’da kurulan panayırların en meşhuru olan Ukâz’a Arap yarımadası’nın her tarafından, Arap olsun veya olmasın birçok kabile katılmaktaydı. Kureyş, Hevâzin, Gatafân, Eslem, Huzâa, Ehâbiş kabilelerinden olan Hâris b. Abdimenât, Hûn/Hevn b. Hüzeymeoğulları’ndan olan Azl, Dîş ve Hayâ ve Huzâa kabilesinden Mustalikoğulları bu panayırın

hem düzenleyicileri hem de doğal müşterileriydiler. Kays-Aylan kabilelerinden olan Sakîf, Nasr b. Muaviye, Gatafân ve Hevâzin boyları, Ukâz panayırının kurulduğu yerin civarında yaşamaktaydılar. Gatafân, Necd bölgesinin Şam taraflarında, Hevâzin kabilesi ise Necd bölgesinin Yemen taraflarında yerleşmişlerdir. Tebâle'den Nahle'ye kadar olan bölge Hevâzin kabilelerine aitti. Ukâz panayırı, söz konusu iki yerin ortasında kurulmaktaydı. Bekr b. Hevâzin, Muaviye b. Bekr ve Sakîf b. Münebbih b. Bekr oğullarının bu bölgede birçok hayvanları ve hurma bahçeleri bulunmaktaydı.

Arap Yarımadasında Kurulan Panayırlar

Zaman	Ad	Yer	Öşür	Muhafız Birlikleri	Yönetim
Muharrem 10-30	Netat	Yesrib Hayber	?	?	Sâsânîler'in nüfuzu altında Yahudi kabileler
Muharrem 10-30	Hecer	Yemame	?	?	Sâsânîler'in nüfuzu altında Hanîfe ve Ubeyd
Rebiulevvel 1-30	Dûmetülcendel	Hicaz ve Suriye arasında	var	var	Bizans nüfuzu altında Gassânîler ve Kelb kabilesi
Cumadalâhire 1-30	Muşakkar	Bahreyn Hecer	var	var	Sâsânî nüfuzu altında Abdu Kays, Bekr b. Vâil, Temim
Recep 20-25	Suhâr	Umân	var	?	Sâsânîler
Recep 30	Debâ	Güney Arabistan Limanı	var	?	Sâsânîler
Şaban 15	Şıhr	Umân ve Aden arasında bulunan Mehre	yok	var	Sâsânîler'in kontrolünde Yerel kabileler
Ramazan 1-10	Aden	Aden Yemen	var	yok	Sâsânîler
Ramazan 15-30	San'â	Yemen	var	?	Sâsâniler
Zilkade 15-30	er-Râbiye	Hadramevt	?	var	Sâsâniler
Zilkade 15-30	Ukâz	Mekke'ye yakın bir yer	yok	yok	Temim ve Kureyş
Zilhicce 1-8	Zü'l-Mecaz	Mekke	yok	yok	Hüzeyl
Zilkade 20-30	Mecenne	Mekke'ye yakın bir yerde	?	?	Kinâne
?	Deyru Eyyub	Suriye'de bulunan Havran şehrinde	?	?	Bizans Ve Gassâniler
?	Busrâ	Suriye'de bulunan Havran Şehrinde	var	?	Bizans ve Gassaniler
?	Ezriat	Şam'da el-Belkâ' ve Ammân'a yakın bir yer	?	?	Bizans
?	Hîre	Kûfe yakınlarında	var	var	Sâsânîler ve Lahmîler

Mekke kervan ticareti

İslam öncesi dönem Kureyş kabilesinin kervanlarının ticâri potansiyeli hakkında, Medine'ye hicret eden Müslümanlar'ın Kureyş kervanlarına karşı düzenledikleri askeri operasyonlar ortalama bir fikir verebilir. Bu kervanların hem büyüklükleri hem de nerelere yolculuk yaptıklarına dair kaynaklarımızda az da olsa önemli bilgiler bulunmaktadır.

1- Peygamberimizin Medine'ye hicretinden sonra gerçekleştirilen ilk seriyye olarak bilinen Hamza b. Abdilmuttalib komutasındaki birlik, Suriye'den Mekke'ye gelmekte olan 300 kişinin yer aldığı, Kureyş'ten Ebû Cehil b. Hişâm'ın kontrolündeki kervan;

2- Buvât gazvesi olarak bilinen Peygamberimizin komutasındaki birliğin, muhtemelen Suriye-Mekke ticaret yolu üzerinde 100 kişinin yer aldığı, Kureyş'ten Ümeyye b. Halef el-Cumâhî'nin kontrolündeki 2500 develik kervan;

3- Zü'l-Uşeyre gazvesi olarak bilinen Peygamberimizin komutasındaki birliğin, Mekke'den Suriye'ye gitmekte olan 30 veya 70 kişinin yer aldığı, Kureyş'ten Ebû Süfyân'ın kontrolündeki 4000 veya 5000 dinar değerinde mal taşıyan 1000 develik kervan;

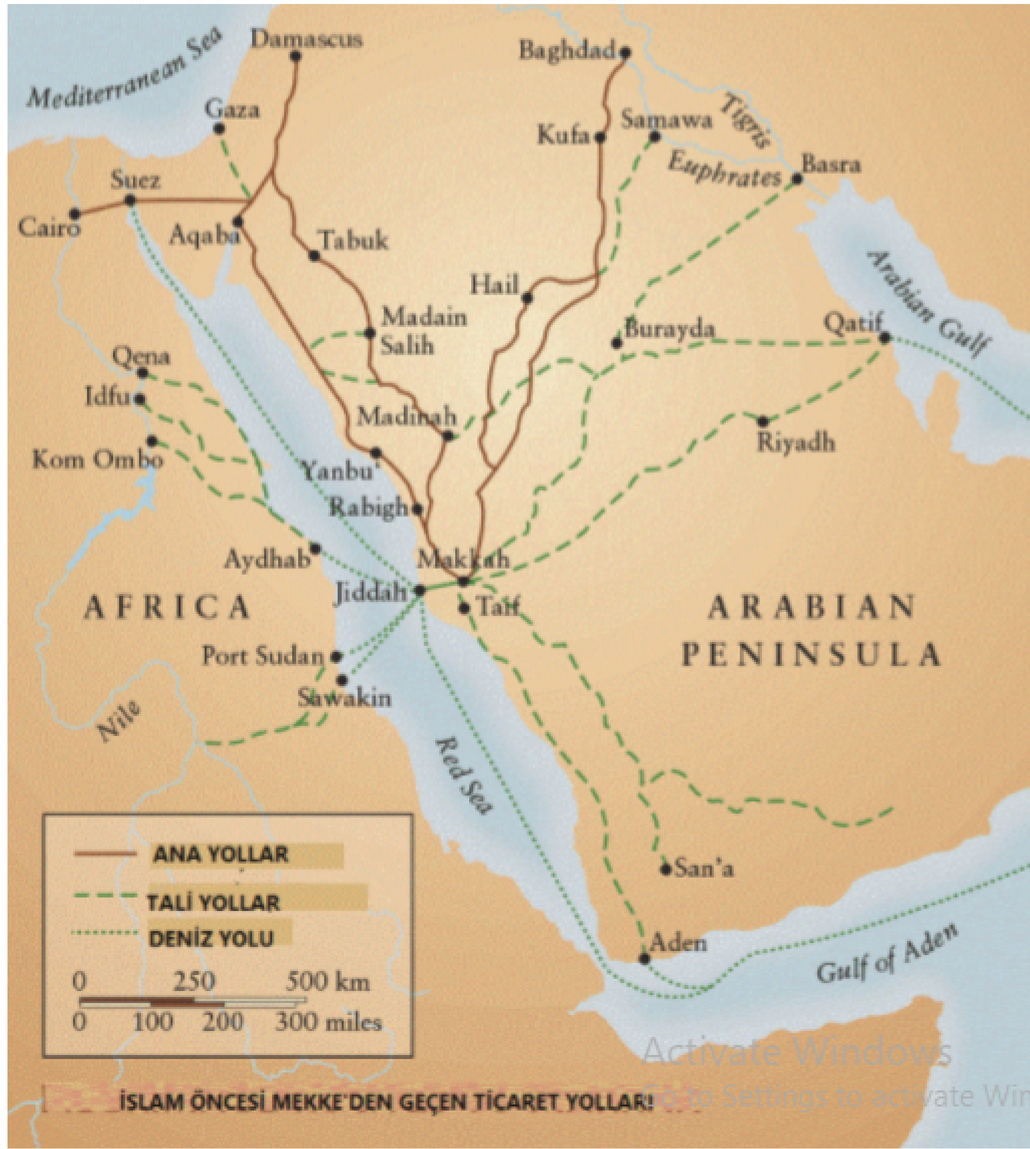
4- Batnu Nahle seriyyesi olarak bilinen Abdullah b. Cahş komutasındaki birliğin, Tâif ile Mekke arasındaki kervan yolu üzerinde, Amr b. Hadremî'nin kontrolündeki şarap, kuru üzüm ve deri taşıyan 4 kişilik kervan;

5- Bedir Gazvesi'nde Hz. Peygamber komutasındaki birliğin, Suriyeden Mekke'ye gitmekte olan 30 veya 40 kişinin yer aldığı, Kureyş'ten Ebû Süfyân'ın kontrolündeki 50000 veya daha az dinar değerinde yük taşıyan 1000 develik kervan;

6- Karede seriyyesi olarak bilinen Zeyd b. Hârise komutasındaki birliğin, Necid-Irak üzerinden Suriye'ye giden ticaret yolu üzerinde Kureyş'ten Safvan b. Ümeyye ve Ebû Süfyân'ın kontrolündeki 100000 dirhem değerinde külçe gümüş ve gümüş eşyalar taşıyan kervan

7- Îs seriyyesi olarak bilinen Zeyd b. Hârise komutasındaki Müslümanların Suriye'den Mekke'ye gitmekte olan Kureyş'ten Safvan b. Ümeyye'nin kontrolündeki çok miktarda gümüş taşıyan kervanın ele geçirilmesi ile ilgili rivayetler Kureyş kabilesinin kervan ticareti hacmi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Ayrıca bu kervanların yaklaşık bir yıl içerisinde çıkmış olduklarını ve Müslümanlar ile Kureyş'in arasındaki çatışmaları da dikkate alırsak kısa zamanda gerçekleştirilen ticarî potansiyelin ne kadar büyük olduğunu tahmin edebiliriz.

Mediterranean Sea
Damascus
Baghdad
Gaza
Kufa
Samawa
Tigris
Euphrates
Basra
Suez
Cairo
Aqaba
Tabuk
Hail
Arabian Gulf
Madain Salih
Burayda
Qatif
Qena
Idfu
Madinah
Riyadh
Kom Ombo
Yanbu'
Rabigh
Aydhab
Makkah
Jiddah
Taif
AFRICA
ARABIAN PENINSULA
Port Sudan
Sawakin
Nile
Red Sea
ANA YOLLAR
TALİ YOLLAR
DENİZ YOLU
0 250 500 km
0 100 200 300 miles
San'a
Aden
Gulf of Aden
İSLAM ÖNCESİ MEKKE'DEN GEÇEN TİCARET YOLLARI

570-590 yılları Mekke ve Medine bölgesi

Beşinci yüzyılda Kureyş kabileleri Mekke'nin kontrolünü ele geçirdi ve yetenekli tacir ve tüccarları oldu. Altıncı yüzyılda, dünyanın diğer bölgelerindeki savaşlar tüccarların tehlikeli deniz yollarından daha güvenli kara yollarına yönelmelerine neden olduğundan kazançlı baharat ticaretine katıldılar. Bizans İmparatorluğu daha önce Kızıldeniz'i kontrol etmişti, ancak korsanlık artıyordu. Dicle ve Fırat nehirleri üzerinden Basra Körfezi'nden geçen bir başka rota da Sasani İmparatorluğu'nun sömürüsü tarafından tehdit edildi ve Lakhmidler, Ghassanidler ve Roma-Fars Savaşları tarafından işlemez hale geldi.

Mekke şehri

Mekke'nin bir ticaret merkezi olarak öne çıkması, sonunda Petra ve Palmira şehirlerini aştı. Tarihsel hesaplar, diğer kıtalardan gelen malların Mekke'den de geçmiş olabileceğine dair bazı işaretler vermektedir. Afrika ve Uzak Doğu'dan gelen ürünler Suriye'ye giderken Mekke'den geçti. Mekkeliler, karavanlar için güvenli geçitler müzakere etmek ve onlara su ve mera hakları vermek için Bizans ve Bedevilerle anlaşmalar imzaladılar. Mekke, Banu Tamim'inkiler de dahil olmak üzere müşteri kabilelerinin gevşek bir konfederasyonunun merkezi oldu. Habeş, Ghassan ve Lakhm gibi diğer bölgesel güçler de düşüşteydi ve Mekke'yi 6. yüzyılın son çeyreğinde Arabistan yarımadası'nın en önemli ticaret pazarı olarak bıraktı.

Önceleri San'a bölgesinden Himyarit tüccarları deve kervanları ile Najran üzerinden Mekke'ye ulaşırken; deniz yoluyla da Cidde limanından Mekke panayırına mallar taşınırdı. Oradan Hayber panayırı üzerinden Suriye güneyindeki Ezriat (Dar'a) veya kuzeydoğu Arabistanda Dûmetü'l Cendel panayırına ulaşırdı.

Mekke'de Kureyş kabilesinde ilk deve kervan ticaretini Peygamberimizin dedesinin dedesi olan Kusayoğullarından Abdulmenaf'ın oğlu Haşim (dedesinin amcası) yaptı. Rivayete göre Hâşim, Kayser'e, "*Ey Melik! Arapların tâcirleri olan bir kabilem var. Ticaretlerini emniyet içerisinde yapabilecekleri bir güvence ver de, Hicâz bölgesinin derilerini ve memleketlerine gelen giyecekleri senin ülkende rahat bir şekilde ve daha ucuza satabilsinler*" dedi. Kayser, Hâşim'e kendi topraklarında serbestçe ticaret yapması için yazılı bir emannâme verdi. Kureyşliler Bizanslılar için derileri yükleniyorlar, Bizanslılar da malın sermayesini karşılayıp, karlarını bölüşüyorlardı. Ayrıca Hâşim, yol üzerinde bulunan kabilelerle onların ticari mallarını herhangi bir ücret almadan taşıyacağına dair antlaşmalar da yapmıştır. Mekke'deki tüccarlar ve yerel dağlarda çıkarılan deri, hayvancılık ve metaller gibi malları, yerel karavanlara yüklenip Suriye ve Irak'taki şehirlere Mekke'ye getirecek olan yerel göçebe kabileler arasında ittifaklar kuruldu.

Daha sonra Haşim Habeş Necaşi'sine giderek benzer emanname'yi ondan aldı ve yol üstündeki kabilelerle de benzer taşıma anlaşması yaptı. Hâşim, Şam yakınlarında Gazze'de öldü. Haşim'in ölümünden sonra Abdumenâf'ın oğlu Muttalib Yemen'e gitti. Kureyşliler'in ticaret yapmaları için orada bulunan hükümdarlar ile sözleşmeler yaptı. Mekke'ye ulaşıncaya kadar yol güzergâhı üzerinde bulunan Araplar'dan, Hâşim'in aldığı gibi emânlar aldı. Muttalib, Yemen'den gelirken Redmân denilen yerde öldü. Hâşim'in diğer kardeşi Abduşems ise Habeşistan'a giderek Habeş melikinden diğer kardeşlerinin aldığı gibi eman aldı. Ve Mekke'ye gelinceye kadar yol güzergâhı üzerinde bulunan Araplar ile antlaşmalar (îlâf) yaptı. Abdüşems, Mekke'de öldü ve el-Hacûn mezarlığına defnedildi. En küçük kardeş Nevfel ise, Irak'a giderek Kureyş tâcirleri için Kisrâ'dan izin aldı. Mekke'ye dönünceye kadar yol güzergâhı üzerinde bulunan Araplar ile anlaşmalar yaptı. Sonra Irak'a dönerek burada Selman denilen yerde öldü.

Haşim'in Abdulmuttalib, Ebu Sayfig ve Esed adlı üç oğlu vardı. Peygamberimiz Abdulmuttalibin

genç yaşta ölen oğlu Abdullahtan yetim torunudur.

Mekke Medineden daha fazla ticari merkezdi. Kervanlar Şam'dan Mekke'ye buğday, zeytin, şarap ve o bölgenin işlenmiş ürünlerini taşıyordu. Yemen'den altın, kıymetli taşlar, fildişi, sandal ağacı, baharat, ipekli ve pamuklu kumaşlr, güzel koku, gümüş ve bakır kaplar gibi Hint malları getirilmekteydi. Arap tacirler Doğu Afrika'dan altın, köle, fildişi, deri, abanoz ağacı ve devekuşu tüyü gibi emtiayı getirmekteydi. Bahreyn'de ise inci çıkmaktaydı.

Arap yarımadasının sert koşulları ve arazisi, yerel kabileler arasında neredeyse sürekli bir çatışma durumu anlamına geliyordu, ancak yılda bir kez bir ateşkes ilan edip Mekke'ye hacca gidiyorlardı. 7. yüzyıla kadar bu yolculuk, putperest Araplar tarafından türbelerine saygı duymak ve Zemzem Kuyusu'ndan su içmek için yapıldı. Ancak Mekke panayırında her yıl ihtilafların tahkim edileceği, borçların çözüleceği ve ticaretin gerçekleşeceği zamandı. Bu yıllık olaylar kabilelere ortak bir kimlik duygusu verdi ve Mekke'yi yarımada için önemli bir odak haline getirdi.

Cahiliye devri sonunda tahminen Mekke nufusu 20.000 den yüksekti. 1000- 2000 develik kervanlarla Medine- Hayber- Akabe üzerinden Ezriat'a (Bugünkü Suriyede Dar'a ili)), Najran üzerinden Sana'ya ve Necd bölgesi üzerinden Bahreyn ve ve Irak'a deve kervanları gittiğine dair yazılı kaynaklar var. Sadece başka kentlerden Mekke2ye, halkın beslenmesi için 20 deve/gün x365 = 7200 deve yükü gıda ürünü (özellikle tahıl) geldiği tahmin edilmektedir.

Mekke'ye yakın Taif, denizden takriben 1000 metre yüksekliktedir, tarıma elverişli ormanlık bir bölgedir. Havası Şam'ın havasına benzemektedir. Mekke'nin önde gelenlerinin sayfiye yeridir. Kureyşlilerin pek çoğunun Taif'de toprağı bulunmaktadır. Başta üzüm olmak üzere Akdeniz'e ait şeftali, incir gibi meyveler burada yetişir. Mekke'nin sebze ve meyve ihtiyacınının büyük kısmını Taif karşılamaktadır. Et ve süt ihtiyacı ise Mekke'de koyun ve deve ağırlıklı hayvancılıktan karşılanır. Tahıl ihtiyacı ise Yemen ve Suriye'den sağlanmak zorundadır.

Mekke'de Kureyş kabilesi yaşamaktadır. Kureyşlilerin önemli toprağı olsada Taif'de kuzey araplarından Sakif kabilesi yaşamaktadır.

Medine Şehri (Yathrib)

Medine, Mekke'nin 210 km kuzeyinde ve Kızıldeniz sahilinden 120 km uzaklıktadır. Çevrenin akarsularının birleştiği Hicaz bölgesinin en verimli bölümünde yer almaktadır. Büyük bir ova güneye uzanır; her yöne manzaralı tepeler ve dağlarla sınırlıdır. İslamiyet öncesi dönemde MS 622'ye kadar Medine bir vaha şehri olan Yathrib olarak biliniyordu. Yathrib, birkaç Arap kabilesinin siyasi güç kazandığı MS 400 yıllarına kadar Yahudi kabilelerin egemenliğindeydi. Yathrib (Medine) de güney arapları ve önemli miktarda Yahudi (Musevi) yaşamaktadır. Yathrip Cidde limanına yakın olması ve Mekke Buşra-Şam ticaret yolu üzerinde olması; hurma bahçeleri ve tarım alanları barındırması nedeni ile başlangıçta bir şehirden ziyade tarım alanlarıyla çevrili ev ve kulubeler birliği halinde idi. Saldırılarda sığınılacak küçük kaleleri vardı. Medine Hicaz'ın verimli bir bölgesinde olması nedeniyle ticaret ve tarımda her zaman önemli bir yer tutmuştur. Şehir, yeterli miktarda yiyecek ve suyu koruyabildi ve bu nedenle Kızıl Deniz boyunca seyahat eden kervanlar için önemli bir çukur durağıydı.

Cahiliye dönemi sonlarında Medine nufusunun 10.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. %30-40'ını yahudiler; %60 kadarını Müşrik araplar oluşturmaktaydı. Az sayıda Hiristiyan arapta yaşamaktaydı. Tarım ve hayvancılıkla uğraşırlar; ticarette ve zanaatta ise Yahudi'lerin hakimiyeti belirgindi.

Medine Mekke de siyasal yaşam

Arap yarımadası üzerindeki sosyal hayatın şekillenmesinde, hiç şüphe yok ki bölgenin içinde bulunduğu coğrafi ortamın ve iklim özelliklerinin önemli bir etkisi olmuştur. Nitekim vahalarda köy, kasaba veya şehirde kerpiç evlerde yaşayan yerleşiklerle (Hadari), kırsal kesimde deve yada keçi kılından çadırlarda yaşayan ve çoğunluğu oluşturan göçebeler (bedevi), Cahiliye dönemi Arap toplumunun belli başlı iki temel unsurunu oluşturmuştur. Bölgedeki iki farklı hayat tarzını yansıtan bu tasnif, aynı zamanda yarımadanın birbirinden farklı coğrafi ve iklim özelliklerini de ön plana çıkarmaktadır. Zira bedevilik oldukça kısıtlı imkanlarla yaşayan ve coğrafi ve iklim özellikleri bakımından çok daha nasipsiz bir bölge olan Kuzey ve Orta Arabistan'ın hakim hayat biçimi iken, Hadarilik, yaşam imkanlarının çok daha çeşitlendiği güneyin hayat tarzını temsil etmiştir. Hatta Arap toplumu içindeki bu ayrıma ilk defa Kur'ân-ı Kerim dikkat çekmiş ve yarımadanın köy ve şehirlerinde yaşayanlar "*arab*", çölde göçebe olarak yaşayanlarsa "*a'rab-ı bedevi"* olarak anılmıştır.

Şehirlerin dışında kalan bölgelerde yaşayan Orta Arabistan halkının geneli hayvancılıkla geçinen ve göçebe bir hayat süren bedevilerden oluşmaktaydı. Bedevinin yaşam tarzını tabi koşullar belirlemektedir. Yağmurlar, yağan yağmurların miktarı ve nereye düştüğü hayatın devamı için önemlidir. Bilhassa ilkbahar bedeviler ve hayvanları için bolluk mevsimidir. Yaz ise en zorlu mevsimdir, cehennemi andırır. Baharın bitirdiği otları kurutur, suları buharlaştırır, bedevi kendisi ve hayvanları için su ve yiyecek bulmak üzere göç eder. Bedevinin hayatı yağmurla yakından irtibatlıdır. Bununla birlikte Yarımadaya çok yağmur düşmemekte, bazen üç-dört yıllık kuraklıklar görülmektedir. Böyle dönemlerde bedeviler Yemen'e, Irak'a, Şam'a veyahut da Mısır'a göç etmektedirler.

Sefil denebilecek kıt kanaat şartlarda yaşayan ve ancak zorunlu ihtiyaçlarını temin derdinde olan bedevilerin temel besin kaynakları hurma ve süt idi. Av hayvanları istisna edilecek olursa bedeviler eti, ancak özel misafirleri veya şenlikleri için hayvan kestikleri zamanlarda yiyebilirlerdi. Avlanmaya düşkünlükleri ile bilinen bedevilerin avladıkları hayvanlar arasında, dağ keçisi, yaban sığırı, ceylan, yaban eşeği, tavşan, keklik, deve kuşu ve kertenkele yer almaktaydı. Pişirilerek yenen veya hurma ile karıştırılmak suretiyle ezmesi yapılan çekirge de bedevi sofralarında yer almaktaydı. Zira hem zorlu tabiat şartlarına, hem de rakip kabilelere karşı verilen mücadele, kabile içi dayanışmayı zorunlu kılmaktaydı. Bu bakımdan birlikte yaşamak, birlikte hareket etmek ve haksızlıklara karşı birlikte mücadele etmek durumunda olan bedeviler, çadır ve develeri dışında ortak bir mülkiyete sahipti. Toprak, av, ot, ateş ve su, kabile mensuplarının ortak malı sayılıyordu. Bedeviler hem büyük ticaret kervanlarına deve temin etmişler, hem de kervanların yol güvenliğini sağlayarak onları muhtelif saldırılara karşı korumuşlardır. Mevzilendiği topraklardan geçen yolcu ve ticaret kafilelerine verdikleri kervan muhafızlığı ve kılavuzluğu hizmetleri bedevilere ciddi maddi kazanç sağlamıştır.

İslam öncesi Arabistan'ını en iyi tanımlayabilecek 3 şey, **çöl**, **deve** ve **bedevi'**dir. Çölün kendine has ağır şartlarını, deve gibi mucizevi bir hayvanla kolaylaştırmış olan bedeviler, genellikle deve yününden yapılmış çadırlarda yaşamaktaydı. Taşınması kolay ve pratik olarak toplanabilen çadırları tercih eden bedeviler, çadırlarında ayrıca silahlarını, kendilerine ve hayvanlarına ait yiyecekleri, kaplarını ve koşum aletlerini de muhafaza etmekteydi. Çadırların kurulup toplanmaları ile tamir işleri kadınlar tarafından yapılmaktaydı.

Tarihin çok eski zamanlarında Araplar tarafından ehlileştirildiği bilinen ve açlık ve susuzluğa karşı gösterdiği dirençle çöl ikliminin vazgeçilmez vasıtası haline gelen develer, zamanla bu coğrafya insanının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Öyle ki 57 derece sıcaklıkta 17 gün hiç su almadan 200 kilo kadar yük taşıyabilen olağanüstü hayvanlardır develer. İklim şartlarına bağlı olarak daimî bir göçün yaşandığı bedevi yaşamında, dişi develerden oluşan bir sürü, çok büyük bir servet anlamına gelmektedir. "Bir hafta kendilerine yetecek yiyeceği saklamaya uygun karınları,

yiyecek deposu olarak işlev gören yağ hörgüçleri; kum fırtınalarına karşı özel perdelerle donatılmış burunları, çift sıra kirpikli gözleri, içi tüylü kulakları; dikenli bitkileri yemeye uygun ağız yapıları ve bunları hazmedebilen sindirim sistemleri; aşırı sıcağa ve soğuğa dayanma kabiliyetleri ve bir defada 60 litre su içerek bu suyu vücutlarının her yerine hızlı bir şekilde dağıtabilmeleri" gibi özelliklerinin yanı sıra, "fırtınalarda yer değiştiren kum tepelerine rağmen yolunu şaşırmayan güçlü hafızaları" ile develerin, söz konusu coğrafya için yaratıldığından kimsenin şüphesi olamaz. Arapçada deve ile ilgili kelimelerin bir kitap hacmine ulaşacak kadar çok olması, keza Cahiliye şiirinin ana konularından birini develerin teşkil etmesi, onların Arap toplumunda edindiği yeri göstermektedir. Çölde haftalar süren uzun yolculuklarda vücutlarından su temin edilebilen bu hayvanlar, eski dünyada kıtalararası ticarette oynadıkları rolle, medeniyetin gelişmesine de önemli bir katkıda bulunmuşlardır. Ani baskınlarda veya komşu kabilelerin çadırlarının ziyareti sırasında at tercih edilse de, develer hiç şüphesiz Cahiliye dönemi Arap toplumunun en yaygın binek hayvanları olmuştur. Develerin, yük ve binek hayvanı olarak kullanılmaları dışında, et, süt, deri, gübre, yün ve gölgelerinden de istifade edilmiştir.

Arap Yarımadası'nda daha çok İran ve Roma paraları kullanılmaktaydı. Altın para olan dinar ve gümüş para olan dirhem Yarımada'da dolaşımda bulunan yabancı paralar arasındaydı. Aynı zamanda Araplar arasında habbe ve danik denilen bakır paralar da kullanılmaktaydı. Rum ve İran paralarının kullanımı İslam döneminde sikke basma işlemi başlayıncaya kadar devam etti.

Siyasi ve *İdari Yapı*

Milattan sonra 530 yıllarına kadar hicaz bölgesi Himyarit hanedanlığına bağlıdır. 530-570 yılları arası bazı kaynaklarda Habeşistanın özel valisi (büyük kısmını Abraha yaptı); bazı kaynaklarda ise Habeşistan Aksumitler'in desteklediği bağımsız Himyar hükümdarı'na (büyük kısmını Abraha yaptı) bağlıydı. Bu hanedanlık veya özel valilik güç kaybedince faha özerk bir yapıya bürünmüş olmakla beraber kent devleti olduğu söylemek mümkün değildir.

Mekke'nin yegâne hükümet teşkilatı, muhtelif oymakların başları ve ileri gelenleri tarafından oluşturulan ve "Mele" adıyla bilinen meclis olup, bu meclisin yürütme yetkisi yoktu. Meseleleri müzakere eden Mele'de oy birliği ile alınan kararlar etkili kabul edilir; onun dışında her oymağa bağımsız olma hakkı verilirdi.

Bedevi kesimde otorite, şeyh, reis, emir, rab, seyyid gibi isimlerle anılan kabile reisinde toplanırdı. Kabilelerin eşit hak sahibi yaşlıları arasından kabile toplantısında seçilen ve zenginlik, şeref gibi özellikleri ile ön plana çıkan kabile reisinin görevi de, hükmetmekten çok hakemlik yapmaktı. Yaptırım gücü olmayan reisin belli başlı sorumlulukları arasında, kabile toplantılarının idaresi, diğer kabilelerle olan ilişkilerde kendi kabilesinin temsili, kabile içi ihtilafların halli, savaş ilanı, savaş sırasında kumandanlık, ganimetlerin taksimi, seyahat ve göç zaman ve vakitlerinin tespiti, kabile fakirlerine yardım edilmesi, anlaşmaların yapılması, misafirlerin ağırlanması, esirlerin kurtarılması, diyetlerin ödenmesi gibi işler yer almaktaydı. Adaletle ilgili durumların hakemlere havale edildiği bedevi sosyal hayatında hakem kararına uymayanlar kabileden atılmaktaydı.

Yerleşik bir hayatın hüküm sürdüğü Mekke'deki yapıya gelince, burada çok daha organize olmuş bir yönetim geleneği ile karşılaşmaktayız. Şehrin varlık sebebi sayılan, halkın geçim yollarını oluşturan, bölgenin din anlayışı ile kültür yapısını şekillendiren Kâbe merkezli bir yönetimin tesis edildiği bu yapıda yöneticilik ve hükümet işleri, büyük ölçüde bu mabede yapılan hizmetlerin organize edilmesinden ibaretti. İslam'ın doğduğu yıllarda sayısı onlarla ifade edilen bu görevler, sidane (Kâbe'nin yöneticiliği, kapıcılığı ve perdedarlığı), sikaye (hacılara su bulma ve dağıtma), rifade (fakir hacılara yemek dağıtma), ukab (savaşta bayraktarlık), kıyade (kumandanlık), işnak (borçları ve para cezalarını tespit, ödeme ve ödettirme mercii), kubbe (savaş techizat ve

mühimmatının konulduğu çadır), einne (savaş atlarının dizginlenip, sevk ve idaresi), sefaret (elçilik), isar (özellikle yolculuk ve savaş gibi önemli konularda alınacak kararlarda yardımcı olmak üzere şans ve kura yöntemi), hükümet (davalara bakma), mahcere malları (Kâbe'deki putlara bağışlanan para ve mücevheratın idaresi), imare (Kâbe çevresindeki sükûnet ve edebi tesisle görevli birim), nedve ve meşveret (danışma meclisi) gibi hizmet alanlarını içine almaktaydı. Kureyş kabilesinin muhtelif kolları arasında dağıtılan bu görevlerden bazısı çok önemli olmasa da, tüm Kureyş kollarını mutlu etmek ve aradaki rekabet ve kıskançlığı engellemek gayesi ile ihdas edilmişlerdi. Bununla birlikte Kureyş içinde gerçekleşen bu iş bölümünün, düzenli bir hizmetin gerçekleşmesi yönünde katkı sağlayacağı ve bölgeye çok sayıda hacı adayını çekeceği de düşünülmüş olmalıdır.

Toplumsal Değerler

Mensup oldukları kabilenin bir parçası olarak bu kolektif bilinçle yaşayan Cahiliye dönemi Arapları, çölün amansız şartları içinde kendilerine özgü bir ahlak ve erdem anlayışı geliştirmişlerdi. Kabile içi dayanışmanın güçlendirilmesinde önemli rolü olan ve mürüvvet ve cömertlik değerleri olarak yüceltilen bu değerler, savaşta cesaret ve dayanıklılığı, yoksullukta kanaatkarlık ve misafirperverliği, toplumuna ve görevlerine karşı sadakati, felaket sırasında sabrı, intikam almada ısrarlı olmayı ve hayatın pahasına dahi olsa her zaman doğruluğu ön plana çıkartmaktaydı. Zayıfın himaye edilmesi, kuvvetliye karşı konulması, önemli meziyetler olarak görülüyordu.

Zorlu tabiat şartlarına, hem de rakip kabilelere karşı verilen mücadele, kabile içi dayanışmayı zorunlu kılmaktaydı. Bu bakımdan birlikte yaşamak, birlikte hareket etmek ve haksızlıklara karşı birlikte mücadele etmek durumunda olan bedeviler, çadır ve develeri dışında ortak bir mülkiyete sahipti. Toprak, av, ot, ateş ve su, kabile mensuplarının ortak malı sayılıyordu. Kabile fertlerinden birine gelen herhangi bir zararın tazmini konusunda bütün bir kabile seferber oluyor; keza kabile mensuplarından birinin öldürülmesi halinde maktulün intikamını almak için bütün kabile ayağa kalkıyordu. Zira geleneklerin koruma altına aldığı insan canına kıymanın bedeli çok ağırdı. "Kana kan, cana can" şeklinde tanımlanan bu bedel, katile maktulün yakınları tarafından ödettiriliyordu. Aksi takdirde öç almakla mükellef kişi, ömür boyu duyacağı bir şerefsizliğe gömülmüş kabul ediliyordu. Bu bakımdan bazen çok uzun ve kanlı savaşların ortaya çıkmasına neden olabilen adam öldürme konusunda azami bir gayret gösteriliyordu.

Zaten çok güçlü olan kabile bağı, kabileler arasında kurulan akrabalıklarla daha da güçlendiriliyordu. Bu akrabalıklar, hilf, câr ve velâ denen yollarla tesis ediliyor, bu sayede kabilelere katılmalar gerçekleşiyordu. Bunlardan hilf ve câr, kabilesini terk eden veya kabilesinden kovulan bir kimsenin başka bir kabile mensubunun himayesine (câr) girmesi veya müttefiki (halîf) olması anlamına gelirken; velâ savaş veya baskın sonucunda ele geçen veya satın alınan kölenin âzad edilmesi şeklinde gerçekleşiyordu.

Kabilelerarası çatışmalar ve çözümlemeleri

Çöl hayatının neden olduğu olumsuz iktisadi ve sosyal şartlar, bedevi kabileler arasında genellikle su ve otlak yüzünden sık sık çatışmaların yaşanmasına neden olmaktaydı. Nitekim Orta Arabistan'ın İslam öncesi tarihinde, "Eyyamü'l-Arab" denen ve geleneklerle kurulmuş kanun ve kuralları bulunan kabile içi savaşlar önemli bir yer tutmuştur. Bazen yıllarca devam eden bu savaşların en meşhurları arasında Besûs, Dâhis ve Ficâr savaşları zikredilebilir. Karşılıklı olarak pusuların kurulup, sürülerin ve kadınların çalınıp gasp edildiği bu savaşlarda, cana kıymamak şartıyla baskın vermek ve mal almak meşru sayılıyordu. Düşman kabileye karşı yeterli gücün

oluşturulamaması halinde, yandaş kabileler aranıyor ve sonuçta bir kabilenin tümüyle yok olması sağlanıyordu. Hızlı büyüyen ailelerin kısa zamanda büyük bir kabile haline gelmesi de o kabile ile komşu kabileler arasında çatışma nedeni olabiliyor; buna bağlı olarak da bölgede sık sık kabile göçleri yaşanıyordu.

Merkezi bir idarenin olmadığı, kabilelerin kendi bölgelerinde yine kendi örflerine göre hakimiyet sürdükleri, bağımsız hareket ettikleri, yağmacılığın ve güvensizliğin olduğu böyle bir ortamda pazarların sürekliliği ve ticaretin istikrarı temelde iki kurum sayesinde devam ettiriliyordu. Bunlardan biri Haram Aylar (el-Eşhuru'l-Hurum), diğeri ise muhafız kıtaları teşkilidir. Haram Aylar kurumunun menşei bilinmemektedir. Bununla birlikte Arap takvimimde on bir, on iki ve birinci aylarla, bundan ayrı bir ay ve sene içerisinde iki ayrı mukaddes devreyi teşkil ediyordu. Bu süreler içerisinde kimse silaha sarılmıyordu. Bu üç ayın dışında Mudarlılarca senenin yedinci ayı olan Recep, Rebialılar tarafından ise dokuzuncu ay olan Ramazan haram ay olarak tanınıyordu. Bu aylar aynı zamanda bölgesel panayırların kurulduğu dönemlere rastlamaktadır. Recep ayında Umân bölgesinde Suhar ve Deba panayırları kurulurken dokuzuncu ayda Aden ve Sana panayırları kuruluyordu. Recep aynı zamanda Medine'de hurma hasadı dönemine rastlamaktadır. Ramazan ise Rebia kabilelerinin hasat dönemlerine rastlıyordu. Ard arda gelen üç ay ise hac mevsimine rastlıyordu. Bu aylar aynı zamanda hasat dönemleriydi. Bu haram aylar tüm Araplar için geçerliydi. Bunun haricinde sadece Mekkelilerin yararlandığı Basl kurumu vardı. Basl sekiz aylık bir dönemi kapsıyordu. Tüm Araplar bunu biliyor ve riayet ediyorlardı. Bu kurum sayesinde Mekkeliler Arap Yarımadası'nın tamamına rahatlıkla sefer düzenleyebilmekteydiler.

Aile

Cahiliye dönemi Arap toplumunda aile erkek egemen yapıda olup aile içi akrabalık ilişkilerinde erkekler yoluyla tesis edilmiştir. Arap toplumunda çok sayıda erkek çocuğa sahip olmak oldukça önemli addedilmiştir. Erkekler, fiziki gücün büyük önem taşıdığı zorlu çöl şartlarında, kabilenin en önemli savaşçı ve tüccar unsurudur. Arap toplumunda kadının oldukça önemli görevler yüklenmiş olduğu görülecektir. Bedevi erkeklerin savaş ve yağma dışındaki vakitlerinin büyük kısmını, işsiz güçsüz oturarak kadın, aşk ve kahramanlık temalarında konuşarak ya da yakıcı sıcak nedeniyle çadırlarında uyuyarak geçirdikleri bir düzende, bedevi kadınlar bütün bir güne yayılan birçok iş yükü altındaydılar. Çocuğun dünyaya getirilip yetiştirilmesi gibi uzun vadeli rolleri dışında, bedevi kadınların yemek hazırlamak, süt sağmak, yağ yapmak, çamaşır yıkamak, örtü, çadır ve elbise için kumaş dokumak, yün eğirmek, çadır kurmak ve toplamak gibi birçok sorumlulukları vardı. Ancak aileyi büyütmenin yolunun, erkek çocuk sayısını artırmaktan geçtiği bu düzende bedevi kadının ana görevi, erkek çocuk dünyaya getirmekti. Arap toplumunda nikah, kadını ve aile hayatını güvence altına alan bir kurum olmaktan uzaktı. Her ne kadar yaygın evlilik biçimi, bir erkeğin belli bir mehir karşılığında kendisine denk bir soy ve nesebe mensup bir kadınla nikah akdetmesi şeklinde gerçekleşiyordu.

Cahiliyye dönemi için çok farklı evlilik ve birliktelik biçimlerine rastlandığı iddia edildiyse de kimin bu evliliklerden birini yapmış olduğu örneklendirilememiştir. Bir kadının kocasının uygun göreceği bir kişiyle çocuk sahibi olmak amacıyla bir araya gelmesi, iki erkeğin karşılıklı olarak eşlerini değiştirmeleri, hür olması nedeniyle zina yapamayan bir kadının bir erkekle metres hayatı yaşaması, bir kadının on kişiden fazla olmamak kaydıyla aynı anda farklı erkeklerle evlenmesi, kadın ve erkeğin süreli bir evlilik akdi yapmaması, üvey oğlun annesi ile evlenebilmesi, iki kız kardeşin aynı anda bir erkeğin eşi olması gibi farklı birliktelik ve evlilik çeşitlerinden bahsedilmiştir.

Kültürel Ortam

Malzemesini, aşk, şarap, savaş, zafer, kahramanlık, düşmana duyulan kin, avcılık, tabiat, kabile değerleri gibi konulardan alan “Arap şiiri”, bir anlamda bedevî hayatının aynası olmuştur. Öyle ki bedevinin hayatına giren her şey, şiire akıtılmıştır. İslam öncesi Arap yarımadasının ana toplumsal zeminini oluşturan çok sayıda eş ve çocuk, sürüler, deve ve atlar, ticaret, yağma ve baskınlar, akınlar, şarap ve kadın merkezli eğlenceler, Arap şiiri ve güzel söz söyleme sanatının ele alıp övdüğü başlıca temalardı. Şairlerin kendi kabilelerini göklere çıkaran, düşman kabileleri ise yeren şiirler söylemesi oldukça yaygın bir tarzdı. Hücumun ve cevabın aynı vezinde olmasının ve aynı uyak ile yapılmasının şart olduğu bu şiirlerden hiciv ile övgü tarzında yazılanlar, en sevilen türlerdi. Ancak hiciv çoğu zaman sövgüye kayarken, övgü de kolaylıkla dalkavukluğa dönüşebiliyordu. Birçok bölgeden hac maksadıyla Mekke’ye gelen ve hac mevsiminde kurulan Mina, Mecenne, Zülmecaz ve Ukaz gibi büyük panayırlarda şiir ve hitabet yarışmalarının düzenlenmiş, birinci gelen eserler altın suyu ile yazılıp Kâbe duvarına asılarak ödüllendirilmiştir.

Okuma yazma oranının çok düşük olduğu Arabistan'da, şiirin yazıya geçirilmesi oldukça geç bir dönemde gerçekleşmiştir. Göçebe Araplar arasında okur-yazar bulmak hiç mümkün olmazken, yerleşik araplar içinde de bu oran çok düşüktü. Yazmayı öğrenenler, yalnızca buna ihtiyaç duyanlardı.

Okuma yazma oranı düşük olsa da Arapların bilgi ve tecrübelerini aktardıkları belli alanlarda güçlü bir sözlü birikim oluşturdukları söylenebilir. Soy ilmi, efsanelerle karıştırılmış bir tarih geleneği, su ve hava durumları ile kendileri ve hayvanlarının sağlıkları ile ilgili kehanetler, iz sürme mahareti, "*Cahiliye ilimleri"* arasında sayılabilir.

Şahsi Kanaatim

1- Köleleri azad etmek Cahiliyye dönemi arap toplumunda da vardı. Köle ticareti önemli bir ticaret metasıydı. Kölelerin azad edilmesi bariz teşfik edilmiş olmakla birlikte 1900 yıllarına kadar kölelik ve köle ticareti azalarak devam etmiştir. İslam tarihinde müslüman olmayan kölenin azad edilmesi ise yok denilecek kadar azdır.

2- Arapları, çölün amansız şartları içinde kendilerine özgü bir ahlak ve erdem anlayışı geliştirmişlerdi. Kabile içi dayanışmanın güçlendirilmesinde önemli rolü olan ve mürüvvet ve cömertlik değerleri olarak yüceltilen bu değerler, savaşta cesaret ve dayanıklılığı, yoksullukta kanaatkarlık ve misafirperverliği, toplumuna ve görevlerine karşı sadakati, felaket sırasında sabrı, intikam almada ısrarlı olmayı ve hayatın pahasına dahi olsa her zaman doğruluğu ön plana çıkartmaktaydı. Zayıfın himaye edilmesi, kuvvetliye karşı konulması, önemli meziyetler olarak görülüyordu. İslamiyet öncesinde barbar bir halkın medenileşmesi; ahlaksızlık ve fuhuşa batmış bir Lut kavmi örneği arap toplumunun hidayete ermesi örnekleri doğru değildir. Güçlü ve zengin olanın anlatıldığı bu Arap toplumsal değerlerinde anlamlı bir değişiklik olmamıştır. İslamiyetin kabulu ile özellikle fakirin kollanmasında fitre ve zekat ile kurban dağıtılma koşulları toplumsal barışın temeli olmuştur.

3- Cahiliyye dönemini sonlandıran dini ve ekonomik bir devrimdir. Bu dini ve ekonomik devrim ayrıntılı anlatılmaya çalışacağım.

4- Arabistan yarımadası batısında nüfüs olarak zengin; ticaret açısından önemli bir kavşak noktası olup tarım ve hayvancılık açısından fakir, sadece afrika-akdeniz ticaretinin kalması nedeniyle ekonomik krizden en yıkıcı etkiyi alan kent Mekke olduğundan yeniden paylaşımda ilk

göz dikilen grup pazar payını artıran grup olması nedeniyle de müslümanlardı. Servet dağılımının kötü, yaşam şartlarının ağır olduğu Hicaz bölgesinde gevşek siyasal iktidar sağlamış, kabilelerin savaş ve mücadele halindeki ve her fırsattan kazançlar elde etmek isteyen kabile yapısı içinde sadece yeni değil katı ve istişare yapabilen iktidar yapısı, ganimet bölüşüm modeli, hedef odaklı mücadele yapısı ile en zayıf halka gibi görülen müslümanlar en dinamik ve devrimci halkayı da oluşturuyordu.

5- Mekke ticari açıdan Uraz Panayırı ile Hicaz bölgesinin merkezi konumundaydı. 20 kadar kabilele yaşamaktaydı. Kabileler arasında ve komşu kentlerin kabileleri ile sürekli çatışmalar yaşanmaktaydı. Ticaret daha ziyade Haram aylarda yapılabilmekteydi. Hayvancılık önemli bir gelir kaynağı olmakla beraber geçim çok zor; yaşam koşulları ağır; açlık bile yaygındı. 20 civarında aile ticareti kontrol etmekteydi. Diğer kabile üyeleri para ve deve ile kervan ticaretine ortak olurlardı. Bazı kabileler savaşcı olup yaygın görevleri olarak kervan ticaretinde paralı korumalık yapmaktaydılar. Diğer kabileleden üyelerde kabiliyetlerine göre korumalık veya hayvan bakımı ile uğraşmaktaydılar. Devletler arası münasebetler bir anda ticareti durdurabilmekteydi. Kabileler arası savaş nedeniyle kervanlar yağmalanabilmekte; iklim ve coğrafi engeller büyük kayıplara neden olabilmekteydi. Dolaşım özgür değildi. Başka kente göçtüğünüzde geri Mekke'ye dönebilmek için bir kabile yöneticisinden emanname alarak geri dönebiliyordunuz. Panayırlara gelen tüccarlar ve Mekkeden kervanlarda emanname almak zorundaydı. Servetin kabile üyeleri arasında transferi çok zordu. Ticarette deve veya para ile ortak olduğunuzda kervan toplamına ortak olur ürün belirleyemezdiniz. Bazı kabilelerle ilişkiniz kötüleşince, onların veya müttefiklerinin belirleyici olduğu kervana ortak olamazdınız. Kendi devenizle kervan oluşturamazdınız.

Mekke halkı ile Medine'nin çoğunluğu çok tanrılı inanç sistemine sahipti. Mekke Kabe odaklı bir dini merkezdi. Çok fazla hacı kabul ederdi. Hacılarda alınan gelir nedeniyle Kabe'ye ve hacılara hizmet aşiretler arasında bölüştürülmüştü. Dinin ve din adamlarının siyasal hayat, adalet ve ticaret üzerinde hakimiyeti çok azdı. Her kabile reisine bağlı; reisler melle denilen mecliste birlikte karar almaya çalışır; ortak karar çıkmazsa her kabile kendi kararını uygulardı. Nüfusun ne kadarının köle olduğu net değildir, ancak “köle ticareti” ticaretin önemli kısmını oluşturmaktadır. Kabilecilik dinin ve ticaretin üzerindeydi. Bu nedenle Peygamberimiz Mekke’de yaşadığı dönemde Kabe çevresinde İslam dinini açıktan tanıtabilmiş ve Hz. Ömerin öneriei ile topluca Kabe çevresinde namaz kılabilmiştir. Kabilelerin diğer kabileler ile yıllara sari savaşları nedeni ile kentte bir ahenk ve bazı kati kurallar olmakla beraber birlik oluşturmak güçtü. Talana yönelik kalabalık silahlı kuvvetler toplanabiliyordu; talanın adil dağıtımı yoktu. Başka bir kente silahlı birlikler göndermek servet sahiplerinin azlığı nedeni iel ancak paralı birlikler toplanarak yapılabiliyor, başlarına paralı komutanlar görevlendiriliyordu.

570-595 yılları arası

Peygamberimizin Doğumu

Peygamberimiz Mekke şehrinde dünyaya geldi. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bunun sebebi o sırada Araplar arasında belirli bir takvimin kullanılmamasıdır. Genel kabul gören kanaate göre *Fil Vak'ası*'ndan 50-55 gün sonra Rebîülevvel ayında Pazartesi günü dünyaya gelmiştir. Mısırlı astronomi âlimi Mahmut Paşa el-Felekî'ye (ö. 1302/1885) 20 Nisan (9 Rebîülevvel) 571 tarihinde; İslam âlimi Muhammed Hamidullah'a (ö. 2002) göre ise 17 Haziran (12 Rebîülevvel) 569 Pazartesi günü doğmuştur. Doğum tarihinin bir önemi yoktur.

Babası, Kureyş'in Kusayoğlu aşiretinin Benî Hâşim kolundan Abdullah b. Abdülmuttalib, annesi ise Kureyş kabilesinin Benî Zühre koluna mensup Vehb b. Abdümenâf'ın kızı Âmine'dir. Hz. Peygamber onların evliliklerinden dünyaya gelen tek çocuklarıdır.

Hz. Peygamber'in annesi Âmine Kureyş kızları arasında iyi bir yere sahipti. Babası Vehb de Zühre oğullarının ileri gelenlerinden biriydi. Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ı yanına alarak Zühre oğullarının ileri gelenlerinden Vehb den kızı Âmine'yi (diğer bir rivayete göre amcası Vüheyb'den) istemiş, olumlu cevap verilmesi üzerine evlilik gerçekleşmiştir. Zamanın âdetleri doğrultusunda evliliğin ilk üç günü Âmine'nin evinde geçmiştir.

Dede Abdülmuttalib Abdullah'tan torununun dünyaya geldiği müjdesini alınca onun şerefine bir ziyafet vermiş, ziyafette ona *Muhammed* adını koymuş, Allah'ın ve insanların onu hayırla anması için bu ismi verdiğini söylemiştir.

Peygamberimizin Soyu: Hz. İbrahim, Hz. İsmail… Adnan (21. batın)... Fihr, Gaalib, Luey, Kâ'b, Mürre, Kilâb, Kusay, Abdulmenaf, Haaşim, Abdulmuttalib, Abdullah, HZ. Muhammed Mustafa (s.a.v.)

Peygamberimiz doğumunun ardından bir süre annesi Âmine'nin yanında kalmış, daha sonra âdet olduğu üzere sütanneye verilmiştir. Çocukların sütanneye verilmesinde temel sebep çocukların şehir yerine daha sağlıklı olan çöl havasında büyümelerini sağlamak, ayrıca konuşma çağında fasih Arapça öğrenmelerine imkân vermekti. Hz. Peygamber de bu geleneğe uyularak Hevâzin kabilesinin Sa'd b. Bekir koluna mensup *Halîme* bint Ebû Züeyb'e verildi. Halîme, sütanneliği yaparak geçimini sağlayan diğer bedevi kadınlarla ve kocası ile birlikte bir kıtlık yılında Mekke'ye gitmiş ancak genellikle tercih edildiği üzere zengin bir aile çocuğu bulamamıştı. Peygamberimizin yetim olduğunu öğrenince de O'nu almakta tereddüt göstermiş, bununla birlikte Mekke'den boş dönmemek için sütanneliği yapmak üzere O'nu yanında götürmeye razı olmuştu. Peygamberimiz iki yıl sonra sütannesi Halîme tarafından Mekke'ye getirilmiş ancak Âmine, çöl havasının çocuğuna yaradığını gördüğü, bazı rivayetlere göre ise o sıralarda Mekke'de veba salgını bulunduğu için onun bir müddet daha Halîme'nin yanında kalmasını istemişti. Peygamberimiz dört veya beş yaşına kadar sütannesinin yanında kaldıktan sonra Mekke'ye getirilerek annesine teslim edildi. Peygamber'imizin sütbabası Hâris b. Abdüluzza, sütkardeşleri de Abdullah, Üneyse ve Şeymâ idi.

Peygamberimiz altı yaşına geldiğinde annesi Âmine O'nu da câriyesi Ümmü Eymen'le birlikte yanına alarak Yesrib'e (Medine) götürdü. Burada hem Abdullah'ın mezarını hem de

Abdülmuttalib'in annesi dolayısıyla ailenin dayıları sayılan Ben-î Neccâr mensuplarını ziyaret ettiler. Âmine, Yesrib'de bir ay kadar kaldıktan sonra Mekke'ye dönerken Medine'ye yaklaşık 190 km. mesafede bulunan Ebvâ'da hastalandı ve genç yaşta vefat etti.

Abdülmuttalib yaşı seksenin üzerindeyken sekiz yaşındaki torunu Muhammed (sav)'in bakım ve himayesini amcası Ebû Tâlib'e verdikten kısa bir süre sonra vefat etti. Ebû Tâlib Peygamberimizin babası Abdullah'ın anne-baba bir kardeşi idi. Peygamberimiz dokuz yaşındayken amcası Ebû Tâlib ile ticaret amacıyla Suriye'ye gitti.

Peygamberimiz on yaşlarındayken, kalabalık bir aileye sahip bulunan amcası Ebû Tâlib'e yardımcı olmak amacıyla bir süre çobanlık yaptığı bilinmektedir.

Peygamberimiz Mekke'deki birçok Kureyşli gibi ticaret ile meşgul olmuştur. Kumaş ve tahıl ticaretiyle uğraşan Ebû Tâlib'e yardım ettiği gibi yaşlandığı yıllarda kendisi ticarete devam etti. Bu dönemde Peygamberimiz çeşitli yerlere ticaret amacıyla seyahat ettiği bilinmektedir. Ergenlik çağında Hubâşe panayırına, bir veya iki defa Yemen'e, ayrıca Doğu Arabistan'daki Muşakkar ve Debâ panayırlarına, hatta Habeşistan'a gittiği tesbit edilmektedir. Bu seyahatler sebebiyle bir taraftan ticari hayatın gereklerini öğrenirken diğer taraftan Arabistan'ın muhtelif yerlerinde yaşayan insanları yakından tanıma, onların dil ve lehçelerini, dinî, siyasi ve sosyal durumlarını öğrenme imkânını elde ediyordu.

Cahiliye dönemi'nde Arap kabileleri arasında çeşitli sebeplerle sık sık savaşların çıktığı bilinmektedir. Öyle ki, kan dökmenin yasak olduğu ***haram aylarda*** (Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Receb) bile savaşların yapıldığı olurdu. Haram aylarda cereyan ettiği için bu savaşlara ***Ficâr savaşı*** adı verilirdi. Hz. Peygamber de gençliğinde böyle bir savaşa katılmak durumunda kalmıştı. O'nun müttefik Kureyş-Kinâne ve Kays-Aylân kabileleri arasında çıkan şiddetli savaşa amcalarıyla birlikte katıldığı ancak fiilen savaşmayıp amcalarına ait eşyaları koruduğu, ayrıca gelen okları da kalkanla karşılayıp toplamak suretiyle amcalarına verdiği bu konudaki farklı rivayetler içinde tercih edilen bir görüştür. Bu sırada yaşının on dört, on beş, on yedi veya yirmi olduğu zikredilmektedir.

Peygamberimiz çevresinde iffeti, mertliği, merhameti ve hak severliğinin yanısıra ticaret hayatında da doğruluğu ve güvenilirliği sebebiyle "***Muhammedü'l-emîn***" veya sadece "***el-emîn***" unvanıyla bilinmekteydi.

Peygamber efendimiz 595 senesinde Hz. Hatice'nin kervanını Şam'a götürdü.

Hilfü'l-fudûl toplantısı veya cemiyeti

Zübeyd kabilesine mensup bir kimse haram aylardan Zilkade ayında bir miktar mal ile Mekke'ye geldi. Elindeki malları el-Âs b. Vâil es-Sehmî satın aldı; ancak Zübeydî sattığı malın ücretini istemesine rağmen el-Âs'dan alacağını almayı başaramadı. Bunun üzerine Zübeydî, Mekke'nin nüfuzlu ailelerinden Abduddâr, Mahzûm, Cumah, Sehm ve Adiy boylarının ileri gelenlerine başvurup el-Âs b. Vâil'den alacağına karşılık kendisine aracı olmalarını istedi. Fakat bu aileler, Zübeydî'ye yardım etmekten kaçındıkları gibi onu azarladılar. Bunun üzerine Zübeydî Kureyş ileri gelenlerinin Kâbe'nin etrafında toplandıkları bir esnada, Ebû Kubeys dağına çıkarak uğradığı haksızlığı Mekke halkına duyurarak yardım talebinde bulundu. Hz. Peygamber'in amcası ez-Zübeyr b. Abdilmuttalib haksızlığa uğrayan bu kimsenin durumuna şahit olunca kendi ailesine yakın kimseleri alarak, yaşlı ve Kureyş'in sözü dinlenen kişilerinden olan Abdullah b. Cüd'ân'ın evinde toplandılar. Kureyş kabilesinden bu antlaşmaya katılan aileler, Hâşim, Muttalib, E sed b . Abdiluzzâ, Zühre b. Kilâb ve Teym b. Mürreoğulları'dır. Bu aileler, Allah'a yemin ederek bundan sonra Mekke şehrinde birine zulüm ve haksızlık yapıldığı zaman ittifaka katılan herkesin, o kimse ister iyi ister kötü, ister bizden ister yabancı olsun, kendisine hakkı verilinceye kadar tek bir el gibi

hareket edeceklerine, deniz tek bir tüyü ıslattığı ve Hira ile Sebîr dağları yerlerinde kaldığı sürece bu yemine aykırı davranmayacaklarına ve birbirlerine malî yardımda bulunacaklarına dair anlaştılar.

Peygamberimiz yirmi yaşında olduğu sırada ***Hilfü'l-fudûl*** adı verilen bu antlaşma için yapılan toplantıya katıldı. "***Erdemli insanların yemini***" anlamına gelen bu hareket içinde yer alanlar, yerli veya yabancı olsun haksızlığa uğrayan herkesi koruyacaklarına, hakkı verilinceye kadar tek bir el gibi hareket edeceklerine ve birbirlerine maddî yardımda bulunacaklarına yemin etmişlerdi.

Peygamberimi daha sonra da bu ittifaktan övgüyle bahsetmiş ve "***Ben Abdullah b. Cüd'ân'ın evinde yapılan bir antlaşmaya katılmıştım ki bunu güzel ve kızıl develere değişmem. Bugün de böyle bir antlaşmaya çağrılsam tereddüt etmeden giderim.***" dediği söylenmiştir.

Şahsi kanaatim

1- Mekke'de kabilecilik hakimdi. Kabileler arasında ve komşu kentlerin kabileleri ile sürekli çatışmalar yaşanmaktaydı. Ticaret daha ziyade Haram aylarda yapılabilmekteydi. Hayvancılık önemli bir gelir kaynağı olmakla beraber geçim çok zor; yaşam koşulları ağır; açlık bile yaygındı. 20 civarında aile ticareti kontrol etmekteydi. Devletler arası münasebetler bir anda ticareti durdurabilmekteydi. Kabileler arası savaş nedeniyle kervanlar yağmalanabilmekte; iklim ve coğrafi engeller büyük kayıplara neden olabilmekteydi. Dolaşım özgür değildi. Başka kente göçtüğünüzde geri Mekke'ye dönebilmek için bir kabile yöneticisinden emanname alarak geri dönebiliyordunuz. Panayırlara gelen tüccarlar ve Mekkeden kervanlarda emanname almak zorundaydı. Servetin kabile üyeleri arasında transferi çok zordu. Ticarette deve veya para ile ortak olduğunuzda kervan toplamına ortak olur ürün belirleyemezdiniz. Bazı kabilelerle ilişkiniz kötüleşince kervana ortak olamazdınız. Kendi devenizle kervan oluşturamazdınız.

Mekke halkı ile Medine'nin çoğunluğu çok tanrılı inanç sistemine sahipti. Mekke Kabe odaklı bir dini merkezi olup çok fazla hacı kabul ederdi. Hacılarda alınan gelir nedeniyle Kabe'ye ve hacılara hizmet aşiretler arasında bölüştürülmüştü. Din toplumu düzene koyamıyordu. Kabilelerin diğer kabileler ile yıllara sari savaşları nedeni ile kentte bir ahenk ve bazı kati kurallar olmakla beraber birlik oluşturmak güçtü. Hicaz bölgesinde kalıcı huzur ve güvenlik sağlamak imakansızdı.

Peygamberimiz Şam ve Buşra'da Bizans devletini ve kurumlarını görmüştü. Özellikle adalet kurumu dikkatini çekti, tek tanrılı Hiristiyan'lığın toplumu kontrolünü gördü.

Peygamberimiz yirmi yaşında olduğu sırada girdiği ***Hilfü'l-fudûl*** gurubuna girerek, kabile kökenli olmayan birliğin gücünü, bu gücün mevcut Mekke idari sisteminden ne kadar kuvveti olacağını, adaletin sağlanabileceği, zalimlerden güclü olunabileceğini gördü.

Cebrail ilk vahiyleri getirince Rahman'ına ulaşacak; Rahmanı da habibine ayetler vasıtası ile dini anlatacaktı. 622 yılına kadar gelen ayetler dini anlatırken, 623 yılından sonra gelen ayetler nasıl yayılacağını da söylemekteydi. Devlet fikrinin peryamberimizin fikrinde ve uygulamalarında saklı hep olduğunu düşünmüşümdür.

Kuran-ı Kerimi okuyup kendini manevi bir ***Hilfü'l-fudûl*** üyesi hissetmemek mümkünmü?

2- 571 yılında doğan Peygamberimiz dört sene annesinin değil süt annesinin yanında kaldığını; 575 yılında ailesinin yanına döndüğünü biliyoruz. 576 yılında annesi Amine ve hizmetçileri Ümmü Eymen ile birlikte Medine'ye gidip babasının mezarını ziyaret etti ve dönüşte Ebvâ'da annesinin vefât etti. Dört yıllık sütanne yanında kalmayı tarihçiler sütanneye verme geleneğine bağlamışlardır.

Bu pek inandırıcı değildir. Çocuğuna bakamayacak kadar bir sağlık problemine sahip olması ve ölmeden önce son görev olarak Medine'de eşinin mezarını ziyaret olasılığı daha muhtemeldir.

3- 583 yılında amcası Ebû Talib ile Suriye'ye ticaret kervanıyla gittiğinde Busra'da Bahîra'nın, bu genç çocuğun beklenen son peygamber olabileceğini sezmesi iddiası için ise “Gaybı kimse bilemeyeceği” hükmü nedeni ile tartışmaya değer bulmuyorum.

4- 576 yılında daha beş yaşındayken annesi Amine ve hizmetçileri Ümmü Eymen ile birlikte Medine'ye gidip babasının mezarını ziyaret etti ve dönüşte Ebvâ'da annesi vefât etti. Bu bilgiden şunlarıda söylemek mümkündür. Annesinin babasının vefatından sonra kimseyle evlenmemesi ve ölmeden önce 5 yaşındaki oğlu ve hizmetçisi ile Medine'de eşinin mezarını ziyaret ettiğine göre Mekke’de, Medine’de ve iki yerleşim birimi arasında yolda kadınların yalnız dolaşacağı kadar güvenlik ve günümüz kavramı ile özgürlük mevcuttur. Annesi kayınbabasının evinde ve evlenmeden kalmış olması; cahiliye döneminde kadınların özgürlüklerini, kıymetlerini, saygınlıklarını aşağılayan birçok hipotezi de çürütmektedir. İslamiyetin ahlaksız bir toplumu ahlaklı hale getirdiği hipotezleri her şeyden önce Peygamberimizin atalarına hakarettir.

595-615 yılları

595-615 yılları arası Peygamberimizin hayatı

Peygamber efendimiz 595 senesinde Hz. Hatice'nin kervanını Şam'a götürdü. 596 yılında ise amcası Ebû Talib'in yaptığı nikâh töreni ile Hz. Hatice ile evlendi. Bu evliliğinden 598 yılında oğlu Kasım; 600 yılında kızı Zeynep; 604 yılında kızı Rukiye ve 608 yılında kızı Ümmügülsüm doğdu. 610 yılında ramazan ayında, kadir gecesinde Hira yarımadasında ilk vahyin gelmesi ile peygamber oldu. Aynı yıl eşi Hz. Hatice, Hz. Ebubekir, Hz. Zeyd ve 11 yaşındaki Hz. Ali müslüman oldu. Aynı yıl Hz. Ebubekir vasıtası ile Hz. Osman, müteakibende Hz. Talha, Hz. Abdurahman, Hz. Zubeyr, Hz. Sa'd ve Hz. Said müslüman oldular. Cefayı ve riski göze alarak, bilakis Peygamber efendimiz yanından kelime-i şaadet getirerek müslüman oldular. Yine 610 yılında kızı Hz. Fatma doğdu. 613 yılında üç yıl gizli davetten sonra Safâ Tepesi'ne çıkıp açıktan İslama davete başladı.

613 yılında Peygamberliği ilan eden ve Kuranı Kerim ayetlerini ezberleten, gizli ve açıktan İslam daveti yapan müslümanlar; birlikte ticaret yaptıkları Medine'li tüccarlar vasıtası ile Medineli yahudiler arasında da konuşuldu. Özellikle Hz. Musa ile ilgili ayetler ve güzel ahlak başta olmak üzere tek tanrı inancı Medine'li Hahamların dikkatini çekti. Hahamlar kendi aralarında konuşup hem gerçek peygamber olup olmadığını; hemde İsrailoğulları dışında yeni peygambr gelip gelemeyeceğini tartıştılar. Sonunda bir grup haham Mekke'ye gelerek Peygamberimizle başbaşa görüştüler. Kişilik ve güzel ahlakından etkilendiler. Söylediklerini kendi inançları ile benzerlikleri dikkatlerini çekti. Ancak hahamlar kendi testlerini yanlarında getirmişlerdi. Peygamberimize kendi kitaplarında (Talmut'ta) müteşabih ayetlerde geçen kelimellerin anlamsız ikili, üçlü, dörtlü dizilimlerinin olduğunu, bunun ayetlerinin içinde olup olmadığını sorguladı. Peygamberimiz olmadığını söyledi. 613 yılı içinde Allahü Teala müteşabih ayet olan Kalem süresini “1: Nûn! Yemin olsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ...” gönderdi. Müteakiben

Dördüncü yılda Tâhâ suresinde “1: Tâ, Hâ. ....”

Dördüncü yılda Duhân suresinde “1: Hâ, Mîm. ..”

Dördüncü yılda Hicr suresinde “1: Elif, Lâm, Râ. İşte sana o Kitap'ın ve açık anlatımlı Kur'an'ın ayetleri. ...”

Beşinci yılda Zuhruf suresinde “1: Hâ, Mîm. ....”

Beşinci yılda Şuara suresinde “1: Tâ, Sîn, Mîm. ....”

Beşinci yılda Yâsîn suresinde “1: Yâ, Sîn. ....”

Beşinci yılda Sad suresinde “1: Sâd. Zikir/öğüt/uyarı dolu Kur'an'a yemin olsun ki, ...”

Beşinci yılda Kaf suresinde “1: Kaf. Şanı yüce, ilahî cömertlikle dolu Kur'an'a yemin olsun ki, ...”

Beşinci yılda Fussilet suresinde “1: Hâ, Mîm. ...” gönderildi. Hahamlar gelen müteşabih ayetleri takip etmekte ve tartışmaktaydılar.

Peygamberliğin beşinci senesinde, Mekke'lilerin baskı, zulüm ve işkencelerinin giderek artması üzerine Peygamberimiz Müslümanlara, dinlerini daha rahat şekilde yaşayabilecekleri bir yer olan Habeşistan'a göç etmeyi tavsiye etmiştir. Bu tavsiye üzerine, aralarında Hz. Osman ile eşinin (Hz. Peygamber'in o zaman 11 yaşında olan kızı Rukiye) de içinde olduğu 15 veya 16 kişilik grup Habeşistan'a hicret etmiştir (Dâr'ul Erkam'a sığınmaları).

Birinci Habeşistan hicretinden sonra indirilen Necm suresini Peygamberimiz Harem-i Şerif'te müşriklere okudu. Surenin içinde müşriklerin putlarından Lat, Uzza ve Menat'ında adları geçtiğinden sure bitince Peygamberimiz secdeye gitti; müşrikler de surede putların ismi geçtiğinden onunla birlikte secde ettiler. Bu olay neticesinde Mekke'liler toptan müslüman oldu diye asılsız bir söylenti çıktı. Bu söylentiyi Habeşistan'da duyan muhacir müslümanlar Mekke'ye geri döndüler. Ancak müşriklerin zulüm ve işkencelerinin daha da çoğaldığını görerek döndüklerine pişman oldular.

Mekkede müslümanlar için ekonomik ve siyasal yaşam

Mekke tarım ve hayvancılık için çok uygun bir bölge olmaması nedeni ile Müslümanlarda Müşrikler gibi kervan ticareti, pazar ve panayır ticareti ve yan işleri ile meşguldüler. İlk beş yılda gelen ayetlerde Müşriklere saldırı ise Kâfirûn Suresinde altıncı ayette "Sizin dininiz size, benim dinim bana!" ayetinden anlaşıldığı gibi yoktur. Peygamberimiz 613 yılından itibaren açıktan İslama davete devam etmekteydi. İlk ayetlerde Hz. İsa'dan ve sonrasında Hz. Musa'nın hayatından örnekler vermesi; tek tanrıya inançları; onları kendi peygamberleri olarak kabulleri; Şeri hükümlerdeki benzerlikleri nedeni ile Hiristiyanlar ve Yahudiler ile ilişkilerinin; Müşrikler ile bu iki din mensublarına göre daha iyi olduğunu söylemek doğru olur.

O dönemde ticaret hakimiyeti olarak Hiristiyanlar Najran kentinde; Yahudiler ile San'a ve Medine (Yathrib) de ticarete hakimdiler. Yahudiler San'a bölgesinde çoğunluk iken, Medine'de ciddi nüfusa sahip azınlıktılar. Müslüman tüccarların hem Najran'dan olan hemde Akabe yolundaki Medine'de ticaretten aldıkları payın (genel ticarette azalma varken) Müşrikleri rahatsız edecek kadar arttığı aşikardır.

Sözlü tarihe dayanan eski yazılı kayıtlarda sürekli ilk ve ikinci beş yıl için " müşriklerin zulüm ve işkencelerinin daha da çoğaldığı" iddiası temel hicret argümanıdır. Hicretlerde Müslümanların mallarını bırakarak hem Habeşistana hemde Medineye hicretin zuhur ettiği tarihi kayıtlarda mevcuttur.

610-615 yılları arası gelen ayetler: Tamamı Mekke'de gelmiştir.

Allah'ın varlığını, birliğini, her şeyi bildiği ve her şeye muktedir olduğunu, peygamberler gönderdiğini, Hz. Muhammed'in son peygamberi olduğunu, melek ve şeytanın görevini, cennet ve cehennemin varlığını; kıyamet gününü, alemleri nasıl yarattığını, güzel ahlakın önemini; paylaşma ve yardımlaşmanın önemini; Allah'ı anmak gerektiği; namazın, zekatın önemini; şükür ve tevbe edilmesi; yetimi yoksulu korumanın önemi; önceki kavimlerden alınacak dersler bu dönemdeki ayetlerde ayrıntılı anlatılmıştır.

Müzzemmil Suresi 20. ayetinde "O halde Kur'an'dan, kolay geleni okuyun! Namazı kılın! Zekâtı verin. Güzel bir ödünçle Allah'a ödünç verin! Öz benlikleriniz için önden gönderdiğiniz iyiliğin, Allah katında hayrını daha çok, ödülünü daha büyük olarak bulacaksınız. Allah'tan af dileyin. Hiç kuşkusuz, Allah çok affedici, çok esirgeyicidir." buyuruyor.

Fatiha suresinde "1: Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla... 2: Hamt, âlemlerin Rabbi Allah'adır. 3: Rahman'dır, Rahîm'dir O." buyuruyor.

Kâfirûn Suresinde "1: De ki: "Ey nankör kâfirler! 2: Kulluk etmem sizin kulluk ettiğinize. 3: Siz de ibadet etmezsiniz benim ibadet ettiğime. 4: Kul değilim sizin taptığınıza, 5: Ve ibadet edenler değilsiniz benim ibadet ettiğime. 6: Sizin dininiz size, benim dinim bana!" buyuruyor.

Felak Suresinde “1: De ki: "Yarılan karanlıktan çıkan sabahın Rabbine/yarılışlardan fışkıran oluşun Rabbine sığınırım! 2: Yarattıklarının şerrinden, 3: Çöktüğü zaman karanlığın/gelip çattığı zaman göz perdelenmesinin/tutulduğu zaman, Ay'ın/battığı zaman Güneş'in/taştığı zaman şehvetin/soktuğu zaman yılanın/ümit kırdığı zaman musibetin şerrinden! 4: Düğümlere üfleyip tüküren üfürükçülerin şerrinden! 5: Kıskandığı zaman hasetçinin şerrinden..." buyuruyor.

Kadir Suresinde “1: Biz onu Kadir Gecesi'nde indirdik. 2: Kadir Gecesi'nin niteliğini sana gösteren nedir? 3: Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır! 4: Melekler ve Rûh, Rablerinin izniyle o gecede her iş için iner de iner! 5: Bir esenlik ve huzur vardır; sürüp gider o, tan yeri ağarıncaya kadar! “ buyuruyor.

Beled Suresinde “1: Yemin ederim bu kente ki, iş onların sandığı gibi değildir! 2: Sen bu kente mahremsin/bu kente gireceksin. 3: Ve doğurana ve doğurduğuna da yemin olsun ki, 4: Biz insanı gerçekten bir sıkıntı ve zorluk içinde yarattık. 5: O sanıyor mu ki, hiç kimse ona asla güç yetiremeyecektir! 6: "Yığınlarla mal telef ettim!" diyor. 7: Hiç kimsenin kendisini görmediğini mi sanıyor? 8: Biz ona vermedik mi iki göz, 9: Bir dil, iki dudak? 10: Kılavuzladık onu iki tepeye. 11: Akabeye, sarp yokuşa atılamadı o. 12: Sarp yokuşun ne olduğunu sana bildiren nedir? 13: Özgürlüğü zincirlenenin bağını çözmektir o. 14: Yahut da açlık ve perişanlık gününde doyurmaktır o, 15: Yakındaki bir yetimi, 16: Yahut ezilmiş, boynu bükük bir yoksulu. 17: Sonra da iman eden ve birbirlerine sabrı öneren, merhameti öneren kişilerden olmaktır o. 18: İşte böyleleridir uğur ve bereket dostları. 19: Bizim ayetlerimizi tanımayanlara gelince bunlar; şomluk, uğursuzluk yâranıdır. 20: Bunların üzerine, kilitlenecek bir ateş gelecektir.” buyuruyor.

Şahsi kanaatim

1- Peygamberimiz Hz. Hatice ile evliliğinde nikah törenini amcası Ebû Talib yaptı. Peygamderliği gelmemişti ve Hz. Hatice de müslüman değildi. Bir nikah yenileme yapılmadığına göre evlilik bir açık akiddir. Cahiliyye döneminde törenle yapılmaktaydı. Kadın evlilik güvencesi olarak mehir alıyordu. Peygamberimiz de 20 deve mehir olarak verdi. Cahiliye döneminde kızlar çok küçük yaştayken evlenmekteydi. Akıl baliğ olmak, aşık olmak, belli bir yaşa ulaşmak, maddi veya manevi baskıdan ari hür iradesi ile evlenmeyi seçmek koşullar arasında değildi. Boşanmak, çok eşlilik yaygındı. Çocuklar sıklıkla erkek tarafında kalırdı. Geç yaşta evlenen kızlar veya sonraki evliliklerde kadınların da evlenme kararını vermede bir taraf olduğu söyleyebiliriz. Kadına miras kalmaktaydı. Kadınlar mal ve mülk sahibi olabilmekteydiler. Çocuk yaşta evlenen kız çocukları bir nevi eşleri ile büyümekteydiler. İmam nikahı sonradan yaygınlaşmıştır ancak Hz. Hatice ile evliliğinden evlilik için açık beyanın yeterli olduğunu söyleyebiliriz. Erkekler evlenmeden cariyelerinden de çocuk sahibi olabilmekteydiler. İslamiyetin tek eşliliği öncelediği iddia adilmiştir ancak açık değildir. Evlenmekle ilgili kuralların çoğu geleneğe ait olduğundan İslamiyet sonrasında da çok değişmemiştir. Buluğ çağı sonrasında evlenmeleri ve hür iradeleri de gözetilerek evlenmesi (çoğu zaman sağlanamadıysa da) devrim gibi yeniliklerdir. Ancak evlenen kadına tanınan pek çok hak Kur’an-ı Kerim ile Allahın emri olarak verilmiştir.

2- Peygamberimizin kızı, eşi Hz. Osman ile Habeşistan’a hicret ettiğinde 11 yaşındaydı. Eşi Hz. Ayşe ile evlendiğinde de Hz. Ayşe 8 yaşındaydı. Hz. Ali ve Hz. Fatma evlendiğinde Hz. Ali 16, Hz. Fatma 7 veya 8 yaşındaydı. Hem cahiliye döneminde hemde İslamiyette evlilikte temel belirleyici maalesef gelenekler olmuş; evlilik kurumunu genellikle aileler aralarında kurmuştur. O dönem kayıtlarından evlilik yaşı küçükte olsa cinsel birlikteliğin buluğ çağından sonra olduğuanlaşılmakta; ilk cinsel birleşmelerde zor kullanımı hem cahiliye döneminde, hemde İslamiyet sonrası y azılı veya sözlü kayıtlarda rastlanmamaktadır.

3- Bu dönemde indirilen Kadir Suresinde “1: Biz onu Kadir Gecesi'nde indirdik. 2: Kadir Gecesi'nin niteliğini sana gösteren nedir? 3: Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır! 4: Melekler ve Rûh, Rablerinin izniyle o gecede her iş için iner de iner! 5: Bir esenlik ve huzur vardır; sürüp gider

o, tan yeri ağarıncaya kadar! “ buyuruyor. Kadir gecesinde tan yeri ağırıncaya kadar sürüp giden bir esenlik ve huzur kaynağı Melekler ve Ruh'un Allahın izni ile indiğini anlıyorum. Kadir gecesi hangi gecedir, her müslüman için dünyevi aynı günmüdür belli değildir. Ben Kadir gecesi için esenlik ve huzuna kavuşmak için bin geceden hayırlı bir gün olduğunu anlıyorum. Ramazan ayı içinde Allahı anarak geçirdiğiniz ve en “esenlik ve huzuna kavuştuğunuz” gece sizin Kadir gecenizdir. Bir lira zekat vereyim 1000 liraya geçsin; bir gün oruç tutayım bin güne (33 yıl eder) sayılsın; bir vakit namaz kılayım 1000 defaya sayılsın (6,66 ay eder) olduğunu anlamıyorum. Şüphesiz Allah issterse birini bin, binini bir sayabilir.

4- Sözlü tarihe dayanan eski yazılı kayıtlarda sürekli bu ve bir sonrası beş yıl için “ müşriklerin zulüm ve işkencelerinin daha da çoğaldığı” iddiası temel hicret argümanıdır. Birinci Habeşistan hicretinden sonra indirilen Necm suresini Peyganberimiz Harem-i Şerif'te (Kabe’yi kuşatan büyük mescit) müşriklere okuyabildiği ve Müşriklerin hakaret veya saldırısına uğramadığı yine tarihi kayırlardan öğreniyoruz. Aksine surenin içinde müşriklerin putlarından Lat, Uzza ve Menat'ında adları geçtiğinden sure bitince Peygamberimiz secdeye gittiğnde; müşrikler de surede putların ismi geçtiğinden onunla birlikte secde ettiler.

O dönemde ticaret hakimiyeti olarak Hiristiyanlar Najran kentinde; Yahudiler ile San’a ve Medine (Yathrib) de ticarete hakimdiler. Museviler sana bölgesinde çoğunluk iken, Medine'de ciddi nüfusa sahip azınlıktılar. Müslüman tüccarların hem Najran’dan olan hemde akabe yolundaki Medinede ticaretten aldıkları payın (genel ticarette azalma varken) Müşrikleri rahatsız edecek kadar arttığı aşikardır.

Müşrikleri rahatsız eden; Habeşistan’a geri gönderilmeleri için haber gönderten; sonraki yıllarda askerler ile Mekke’lileri 120 km uzakta savaşa götüren şey sadece ve sadece ekonominin küçüldüğü dönemde pazar kaybı olduğunu düşünüyorum.

Habeşistan’a hicret edenlerin Najran kentine gittiklerini düşünüyorum. Malını mülkünü bırakıp Hiristiyan kentine giden kafile geçimini nasıl sağladı. Aynı soru ikinci hicrette Hz. Ali’nin ağabeyisi Cafer Tayyar ile Habeşistana gidenler ve üçüncü Hicretle farz olarak Madine ye Peygamberimiz ile hicret edenler (ilk 6 ayı) içinde soruyorum. Malını mülkünü bırakıp giden muhacirlerin çobanlık, temizlik işleri, hamallık, bakım işleri vb işler yaptığına ait kayıt yoktur. O bölgede hor görüldüğünü, yardıma muhtaç olduklarını söyleyen tarihi kayıtta yoktur. Çünkü ciddi ticaret hacmine sahip tacirler olarak gittiler; paraları vardı; ticarete devam etmekle kalmadı hatta artırdılar. Gittikleri kentlerde bir huzursuzluğa da sebep olmadılar diye düşünüyorum.

5- 610 yılında yani peygamberliğin ilk yılında müslüman olan Hz. Hatice, Hz. Ebubekir, 11 yaşındaki Hz. Ali ve Hz. Zeyd müslüman oldu. Aynı yıl Hz. Ebubekir vasıtası ile 32 yaşındaki Hz. Osman müteakibende Hz. Talha, Hz. Abdurahman, Hz. Zubeyr, Hz. Sa’d ve Hz. Said müslüman oldular. Samimiyet ve inançlarını tartışma dışı buluyorum.

616-622 yılları arası Peygamberimizin hayatı

Hürmüz boğazı ve Basra körfezi çevresini ele geçirdikten sonra 571 yılında Yemen'in Aden şehrini ele gçirince Hindistan -Yemen (Himyaritler) arası ticaretin kontrolü Sasani'lerin kontrolüne geçti. Bu batı arap yarımadasındaki ticarette ciddi canlanmaya sebep olurken Himyaritler'in ciddi güc kaybı ile Arab yarımadası'ndaki kentlerde belirgin zenginlik ve kısmi özerkliğe sebep oldu. Mekke, Medine (Yathrib), Taif, Najran dahil hiçbiri kent devleti değildi. Himyaritler zayıf kontrolünde; yönetimi ve devlet yönetimi arasındaki ilişkiyi Kent Meclislerinde seçilen reisler vasıtası ile sağlıyorlardı.

Sasaniler batıya yönelince Suriye çölünün kontrolünü ele geçirince hem kara yolu ticareti belirgin arttı, hemde Yemen üzerinden olan ticaret Basra körfezi çevresinin tamamen kontrol altına alınması ile Hürmüz boğazı, Bahreyn, Basra, Bağdat üzerinden Suriye çölünden geçerek Bizans kontrolündeki Halep Antakya üzerinden deniz ticaretine yada Bizans kontrolünde Anadolu üzerinden Konstantinopolis'e (İstanbul) ulaşıyordu.

610 -615 yılları arasında Hıristiyan'larla münasebetin daha iyi olmasıyla Najran -Mekke arası ticaretten Müslümanların aldığı payı artırırken; Medinedeki Yahudilerle olan iyi ilişkilerde Mekke-Medine arasındaki ticaretten nüfuslarına göre aldıkları ticaret payının yüksek olmasını sağladı.

Hz. Hamza'nın müslümanlığı kabülü

616 yılında Hz. Muhammed (SAV)'in peygamberliğinin altıncı senesinde, bir gün Safa tepesinde otururken yanından geçen Ebu Cehil kendisine sövdü, fakat Peygamberimiz sukut etti. O gün ava gitmiş olan Hz. Hamza avdan dönünce olaya şahit bir cariye ona durumu haber verdi. Henüz İslamiyete girmemiş olmasına rağmen yeğenine hakaret edilmesine dayanamayan Hz. Hamza Kureyşlilerin toplandığı yere gitti.

-"Benim kerdeşimin oğluna söven ve hatırını inciten senmisin?" diyerek boynundaki yay ile Ebu Cehil'in başını yardı. Orada bulunanlar Ebu Cehil'e yardım etmek istediler. Fakat Ebu Cehil:

-"Dokunmayınız, Hamza'nın hakkı vardır. Gerçekten onun kardeşinin oğluna kötü sözler söyledim" dedi. Hamza'yı başından savdıktan sonra oradakilere;

-"Aman ona ilişmeyin, hiddetlenerek gider müslüman olur ve onunla müslümanlar dahada kuvvet bulurlar" diyerek öğüt verdi.

Hz. Hamza, Kureyş içinde sevilen, sayılan ve çok yiğit bir adamdı. Hz. Hamza daha sonra Peygamberimizin huzunda kelimeyi şehadet getirerek müslüman oldu.

Hz. Ömer'in müslümanlığı kabülü

Mekke'nin yegâne hükümet teşkilatı, muhtelif oymakların başları ve ileri gelenleri tarafından oluşturulan ve "Mele" adıyla bilinen meclis olup, bu meclisin yürütme yetkisi yoktu. Meseleleri

müzakere eden Mele'de oy birliği ile alınan kararlar etkili kabul edilir; onun dışında her oymağa bağımsız olma hakkı verilirdi.

Hz. Hamza'nın müslümanlığından sonra, yine 616 yılında Mekke de Kureyşin etkili insanları “Mele” adlı mecliste toplanıp durumu değerlendirdi. Tarihi kayıtlar İslam dininin kuvvetlenmesi nedeniyle toplandığını söylese de Hz. Ömer 40. müslüman olması; henüz müslümanlığı kabul etmemiş olması ve Müslüman olanlarında yarısından fazlasının kadın ve çocuk olması nedeni ile bu zayıf bir iddia’dır. Muhtemel neden, ticaretin belirgin azalması ve Müslümanlar ve diğerlerinin ticaretten aldığı payın azaltılmasıdır. Sonunda Ebu Cehil, “Muhammed'i öldürmekten başka çare yoktur” diyerek bunu yapacak olana büyük mükafatlar vaad etti. Hattab oğlu Ömer bu işi üzerine alarak kılıcını kuşanıp yola çıktı.

Yolda Abdullah'ın oğlu Nuaym'a rastladı. Ömer'in niyetini anlayan Nuaym, ona nasihat ederek müşkül bir işe giriştiğini anlatmak isteyince Ömer hiddetlendi.

-”Öyle ise sen de onlardansın, önce senin işini bitirmeliyim” diyerek kılıcına el attı. Bunun üzerine Nuaym;

-”Ey Ömer! sen beni bırak, kız kardeşin Fatıma ile kocası Zeyd oğlu Said'e bak, ikiside müslüman oldular” dedi.

Ömer önce bu söze inanmadı, fakat çok merak ettiğinden evvela eniştesi Said'in evine gitti. Kapıdan Kuran okunduğunu duydu. Ömer'in hiddetli bir halde geldiğini gören Said ile Fatıma, Kur'an sahifesini ortadan kaldırarak, Habbab'ı da bir köşeye saklayıp Ömer'i içeri aldılar.

Hz. Ömer hiddetlenerek :

-”Demek işittiklerim doğruymuş” diyerek eniştesinin üzerine atıldı. Araya giren kız kardeşinin yüzüne bir tokat attı. Fatma'nın yüzünden kan akmaya başlayınca, Ömer pişman oldu, öfkeside azaldı. Fatıma ona:

-”Ey Ömer! Niçin Allah'dan utanmazsın ben ve eşim müslüman olduk, senden korkmuyoruz, öldürsende yine dinimizden dönmeyiz” diyerek şahadet getirdi. Ömer ne yapacağını şaşırarak yumuşak bir hal aldı ve olduğu yere oturdu.

-”Hele şu okuduğunuzu getirin bana” dedi.

Kız kardeşi, Kur'an-ı Kerim sayfasını ona verdi. Taha veya Hadid suresinin ilk ayetlerinin yazılı olduğu sahifeyi Ömer, büyük bir ilgi ile okudu ve derin bir düşünceye daldı. Daha sonra kendini tutamayarak yüksek sesle şehadet getirdi ve müslüman oldu.

Hz. Ömer müslüman olduktan sonra Peygamberimizin huzuruna getirdiler. Ömer'in iman etmesiyle müslümanların sayısı 40'a ulaştı. Hz. Ömer toplu halde Kabe-i Şerif'e giderek orada namaz kılmayı teklif etti. Hep birlikte Kabe'ye gittiler. Kureyşlilerin şaşkın bakışları arasında açıkça tekbir alarak, meydanda namaz kıldılar.

İkinci Hicret

610 -615 yılları arasında Hıristiyanlarla münasebetin daha iyi olmasıyla Najran -Mekke arası ticaretten; Medine’deki Yahudilerle olan iyi ilişkilerde Mekke- Medine arasındaki ticaretten müslümanların nüfuslarına göre aldıkları ticaret payı yüksekti. İran Hükümdârı Perviz’in, Suriye ve Mısır'ı zabtetmesi ile batı Arabistan kervan ticareti sacede Afrika -Akabe veya Afrika- Şam arası ticarete kaldı. Bu bütün batı Arabistan kervan ticareti, pazar ve panayır ticaretinde yıkıcı etkisi oldu.

Kervan ticaretinde azalmaya rağmen; çoğrafi nedenlerle tarım ve hayvancılık yapamayan Mekke tüccarları çözüm yolları aramaya çalıştı. Mekke’deki müşriklere Taif tarım ve hayvancılık imkanı

ile bir nebze nefes aldırdı. Müslümanlar ise ticaretlerinin iyi olduğu; baskı görmeyecekleri kentleri değerlendirdi.

Miladi 617 senesinde (İslamiyetin 7 yılında); ilk hicretten bir yıl sonra 13'ü kadın; çocuk sayısı ile bilinmeyen, yaklaşık 90 kişilik islam kafilesi, Hz. Ali'nin ağabeyisi Cafer Tayyar'ın başkanlığında ikinci defa Habeşistan'a hicret ettiler.

Yazılı kayıtlarda Müşrikler Habeş hükümdarına değerli hediyelerle birlikte elçiler göndererek Habeşistan'a göç eden müslümanları geri almak istedikleri yaygın kabül görmüştür. Hıristiyan olan hükümdar, müslümanlarla elçileri huzurunda yüzleştirdi. Müslümanların başkanlığını yapmakta olan Cafer'i Tayyar, hükümdara İslamiyet'in esaslarını izah ettikten sonra Meryem suresini okudu. Bu ayetleri dinleyen hükümdar;

-"Allah'a yemin ederim ki bu kelamlar Hz. İsa'ya gelen sözlerle aynı kaynaktandır" diyerek Kureyş elçilerine müslümanları geri vermeyeceğini bildirdi.

Müteşabih ayetler ve Yahudiler ile ilişkiler

Altıncı yılda Lokman suresinde "1: Elif, Lâm, Mîm. ..." ayeti ve aynı yıl Rûm suresinde "1: Elif, Lâm, Mîm. ....." gönderildi. İbranicede "ben inanmıyorum" manası olan bu ayetler gelince Medineli Yahudi Hahamlar yaptıklarını cemaatlerine anlatarak Hz. Peygamberin yalancı peygamber olduğunu duyurdular. Bu Medineli Yahudilerin İslamiyete yönelmelerini engelledi.

Müteakip yıllarda

Altıncı yılda Meryem suresinde "1: Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd. ....."

Yedinci yılda Secde suresinde "1: Elif, Lâm, Mîm. ......"

Sekizinci yılda Neml suresinde "1: Tâ, Sîn. İşte bunlar Kur'an'ın ve açık seçik beyanda bulunan Kitap'ın ayetleridir. ..."

Sekizinci yılda Bakara suresinde "1: Elif, Lâm, Mîm. ....."

Sekizinci yılda Câsiye suresinde " 1: Hâ, Mîm. ..."

Sekizinci yılda Mü'min suresinde "1: Hâ, Mîm. ..."

Dokuuncu yılda Hûd suresinde "1: Elif, Lâm, Râ. Hakîm ve Habîr olandan bir kitaptır ki bu, ayetleri önce muhkem kılınmış, sonra ayrıntılı hale getirilmiştir. ..."

Onuncu yılda Ankebût suresinde "1: Elif, Lâm, Mîm. ...."

Onbirinci yılda Yûsuf suresinde "1: Elif, Lâm, Râ. O apaçık, apaydınlık Kitap'ın ayetleridir bunlar. .."

Onikinci yılda Kasas suresinde "1: Tâ, Sîn, Mîm. ..." müteşabih ayetler geldi.

Peygamberimiz ve Müslümanların 617 yılında Mekke'de muhasaraya alınmaları

İslam dinin kuvvetlenmesi ve müslümanların günden güne çoğalmaları, Kureyşlileri telaşlandırmaya başladı. Resulullah ve müslümanlara karşı olan saldırgan tutumlarını daha da

arttırdılar. Buna mukabil Haşimoğulları da ister müslüman olsun, ister olmasın, akrabalık gayreti güderek, başta Ebu Talib olmak üzere Peygamberimizi titizlikle koruyup himaye ediyorlardı. Bu durum karşısında islamiyetin yedinci yılının başında (617 yılında) Kureyşliler, müslüman olsun veya olmasın, Haşimoğulları ile görüşmemeyi, konuşmamayı, alışveriş etmemeyi ve kız alıp vermemeyi kararlaştırarak, aralarında bir anlaşma yazıp Kabe'nin içine astılar Bu ahidname doğrultusunda hareket etmek üzere and içtiler. Böylece Haşimiler, Ebu Talib mahallesi üç yıl süreyle muhasaraya alındılar. Haşimilerden sadece Ebu Leheb müşriklerle birleşerek, Peygamberimize ve Haşimilere eziyet etmeye devam etti. Müslümanlar bu muhasara yıllarında çok açlık ve sıkıntı çektiler. Bazı küçük çocuklar gıdaksızlıktan öldü. Müslümanlar ihtiyaçlarını ancak kan dökülmesi haram olan dört ay içinde (Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep Ayında) temin etmeye çalışıyorlardı.

619 yılı başında muhasara kaldırıldı. Muhasaranın kaldırılmasından sekiz ay sonra, İslamiyet’in 10.yılında önce Ebu Talib, üçgün sonra da Hz. Hatice vefat ettiler. Ebu Talib son nefesinde bile Haşimoğullarına, Peygamberimize bağlı kalmalarını ve onun sözünden çıkmamalarını vasiyet etti. Müşrikler ise Ebu Talib'in sağlığında yapamadıkları her türlü kötülüğü yapmaya başladılar. 619 yılına Hüzün yılı denildi.

Taif Yolculuğu

Mekke'de kalmakla İslamiyet açısından fazla bir ilerleme kaydedilemiyeceğini gören Peygamberimiz 620 yılında muhasara bittikten sonra Mekke dışındaki kabileleri İslama davet etmek için Zeyd bin Harise ile birlikte Taif'e gitti. Orada yaşayan Sakif kabilesinin büyüklerini İslama davet etti. Onlar ise İman etmedikleri gibi, Peygamberimize hakaretler ederek onu şehirden çıkana kadar halka taşlattılar. Peygamberimiz, Rabia'nın oğulları Utbe ile Şeybe'nin yol üzerindeki bağına sığınarak Taif’lilerin hücümundan kurtuldular. Bu Peygamberimizin hayatındaki en sıkıntılı ve ızdıraplı günü bu oldu. Buna rağmen hiçbir zaman kendine eza ve cefa edenlere karşı kin duymadı ve onlara beddua etmedi. Sadece Cenabı Allah'tan bütün müşrikler için hidayet ve onları İslamiyet’e davet konusunda kendisine güç bağlanmasını niyaz etti. Mekke'ye yaklaşan Peygamberimiz, Taif olayını da haber alan Mekke müşriklerinin kendisine daha şiddetli saldırılarda bulunabileceklerini düşünüp henüz sayıca az olan müslümanlar ile müşrikler arasında herhangi bir şiddet olayına mahal vermemek için, Mekke'ye Kureyş'in hatırı sayılır büyüklerinden birinin himayesinde girmeyi uygun bularak Hira dağında konakladı. Adiyy oğlu Mut'ım'e haber gönderdi. Mut'ım müşrik olduğu halde Peygamberimizin teklifini kabul ederek onu Mekke'ye getirdi ve bir müddet misafir ederek çocuklarıyla birlikte onu korudu. Mut'ım daha sonra Bedir savaşında müşrik olarak öldü.

Birinci Akabe Biatı

Her yıl olduğu ibi Peygamberimiz, İslamiyet’in 619 yılında etraftan gelen kabilelerle görüşmek üzere Mekke dışına çıktı. Mekke’nin 2 km doğusunda Akabe yakınlarında Medine halkından bir topluluğa rastladı. Onların Hazrec kabilesinden olduklarını öğrenen Peygamberimiz onlara, bir müddet kendisini dinlemelerini teklif etti. Peygamberimizi dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selma hatun, bu Hazrec kabilesinin bir kolu olan Ben-i Neccar aşiretinden idi. Bu vesile ile Peygamberimizin Hazrec kabilesi ile akrabalığı bulunuyordu. Onlar da bu teklifi kabul ederek oturdular. Peygamberimiz onlara Kur'an okudu, islam dinini anlattı ve onları islam dinine davet etti. Daha önce kavimlerinin yaşlarından ve Medine'de yaşayan yahudi alimlerinden bir peygamber geleceğini defalarca işitmiş olan bu altı medineli hemen müslüman oldular. Bu suretle İslam dini Hazrec ve Evs kabilelerinde yayılmaya başladı.

Bir yıl kadar sonra (620 yılında), Zerare'nin oğlu Esad'ın başkanlığında, on kişisi Hazrec, ikiside Evs kabilesinden olan oniki müslüman, Peygamberimiz ile görüşmek üzere Akabe'ye geldiler. Burada Peygamberimiz ile görüşüp ona biat ettiler. Buna "**birinci Akabe biatı"** denildi. Bu oniki kişi orada Allah'a şirk koçmayacaklarına, zina ve hırsızlık yapmayacaklarına, iftira etmeyeceklerine ve evlatlarını öldürmeyeceklerine dair söz verdiler.

İkinci Akabe Biatı

620 yılında Peygamberimiz Medinelilere İslâm'ı ve Kur'an'ı öğretmek için Mus'ab b. Umeyr'i göndermişti. Mus'ab'ın gayretiyle 621 yılında 75 kişilik Evs ve Hazreçli müslüman olarak, Peygamberimizle Mekke 2 km doğusundaki Akabe'de gizlice buluştu, O'nu Medineye davet etti. Daha sonra İslamiyeti yaymak üzere tekrar Medine'ye döndüler. Buna "**ikinci Akabe biatı"** denildi.

İsrâ ve Mi'rac Olayı

620 yılı ortasında peygamber efendimiz bir gecede Mescidi aksaya götürülmesine isra olayı denir. Ayetle sabittir.

620 yılının Recep ayının 27. Gecesi Peygamberimiz bir gece Kâbe'nin çevresinde uyku ile uyanıklılık arası bir durumda iken Cebrail (AS) gelmiş, ona Burak adlı beyaz bir binek getirmişti. Burak adımını gözünün gördüğü son noktaya basmaktaydı. Önce Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürüldü ve orada iki rekât namaz kıldı. Oradan da göklere yükseltmiş "**Sidretü'l-Müntehâ**" denilen en üst makama ulaştırılmış, Peygamberimiz bu makamı da geçerek Cenabı Hakk'ın huzuruna erişmiştir. Buna Miraç olayı denir. Ayetle sabittir.

Medineye olan Büyük Hicret yada Üçüncü Hicret

Bu sırada Resulü ekrem Efendimiz, kocası Habeşistan'da ölen Zem'a nın kerimesi Sevde validemiz ile Hz. Ebubekir'in kızı Aişe validemizi nikahladı.

Bu samimi davet ve biatlar üzerine Rasûlullah'a, Medine'ye hicret emredilmiş, Peygamberimiz de ashabına hicret için izin vermiştir. İşte bundan sonradır ki Müslümanlar 622 yılının Nisan ayında, küçük gruplar halinde, Müşriklerin dikkatini çekmeyecek şekilde Mekke'yi terk ederek Medine'ye hicret etmeye başlamışlardır. Son olarak Peygamberimiz de Hz. Ebû Bekir ile hicret etmiş; Peygamberimizin hicrete çıktığı geceyi O'nun evinde geçiren Hz. Ali de Kuba'da onlara yetişmiştir. Peygamberimizin Medine'ye hicretiyle "**büyük hicret"** tamamlanmış ve İslam'ın tebliğinde yeni bir dönem başlamıştır. İlk hicret emrinden Mekke'nin fethine kadar Müslüman olup hicrete güç yetirebilenlerin Medine'ye hicret etmeleri farz olmuş, fetihten sonra ise hicret farz olmaktan çıkmıştır.

Peygamberimize atfedilen mucizeler

1- İslamiyetin 8. senesinde (618 yılı) Kureyş'den bazı kimseler, Peygamberimizden mucize olarak Ay'ın ikiye bölünmesini istediler. Resulu Ekrem'de dua etti ve Ay iki parça oldu. Orada bulunanların hepsi bunu gördüler, fakat yine de;

-"Bu da Muhammed'din sihirlerinden biridir" diyerek iman etmediler. Ancak Habib isminde bir kabile beyi bu mucize karşısında müslüman oldu.

2- Kureyş'ten bazı kişiler muhasara altındaki müslümanların ızdıraplarından üzülerek pişman oldular ve bu andlaşmanın kaldırılması için çareler aramaya başladılar. Aynı zamanda müşriklerin ahidnamesini de bir böcek musallat olarak Hz.Allah'ın ismi şerefinden başka bütün yazıları yiyip yok etmişti. Peygamberimiz bunu amcası Ebu Talib'e haber verdi. O da Kureyş'in toplandığı yere giderek duyduklarını onlara anlattı ve;

-"Eğer Muhammed'in sözü doru ise, sizde insaf edin aradaki ayrılığı kaldırın, eğer doğru çıkmazsa bende onu korumaktan vazgeçerim" dedi.

Kureyşin büyükleri bu teklifi kabul ederek andlaşmayı getirdiler ve Ebu Talib'in sözlerinin doğru olduğunu görerek utandılar. Çoğunlukla andlaşmayı bozmaya karar vererek muhasarayı kaldırdılar.

3- Peygamberimiz 620 yılında Taif'ten Mekke'ye dönerken Karn denilen yere geldiklerinde, Cenabı Hak Resulu Ekrem'e,kendisine eziyet eden kavmin cezalandırılması hakkında ne dilerse yapılacağını bildirdi. Fakat Peygamberimiz Cenabı Allah'tan o müşrik kavmi yok etmesi değil, onlardan müslüman bir nesil meydana getirmesini niyaz etti. Batn-ı Nahle denilen yerde tekrar konakladılar. Peygamberimiz burada Errahman suresini okurken kalabalık bir cin taifesi gelip onu dinlediler ve iman edip müslüman oldular.

610 yılı-622 yılları arasında gelen ayetler

A'raf Suresinde "1: Elif, Lam, Mim, Sad. .... 26: Ey ademoğulları! Size, çirkin yerlerinizi örtecek giysi ve süs kıyafeti indirdik. Ama takva giysisi en hayırlısıdır. İşte bu, Allah'ın ayetlerindendir. Düşünüp öğüt almaları umuluyor. 28: Bir iğrençlik yaptıklarında şöyle derler: "Atalarımızı bu hal üzere bulmuştuk. Yani Allah emretti bize bunu." De ki: "Allah, edepsizliği/iğrençliği emretmez. Allah hakkında, bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?" 29: Şunu da söyle: "Rabbim bana adaleti emretti. Her mescitte yüzlerinizi O'na doğrultun. Dini yalnız O'na özgüleyerek O'na yakarın. Tıpkı sizi ilk yarattığı gibi O'na döneceksiniz." ..... 31: Ey ademoğulları! Tüm mescitlerde süslü, güzel giysilerinizi kuşanın. Yiyin, için fakat israf etmeyin. Allah israf edenleri sevmez. ....33: De ki: "Rabbim, ancak şunları haram kıldı: İğrençlikleri -görünenini, gizli olanını- günahı, haksız yere saldırmayı, hakkında hiçbir kanıt indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmayı, bir de Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemeyi." .... 199: Affetmeyi esas al. İyiyi ve güzeli emret, cahillerden yüz çevir. 200: Şeytandan bir dürtük seni dürtüklediğinde, Allah'a sığın. Çünkü O, herşeyi işitir, herşeyi bilir. 201: Korunup sakınanlar, kendilerine şeytandan bir görüntü/dürtü gelip dokunduğunda, hemen Allah'ı hatırlarlar. İşte o anda görülmesi gerekeni görürler. ...... 204: Kur'an okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki, size rahmet edilsin. 205: Rabbini, öz benliğinin içinde yalvarıp ürpererek, bağırtılı olmayan bir sesle sabah-akşam zikret. Sakın gafillerden olma. ....." buyurmuştur.

Şahsi kanaatim

1- Hz. Hamza'nın müslüman oluşu sözlü tarihte güzel hikayeleştirilmiştir. Sizin yeğeniniz Hindu olsa, İneğe olan saygısıyla komşusu dalga geçti diye kızar sizde Hindu olurmusunuz? Bu Hz. Hamza içinde hoş değildir. Yeğeninin anlattığı dinlemiştir zaten. Şüphesi ve arada kalmış duyguları vardır. Bu olayla, veya bu olay rastlantısı ile "bilerek ve isteyerek" Müslüman olmuştur diye düşünüyorum.

2- Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman olmaları tarihi şahsiyetleri nedeni ile önemlidir. Sözlü

tarihte hoş bir hikaye halinde anlatılmıştır. Nasıl müslüman oldukları aslında o kadar da önemli değildir. Rasyonalizm açısından ise bu hikayeler inandırıcı değildir. Tebliğ faaliyetini teşfik amacıyla uydurulduğunu düşünüyorum. Tebliğ ise her din için çok önemlidir.

3- A'raf Suresinde "1: Elif, Lam, Mim, Sad. .... 26: Ey ademoğulları! Size, çirkin yerlerinizi örtecek giysi ve süs kıyafeti indirdik. Ama takva giysisi en hayırlısıdır. İşte bu, Allah'ın ayetlerindendir. Düşünüp öğüt almaları umuluyor...." buyuruyor. Apacık yazıldığını söylediği Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın emrettiği bir kıyafet şeklinin olduğunu ileri sürmek bir zorlamadır. Dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizliğin "en hayırlı giysi" olduğu buyurulmuştur. Din akıl ile bilinir. Her insan doğrusunu yüreğinin derinliğinde bilir, yapar veya yapmaz. Başkasına dinin emri olarak bir kıyafeti giydirmenin ise şirk olduğunu düşünüyorum. "Size, çirkin yerlerinizi örtecek giysi ve süs kıyafeti indirdik." ayetindeki süs kıyafeti tanımını kendilerine yakıştırdıkları kıyafetler olarak anlıyorum. Takva giysisini ise "dinin emir ve tavsiyelerine uygun tavır ve davranışlar" olarak anlıyorum. En doğrusunu Allah bilir.

4- A'raf suresi 199. ayette " Affetmeyi esas al. İyiyi ve güzeli emret, cahillerden yüz çevir." buyuruyor. Okuduğumu anlıyorum. Cahillerden yüz çevirmeyi garip-gureba cahilleri görmezden gelmek değil onlara yaranmak amaçlı cehaleti tekrarlamak yani populizmden sakınmak olarak da anlıyorum.

622-631 yılları arasında Peygamberimizin hayatı

Medine'ye 70 kadar Mekke müslümanların gizli olarak malları, hayvanları ve silahları ile hicretinden sonra, 622 yılında Peygamberimiz ilk müslümanlardan, dostu Hz. Ebû Bekir'le Mekke'den Medine'ye hicret etti. Bu Hicrî takvimin başlangıcı sayıldı. Sadece Mekkeli değil diğer kentlerdeki müslümanlarda farz kılındığından Medine'de toplandılar.

610 yılında Medine'de Evs ve Hazrec kabilelerine mensup Araplar'la Ben-î Kaynukā', Ben-î

Nadîr ve Ben-î Kurayza yahudileri yaşamaktaydı. Evs ve Hazrec kabileleri zamanla yahudilere karşı üstünlük sağlayarak şehre hâkim olmuşlardı. Bu iki kabile arasında çıkan anlaşmazlıklarda bazı yahudiler Evs'in, bazısı da Hazrec'in yanında yer alıyordu. Öte yandan yahudi kabileleri arasında da zaman zaman anlaşmazlık ve çatışmalar meydana gelmekteydi. Siyasal alandaki durumun aksine Yahudi kabileleri ekonomik alanda Araplar'dan daha üstündü ve ziraat, ticaret, demircilik, silâh yapımı, dokumacılık, kuyumculuk gibi meslekler onların elindeydi. 622 yılında Medine nüfusunun 10.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunların 1500'ü müslüman olmak üzere 6000'ini Araplar, 4000'ini yahudiler oluşturuyordu. Medineye gelen muhacir Müslüman sayısı ise çoğu erkek olmak üzere 300 e yakındı.

Hicretten önce Peygamberimiz hac amacıyla Mekke'ye gelen Evs ve Hazrec kabileleri mensuplarıyla gerçekleştirdiği Akabe biatları sonucu İslâmiyet Medine'de yayılmaya başladı. Evs kabilesinin önde gelenlerinden Üseyd b. Hudayr ve Sa'd b. Muâz ile Hazrec ileri gelenlerinden Sa'd b. Ubâde'nin İslâm'ı kabul etmeleri Medine'de İslâm'ın yayılmasında etkili oldu. Özellikle İkinci Akabe Biatı'na katılan yetmiş beş kişiden on iki reisin seçilmesi ve bunların başına Peygamberimiz tarafından Es'ad b. Zürâre'nin getirilmesi ilerideki siyasî-idarî teşkilâtlanmanın çekirdeğini teşkil etti.

Peygamberimiz Mekke'den yola çıkıp on bir günlük yolculuktan sonra önce Medine'ye 10 km uzakta Kuba köyüne yerleşti. Bu köyde Evs'in bir kolu olan Amr bin Avf oğullarından Külsum bint Hidm'in evinde misafir kaldı. Genişliğinden dolayı daha uygun gördüğü Sa'd bin Heysem'in evinde de ashabıyla sohbet etti. Bu köyde kendiside çalışarak Kuba mescidini inşa etti. Burada Hz. Ali ve diğer muhacirlerin gelişini bekledi. 24 Eylül 622 Cuma günü Yesrib'e hareket eden Peygamberimiz Kuba mescidinden 350 metre uzakta Rânûnâ vadisinde, namazgâhta, cemaate ilk cuma hutbesini okuyup ilk cuma namazını kıldırdı. Neccâr oğulları Peygamberimizi Medine'ye götürdü. Medine'de Ebû Eyyûb el Ensârî'nin evinde yedi ay misafir kaldı.

Peygamberimiz Medine'ye ulaştığında Medinenin önde gelenleri ve muhacirler ile birlikte kentteki en büyük silahlı ve ekonomik güç haline geldi. Yahudiler Evs ve Hazrec kabileleri ile anlaşmaları olması, yahudiler arasında uzun çatışmaların mevcudiyeti nedeni birlik halinde değillerdi. İki arap kabile önde gelenleri müsüman olunca kentteki müşrikler birlik oluşturamadılar.

Muhacirler kentte ticaretle ve zanaatleriyle geçinmeye çalışırken Mekkeli müslümanlar ellerinden gelen yardımı yapıyorlardı,. Peygamber Efendimiz Medîne'ye geldikten beş ay sonra, dayanışma ve yardımlaşmayı artırmak, bazı küçük çatışmaları yok etmek amacı ile Muhâcirlerle Ensârı ikişer ikişer kardeş yaptı. Meselâ Hz. Ebûbekir, Hârice bin Zeyd ile; Hz. Ömer, Utbân bin Mâlik ile; Ebû Ubeyde, Sa'd bin Muâz ile; Hz. Osman, Evs bin Sâbit ile; Hz. Bilâl, Abdullâh bin Abdurrahmân ile; Hz. Selmân, Ebû'd-Derdâ ile; Sâlim, Muâz bin Mâiz ile; Ammâr da Huzeyfe ile kardeş olmuşlardı. Bu kardeşlik uygulamasında tarafların mizaç bakımından birbirine benzemesi de dikkate alınmıştı. Bu kardeşlik akdi ile her bir muhâcir âileyi, Medîneli bir âile yanına aldı. Böylece aralarında kardeşlik ahdi gerçekleştirilen sahâbîler birlikte çalışacaklar, elde ettikleri kazancı paylaşacaklardı. Ensâr, fazla arâzîlerini Peygamberimize bağışladı ve Peygamber Efendimiz de bunları Muhâcirler arasında taksîm etti.

622 yılında olan diğer önemli olaylar

Peygamberimiz Mekke'de nişanlandığı, Hz. Ebubekir'in kızı Hz. Aişe ile 622 yılında evlendi.

Peygamberimiin emriyle Hz. Bilâl, Neccâroğulları'ndan bir kadına ait yüksek bir evin üstüne çıkıp ilk olarak sabah ezanını 622 yılında okuduktan sonra ezan meşru kılınmış oldu. Medine'de Mescid-i Nebevî'nin ve Hâne-i Saâdet'in yedi ayda inşâsı 623 yılında tamamlandı. Mescid-i Nebevî'nin arka kısmına ezan okunması için bir yer yapıldı. Mescidin önünde fakirleri barındırmak için Suffa yapıldı. 623 yılında Kıble Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dan, Mekke-i Mükerreme'deki

Kâbe-i Muazzama'ya çevrildi.

623 yılı

Medine vesikası

591 yılında Haram aylar içinde Yemenli bir tücrar ile akdini yerine getirmeyen bir mekkeli tücar arasındaki problemin meşru yollarla çözülmemesi üzerine yemenli tüccar Ebûkubeys tepesine çıkıp yüksek sesle mağduriyetini dile getiren bir şiir okudu. Hilfü'l-ahlâf'a mensup kabilelerin aldırış etmemesine karşılık Hilfü'l-mutayyebîn'e mensup kabileler bundan rahatsızlık duydular. Nihayet son Ficâr savaşının çıkmasına yol açan, bu savaşta faal rol oynayan ve bundan pişman olduğu anlaşılan Peygamberimizin amcası Zübeyr b. Abdülmuttalib şehrin en zengin, yaşlı ve nüfuzlu kabile reisi durumundaki Abdullah b. Cüd'ân et-Teymî'ye başvurarak onu bu işin görüşülmesi için bir toplantı yapmaya ikna etti. Toplantıda hazır bulunanlar uzun tartışmalardan sonra haksızlığı önlemek için yemin ettiler ve gönüllülerden oluşacak bir grup kurmayı kararlaştırdılar. Yeminleşen kabileler şunlardır: Benî Hâşim, Benî Muttalib, Benî Zühre, Benî Teym ve Benî Esed. Toplantıya Benî Hâşim'den düzenlenmesine ön ayak olan Zübeyr b. Abdülmuttalib'den başka o sırada yirmi yaşında bulunan Peygamberimiz de katıldı. Gönüllülerden oluşan bu cemiyete Hılf'ûl Fudûl Cemiyeti' denildi ve Peygamberimiz bununla hep iftihar etti. Bu cemiyetin yemini **"*Allah'a and olsun ki Mekke şehrinde birine zulüm ve haksızlık yapıldığı zaman hepimiz, o kimse ister iyi ister kötü ister bizden ister yabancı olsun, kendisine hakkı verilinceye kadar tek bir el gibi hareket edeceğiz; deniz süngeri ıslattığı ve Hira ile Sebîr dağları yerlerinde kaldığı sürece bu yemine aykırı davranmayacağız ve birbirimize malî yardımda bulunacağız*"** idi.

622 yılında Bizanslılar'ın Suriye ve Mısır'ı Sâsânîler'den geri alınca ticaret yolu yeniden kesildi. İran ve Irak üzerinden olan ticaret sekteye uğrayınca; Hindistan- Yemen- Batı Arab yarımadası üzerinden deniz + kervan ticareti artması beklenmekteydi. Kervan ticareti Mekke üzerinden Medineye uğradığından Peygamberimiz müşriklerin ya anlaşma yapacaklarını yada Medineye saldıracaklarını düşünüyordu. Medineye saldırıyı engellemek için bir taraftan silahlı güclerin iz organize ederken, bir taraftanda hem müttefikler edinmek, hemde güclü bir anlaşma yapabilmek amacı ile Medineli Yahudiler ile bir anlaşma yapmak istedi. Peygamberimiz, "***Medine vesikası***" ile muhacir ve ensarın tam bir dayanışma içinde olmasını sağlamayı, onları hukukî güvence altına almayı, Kureyş müşrikleriyle Medine'deki müşrik ve yahudilerin müslümanlara karşı muhtemel iş birliğinin önüne geçmeyi ve dışarıdan Medine'ye gelebilecek bir saldırı karşısında şehirde yaşayanların birlikte hareketini temin etmeyi amaçlıyordu. Vesika Medine'de yaşayan dinî, siyasî ve etnik grupların iç işlerinde bağımsız, dış tehlikeler karşısında birlikte hareket etmelerini ön görmesi, şehirde siyasî birliği sağlaması, din ve vicdan hürriyetini, can, mal ve namus güvenliğini hukukî güvence altına alması gibi temel hükümleriyle 623 yılında taraflarca kabul edildi. Medine vesikası ile yahudiler savaş ve barışta müttefik oldular ve Yahudiler Allah ve ve resulünün himayesi altına alındılar. Bu vesika Medine İslam Şehir Devleti' nin kuruluşu ve ilk anayasası olarak kabul edilir. Yeni kent devletinin başına Peygamberimiz geçmiş oldu.

Medine vesikası tam metni

Bismillâhirrahmânirrahîm. **1.** Bu vesika, Peygamber Muhammed tarafından Kureyşli ve Yesribli müminler ve bunlara tâbi olanlarla sonradan onlara katılmış olanlar ve onlarla beraber cihad edenler için düzenlenmiştir. **2.** Vesikayı imzalayanlar diğer insanlardan ayrı bir ümmet teşkil eder. **3.** Kureyşli muhacirler kan diyetlerini ödemeye katılacaklar ve savaş esirlerinin fidyesini müminler arasındaki mâkul esaslara ve adalete göre ödeyeceklerdir. **4.** Avfoğulları daha önce olduğu gibi kan diyetini ödemeye iştirak edecek ve müslümanların teşkil ettiği her zümre savaş esirlerinin fidyesini

müminler arasında adalet prensibine göre verecektir. **5.** Hârisoğulları daha önce olduğu gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre savaş esirlerinin fidyesini müminler arasında adalet çerçevesinde verecektir. **6.** Sâideoğulları, daha önceki yaptıkları gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre savaş esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalete göre verecektir. **7.** Cüşemoğulları, evvelce uygulandığı gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre savaş esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet prensibine göre verecektir. **8.** Neccâroğulları eskisi gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre, savaş esirlerinin fidyesini müminler arasında uygulanan mâkul esaslara ve adalet prensibine göre verecektir. **9.** Benî Amr b. Avf, daha önce olduğu gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre savaş esirlerinin fidyesini müminler arasında kabul edilen esaslar ve adalet çerçevesinde verecektir. **10.** Nebîtoğulları daha önce yaptıkları gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre savaş esirlerinin fidyesini mâkul esaslar ve adalet çerçevesinde verecektir. **11.** Evsoğulları eskiden olduğu gibi kan diyetini ödeyecek ve her zümre savaş esirlerinin fidyesini mâkul esaslara ve adalete göre verecektir. **12a.** Müminler, kendi aralarında ağır malî sorumluluklar altında bulunan hiç kimseyi bu halde bırakmayacak, fidyesini veya kan diyeti gibi borçlarını mâkul esaslara göre ödeyecektir. **12b.** Hiçbir mümin diğer müminin mevlâsı ile ondan habersiz bir anlaşma yapamayacaktır. **13.** Takvâ sahibi müminler saldırganlara, haksız bir fiil tasarlayanlara ve cürüm işleyenlere, bir hakka tecavüz edenlere, müminler arasında karışıklık çıkarmak isteyen kimselere karşı olacak ve bunlardan biri kendilerinden bir kişinin evlâdı bile olsa hepsinin elleri onun aleyhine kalkacaktır. **14.** Hiçbir mümin kâfir için bir mümini öldüremez ve mümin aleyhine kâfire yardım edemez. **15.** Allah'ın zimmeti, himaye ve teminatı tektir, dolayısıyla müminlerden -yetki bakımından- en aşağı derecede olan birinin kabul ettiği himaye onların hepsini bağlar, zira müminler birbirinin kardeşidir. **16.** Yahudilerden bize tâbi olanlar, zulme uğramadan ve onların düşmanlarıyla yardımlaşmadan yardımımıza hak kazanacaktır. **17.** Müminler arasında geçerli olan barış tektir. Hiçbir mümin Allah yolunda girilen bir savaşta diğer müminleri hariç tutarak bir anlaşma imzalayamaz; anlaşma ancak müminler arasında eşitlik ve adalet çerçevesinde yapılacaktır. **18.** Savaşa katılan bütün askerî birlikler nöbetleşe görev yapacaktır. **19.** Müminler birbirinin Allah yolunda akan kanlarının intikamını birlikte alacaktır. **20a.** Takvâ sahibi müminler en iyi ve en doğru yol üzerinde bulunurlar. **20b.** Hiçbir müşrik bir Kureyşli'nin malını ve canını himayesi altına alamaz ve hiçbir müminin Kureyşliler'e müdahalesine engel olamaz. **21.** Bir kimsenin bir müminin ölümüne yol açtığı kesin delillerle sabit olur ve maktulün velisi diyete razı olmazsa o kimse kısas hükümlerine tâbi olur; bu takdirde bütün müminler öldürene karşı tavır alır. Bunlara sadece bu hükmün uygulanması için hareket etmek helâl olur. **22.** Bu yazının içeriğini kabul eden, Allah'a ve âhiret gününe inanan bir müminin bir kātile yardım etmesi ve ona sığınacak yer bulması helâl değildir; kātile yardım eden veya sığınacak yer gösteren kimse kıyamet günü Allah'ın lânet ve gazabına uğrayacaktır ve artık kendisinden ne bir para ne de bir tâviz kabul edilecektir. **23.** Üzerinde ihtilâfa düşülen konular Allah'a ve resulü Muhammed'e arzedilecektir. **24.** Yahudiler müminler gibi savaş devam ettiği müddetçe savaş masraflarını kendileri karşılayacaktır. **25a.** Avfoğulları yahudileri müminlerle birlikte bir ümmet teşkil eder. Yahudilerin dinleri kendilerine, müminlerin dinleri de kendilerinedir. Buna mevlâları da dahildir. **25b.** Haksızlık yapan veya suç işleyen kimse yalnız kendine ve aile fertlerine zarar vermiş olacaktır. **26.** Ben-î Neccâr yahudileri Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahiptir. **27.** Benî Hâris yahudileri Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahip olacaktır. **28.** Benî Sâide yahudileri Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahiptir. **29.** Benî Cüşem yahudileri Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahip olacaktır. **30.** Benî Evs yahudileri Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahiptir. **31.** Benî Sa'lebe yahudileri de Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahiptir. Haksız bir fiil işleyen kimse sadece kendine ve aile fertlerine zarar vermiş olacaktır. **32.** Cefne kabilesi Sa'lebe'nin bir koludur, dolayısıyla onlar gibi mülâhaza edilecektir. **33.** Benî Şetîbe yahudileri de Avfoğulları yahudileriyle aynı haklara sahip olacaktır. Şüphesiz iyilik, günah ve kötülükten farklıdır. **34.** Sa'lebe'nin mevlâları bizzat Sa'lebîler gibi kabul edilecektir. **35.** Yahudilere sığınmış olan kimseler bizzat yahudiler gibi kabul edilecektir. **36a.** Yahudilerden hiçbir kimse Hz. Muhammed'in izni olmadan -müslümanlarla birlikte savaşa- katılamayacaktır. **36b.** Bir

yaralamanın intikamını almak yasak edilmeyecektir. Bir adam öldüren kimse yalnız kendini ve aile bireylerini sorumluluk altına sokmuş olur. Bu sorumluluktan kaçmak haksızlıktır. Allah bu kurallara riayet edenlerle beraberdir. **37a.** -Medine'ye yönelik bir saldırı olması halinde- yahudiler ve müslümanlar kendi savaş masraflarını kendileri karşılayacak, bu sahîfede gösterilen kimselere savaş açanlara karşı yardımlaşacaktır. Onların arasında kötülük değil iyi niyet ve samimiyet hâkim olacaktır. Bu vesikadaki bütün kurallara muhakkak riayet edilecektir. **37b.** Hiçbir kimse müttefiklerine karşı suç işleyemez; mazluma muhakkak yardım edilecektir. **38.** Yahudiler müslümanların yanında savaştıkları müddetçe harcamalara katılacaklardır. **39.** Yesrib vadisi bu sahîfede adı geçenler için mukaddes bir yerdir. **40.** Himaye altındaki kimse bizzat himaye eden gibidir; ne zulmedilir ne de kendisi zulüm işleyebilir. **41.** Himaye hakkına sahip kimselerin izni olmadıkça kimseye himaye hakkı verilemez. **42.** Bu yazıda adı geçen kimseler arasında meydana gelmesinden endişe edilen anlaşmazlık ve öldürme vak'alarının Allah'a ve resulü Muhammed'e arzedilmesi gerekir. Allah bu sahîfeye en iyi riayet edenlerle beraberdir. **43.** Kureyşliler ve onlara yardım edecek olanlar himaye altına alınmayacaktır. **44.** Bu vesikada zikredilen kişiler Yesrib'e saldıracak olanlara karşı yardımlaşacaktır. **45a.** Eğer yahudiler, müslümanlar tarafından barış antlaşması yapmaya veya barış antlaşmasına katılmaya davet olunursa bunu kabul edip anlaşmaya iştirak edeceklerdir. Eğer yahudiler müslümanlara aynı şeyleri teklif edecek olursa müminler de aynı sorumlulukları yerine getireceklerdir. Din uğruna yapılacak savaşlar bu hükümlere tâbi değildir. **45b.** Medine'deki her zümre şehrin savunmasında kendine ait bölgeden sorumludur. **46.** Bu sahîfede adı geçenler için konulan şartlar hem Evs yahudilerine hem de onların mevlâlarına sahîfede adı geçen kimseler tarafından tâvizsiz bir şekilde uygulanır. Kurallara mutlaka uyulacak ve asla aykırı hareket edilmeyecektir. Haksız kazanç sağlayanlar sadece kendilerine zarar vermiş olurlar. Allah bu sahîfede gösterilen maddelere en doğru ve en mükemmel şekilde riayet edenlerle beraberdir. **47.** Bu vesika haksız bir icraatta bulunan veya suç işleyenlere ayrıcalık sağlamaz yahut cezalandırılmasına engel olmaz. Savaş için yola çıkanlar da Medine'de kalanlar da emniyet içinde olacaktır; haksız bir fiil ve suç işlenmesi hali müstesnadır. İyilik yapanlar ve sorumluluğunun bilincinde olanlar Allah ve resulünün himayesi altındadır.

Cihada izin verilmesi

Peygamberimiz medine vesikası ile Yahudilerin büyük kısmı Müslüman olarak ve kalanı ile bir ümmet yapısı oluşturacağını; ticaret yollarını kontrol ederek İslam'ı yayacağını düşünmekteydi. Yahudiler ise Müteşabih ayetlerden yola çıkarak "yalancı peygamber" sandıkları Peygamberimizin mumunun söneceğini, tüccar olan Peygamberimizin Mekkelilerle ticareti açacağını, ticaretin açılması ile bundan en çok Yahudilerin yararlanacağını, en kötü ihtimalde bile yahudiler arasındaki savaşın biteceğini düşünmekteydi. Vesikada "Yahudilerin dinleri kendilerine, müminlerin dinleri de kendilerinedir. Buna mevlâları da dahildir." hükmü vardı. Peygamberimiz güvenilir bir insan ve tüccar olduğu biliniyordu.

Cihad ile ilgili ayetler ve gönderiliş yılları aşağıdadır.

Üçüncü yılda Saff suresi 10-12. ayetlerde "10: Ey iman sahipleri! Dikkatlerinizi, sizi korkunç bir azaptan kurtaracak bir ticarete çekeyim mi: 11: Allah'a ve onun resulüne inanır, Allah yolunda mallarınız ve canlarınızla didinirsiniz. İşte bu, sizin için en hayırlısıdır; eğer bilirseniz. 12: Günahlarınızı affeder ve sizi, altından nehirler akan bahçelere, sürekli cennetlerdeki temiz, bereketli barınaklara yerleştirir. İşte bu en büyük başarıdır. " buyuruyor.

Yedinci yılda Furkan suresi 52. ayette "Artık inkârcılara boyun eğme, onlara karşı Kur'an ile zorlu bir cihat aç." buyuruyor.

Onuncu yılda Ankebut suresi 6. ayette "Ve kim didinir, gayret sarfederse hiç kuşkusuz kendi

benliği lehine gayret sarfetmiş olur. Gerçek olan şu ki, Allah, âlemlere muhtaç olmaktan uzak, mutlak bir Ganî'dir." buyuruyor.

Onbeşinci yılda Enfal suresi 72., 74. ve 75. ayette "72: Onlar ki inanıp hicret ettiler, mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda savaştılar ve onlar ki hicret edenleri barındırdılar, onlara yardım ettiler, işte onlar birbirlerinin dostlarıdır. İman edip de hicret etmeyenlere gelince, hicret edecekleri vakte kader size onların yönetiminden bir şey düşmüyor. Ama sizden dinde yardım isterlerse, sizinle aralarında antlaşma bulunan bir topluluk aleyhinde olmamak üzere, kendilerine yardım etmeniz gerekir. Allah, yapmakta olduklarınızı iyice görmektedir. ... 74: O inanıp hicret edenler, Allah yolunda didinenler, o barındırıp yardımcı olanlar var ya, gerçek müminler işte onlardır! Bir bağışlanma var onlar için, bol bir rızık var. 75: Sonradan inanarak hicret edip de sizinle birlikte cihada katılanlar da sizdendir. Kan akrabaları ise, Allah'ın Kitabı'na göre birbirlerine daha yakın dostturlar. Allah herşeyi bilir." buyuruyor.

Onaltıncı yılda Hac suresi 78. ayette" Allah uğrunda O'na yaraşır bir gayretle didinin. O sizi seçmiş ve dinde size hiçbir güçlük çıkarmamıştır. Babanız İbrahim'in milletini esas alın. Allah sizi, önceden de şu Kitap'ta da "Müslümanlar/Allah'a teslim olanlar" diye adlandırdı ki, resul sizin üzerinize bir tanık olsun, siz de insanlar üzerine tanıklar olasınız. O halde namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O'dur sizin Mevlâ'nız. Ne güzel Mevlâ'dır O, ne güzel yardımcıdır O!" buyuruyor.

Onaltıncı yılda Al-i imran suresi 142. ayette "Yoksa siz, Allah içinizden uğraşıp didinenleri seçmeden, sabredenleri seçmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? " buyuruyor.

Onyedinci yılda Nahl suresi 110. ayette "Kuşkusuz, Rabbin; işkenceye uğratıldıktan sonra hicret eden, ardından da cihat edip sabreden kişiler yanındadır. Bütün bunlardan sonra senin Rabbin elbette cömertçe affedecek, cömertçe merhamet edecektir! " buyuruyor.

Yirminci yılda Hucurat suresi 15. ayette "Müminler ancak şu kimselerdir ki, Allah'a ve resulüne iman ederler; sonra hiçbir kuşkuya düşmezler ve mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda didinirler. İşte bunlardır, özü sözü birbirine uyanlar." buuyuruyor.

Yirmibirinci yılda Nisa suresi 95. ayette"İnananların; özür sahibi olmaksızın oturanlarıyla, Allah yolunda malları ve canlarıyla didinip gayret gösterenleri aynı değildir. Allah, malları ve canlarıyla gayret gösterenleri oturanlara derece bakımından üstün kılmıştır. Allah hepsine güzellik vaat etmiştir ama cihat edenleri, çok büyük bir ödülle, oturanlardan üstün kılmıştır. " buyuruyor.

Yirmibirinci (16., 19., 20., 24. ayetler); 17. (41 ve 44. ayetler) ve 20. yıllardal (73., 81. ve 86. ayetler) Tevbe suresi 16., 19., 20., 24., 41., 44., 73., 81. ve 86. ayetlerde "16: Allah; içinizden cihat edenleri, Allah'tan, resulünden ve müminlerden başkasını kendisine sırdaş edinmeyenleri belirlemedikçe, bırakılacağınızı mı sandınız? Allah, yapmakta olduklarınızdan haberdardır. .... 19: Siz; hacı sakalığını, Mescid-i Haram tamirciliğini, Allah'a ve âhiret gününe inanıp Allah yolunda didinen kişinin yaptığıyla bir mi tuttunuz? Allah katında bir olmazlar bunlar. Allah, zulüm sergileyenler topluluğuna kılavuzluk etmez. 20: İman edip hicret eden, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla didinenler derece bakımından Allah katında daha yücedirler. Kurtuluşa erenler de işte bunlardır. ... 24: De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileniz/menfaat çevreniz, elde ettiğiniz mallar, kesadından korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden konutlar sizin için Allah'tan, resulünden ve Allah yolunda cihattan daha sevimli ise artık Allah, emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah, yoldan ayrılmış bir topluluğu doğruya ve güzele kılavuzlamaz." ....

41: Gerek hafif, gerek ağırlıklı olarak mutlaka seferber olun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihat edin. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır. .... 44: Allah'a ve âhiret gününe iman edenler; mallarıyla, canlarıyla cihat edecekleri için senden izin istemezler. Allah, takva sahiplerini iyice bilmektedir. .... 73: Ey Peygamber! Küfre sapanlarla, ikiyüzlülerle cihat et! Onlara sert davran! Onların varacakları yer cehennemdir. Ne kötü dönüş yeridir o! .... 81: Allah'ın

resulüne ters düşmek için arkada kalanlar, çöküp oturdukları için sevindiler; Allah yolunda, mallarıyla canlarıyla didinmeyi tiksindirici bulup şöyle dediler: "Bu sıcakta seferber olmayın." De ki: "Hararet bakımından cehennem daha zorludur." Bir anlayabilselerdi! ...... 86: "Allah'a inanın, O'nun resulüyle beraber savaşa çıkın" anlamında bir sure indirildiği zaman, onların imkân ve servet sahibi olanları, senden izin isteyerek şöyle demişlerdi: "Bırak bizi, oturanlarla beraber olalım." " buyuruyor.

Yirmiüçüncü yılda Bakara suresi 218. ayette "İnanıp hicret eden ve Allah yolunda uğraşıp didinenlere gelince, onlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok affedici, çok merhametlidir. " buyuruyor.

Yirmiüçüncü yılda Maide suresi 54. ayette"Ey inananlar! İçinizden kim dininden dönerse şunu bilsin: Allah, yakında, kendilerini sevdiği ve kendisini seven, müminlere karşı boynu bükük, kâfirlere karşı başı dik bir topluluk getirecektir. Bunlar Allah yolunda savaşırlar, hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın, dilediğine yönelttiği bir lütuftur. Allah, yaratılışı ve yarattıklarını genişletir, her şeyi bilir." buyuruyor.

Yirmiüçüncü yılda Tahrim suresi 9. ayette "Ey Peygamber! Küfre sapanlarla ve münafıklarla mücadele et ve onlara karşı sert davran! Varacakları yer cehennemdir onların. Ne kötü dönüş yeridir o!" buyuruyor.

623 yılı islam tarihinde ve peygamber efendimizin hayatında Cihad ayetleriyle bir dönüm noktası, bir kırılma dönemine ulaştı.

624 yılı

Bedir Zaferi

Peygamberimiz mekkeli müşriklerin pazarlık olarak medineye geleceğini hesaplayarak Medine vesikası ile Yahudilerle ortaklık; medineli Ensar ile muhacirler arasında kardeşlik yapıyor; mescidler yaptırıyordu.

Hicretin ikinci senesinde Kureyş'ten kadın-erkek herkesin katıldığı, yaklaşık 50 bin dinar sermâyeli, bin deveden müteşekkil büyük bir ticâret kervanı, Şam'ın Gazze pazarına gönderilmişti. Kervanda, Mekke'nin önde gelenlerinden Ebû Süfyân, Muhammed bin Nevfel ve Amr bin Âs gibi otuz veya kırk müşrik bulunuyordu. Müşriklerin Medine'yi atlayarak Şam'a ulaştığı Peygamberimiz'e ulaşınca bunun Medine ticaret yaşamında yıkıma neden olacağını düşünen Peygamberimiz ashabını topladı ve Mekke'de bıraktıkları mallarına karşılık bu kervanın mallarını ele geçirmeye davet etti. İslâm ordusunda, yetmiş dördü muhacir, geri kalanı ensardan olmak üzere 305'i asker, yetmiş deve ve iki de at bulunuyordu.

Suriye'den dönmekte olan Ebû Süfyân Hicaz'a yaklaştığı sırada Müslümanların baskın yapacağını haber aldı ve Kureyşli'lerden yardım istemek üzere Mekke'ye bir haberci gönderdi. Kendisi de kervanın pusuya düşmemesi için Bedir'den uzak olan ve nâdiren kullanılan sahil yolunu kullandı. Ebû Süfyân'dan gelen haber üzerine Kureyş kabilesinin hemen bütün kollarından toplanan bin kişi Ebû Cehil kumandasında Mekke'den yola çıktı. Müşrik ordusunda 700 deve, 100 de at vardı. Kureyşliler Cuhfe'ye geldiklerinde Ebû Süfyân'ın habercisinden kervanın kurtulduğunu öğrenmelerine ve içlerinden bazılarının savaşa gerek kalmadığını söyledi. İçlerinden 95'i güçlerini Müslümanlara göstermek, Medine -Şam yolunu güvene almak için kibir içinde yollarına devam ettiler.

14 Mart 624 Cuma sabahı her iki ordu erken saatlerde Bedir'e doğru yola çıktı. Bedir Medine'nin 120 km güneydoğusunda iken Mekke'ye 310 km uzaklıktadır. Peygamberimiz Bedir kuyularına Kureyşlilerden daha önce ulaştı. Savaştan önce Peygamberimiz, Hz. Ömer'i Kureyşlilere göndererek savaş yapılmadan Mekke'ye dönmelerini teklif etti. Fakat Kureyşliler savaşmakta ısrar ettiler. Eski Arap âdetine göre savaşı kızıştırıp başlatmak üzere Kureyşlilerden Esved b. Abdülesed el-Mahzûmî, Müslümanlardan da Hz. Hamza meydana çıktılar. Hamza hasmını öldürdü. Bunun üzerine Kureyşlilerden Utbe, kardeşi Şeybe ve oğlu Velîd, İslâm ordusundan da Ubeyde Bin Hâris, Hz. Hamza ve Ali meydana çıktılar. Hz. Hamza ile Hz. Ali hasımlarını öldürdükten sonra, ağır yaralanan ve daha sonra aldığı yaralardan dolayı şehit düşen Ubeyde'nin yardımına gidip Utbe'yi öldürdüler. Bedir Savaşı ikindiye doğru Müslümanların kesin zaferiyle sona erdi. Başta İslâm'ın ve Hz. Peygamber'in en büyük düşmanı Ebû Cehil olmak üzere elli müşrik öldürüldü, kırkdört kişi de esir alındı. Buna karşılık Müslümanlar sadece altısı muhacir on dört şehit verdiler. Peygamberimiz şehitlerin namazını kılarak onları defnettirdi, Kureyş'in ölülerini de gömdürdü.

Esirlere karşı iyi davranılmasını emreden Peygamberimiz onlardan sadece Ukbe Bin Ebû Muayt ile Nadr Bin Hâris'i, vaktiyle Müslümanlara yaptıkları işkenceye karşılık ölüme mahkûm etti. Diğer esirlerin malî durumlarına göre fidye ve Müslümanlara okuma-yazma karşılık, bazı esirlerin karşılıksız olarak serbest bırakılmaları kararlaştırıldı. Ganimetler savaşa katılanlar arasında eşit bir şekilde bölüştürüldü.

Bedir savaşı sonrası birinci yahudi problemi (Ben-i Kaynuka yahudileri)

Bedir savaşı sonrası ganimetlerin ve esirler karşılığı alınacak fidyelerinde müslümanlar arasında paylaşılması ile Mekkeliler ile ticaretin kan akarak bitmesi Yahudiler arasında bir kalkışmaya ve hayal kırıklığına neden oldu. Peygamberimiz Yahudiler'in müslüman olmalarını bekliyordu ve bunun tam zamanı olduğunu düşündü. Peygamberimiz, Kaynukalıların pazarlarına giderek Kureyş'in başına gelenin onlarında başına gelmemesi için uyarmış ve onları İslâm'a davet etmiştir. Kaynuka Yahudileri ise Peygamber'in teklifini kabul etmemişler, 700 kadar yahudi erkek, kadın ve çocuk Kanyuka Kalesine sığınarak savunma düzenine geçmişlerdir. Peygamberimiz Kaynukalıların yaptığı bu son eylemden dolayı hicretin ikinci yılı olan 624'de onları kalelerinde kuşatmıştır. On beş günlük kuşatma sonunda Kaynuka Yahudileri teslim olmak zorunda kalmışlardır. Teslim olanlar içinde eli silah tutanların öldürülmesi için emir veren Peygamberimiz'e Abdullah b. Übey gelerek eski müttefikleri için af dilemiştir. Abdullah b. Übey'in ısrarı sonucu Peygamberimiz onlara Medine'den sürgün cezası vermiştir. Ticaret ve zanaâtla uğraşan Kaynuka Yahudileri bütün mallarını geride bırakarak Filistin taraflarında Ezri'ât (bugünkü Suriye güneyindeki Dar'a kenti) bölgesine yerleşmişlerdir.

624 yılında olan diğer önemli olaylar

Ramazan orucu ve zekât farz kılındı. İlk bayram namazı kılındı. Peygamberimiz'in kızı ve Hz Osman'ın hanımı Rukiye vefat etti. Peygamberimiz'in kızı Hz. Fatma (14 yaşlarındaydı) ile Ebû Talib'in oğlu Hz. Ali evlendi. Hz. Hasan ramazan ayında doğdu.

625 yılı

Uhud Harbi

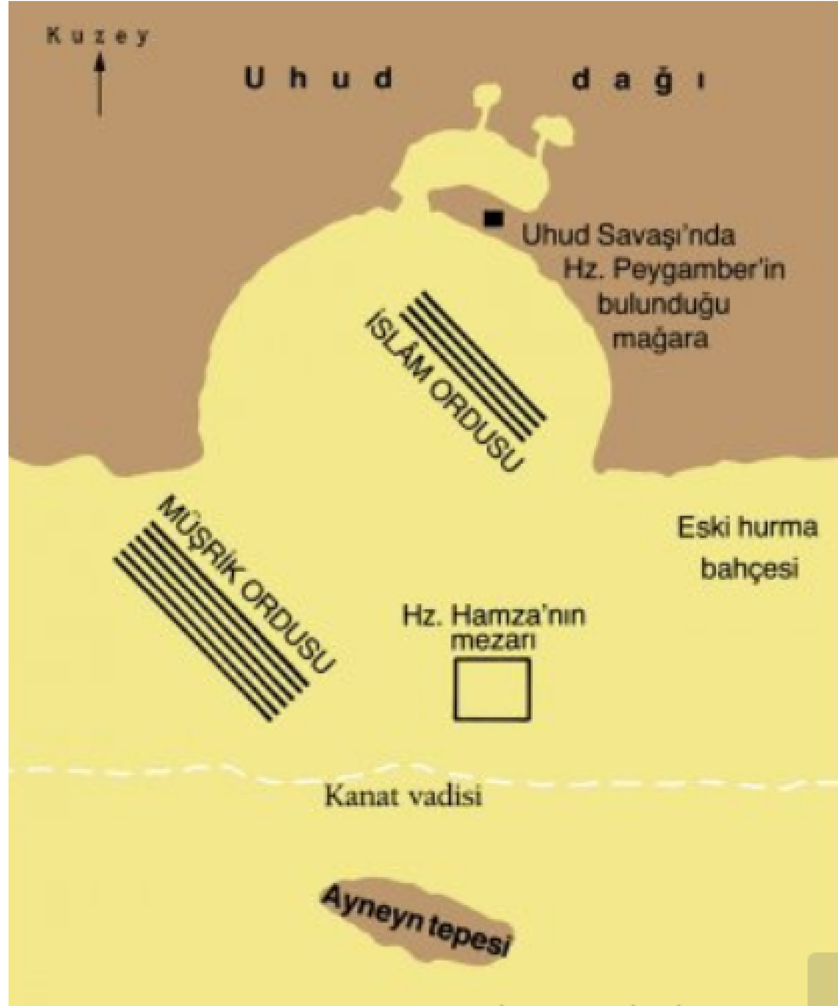
Bedir’de ağır bir yenilgiye uğrayan Kureyşliler, intikam hisleri yanında, Müslümanların, Suriye-Mısır ticaret yolunu kesmeleri ve kervanlarına baskınlar düzenlemeleri de onları endişeye sevkediyordu. Ebû Süfyân komutasındaki orduda 700 zırhlı, 200 atlı ve 3000 deve vardı. Toplam asker sayısı 3000 olduğu iddia edilmektedir. Medine’ye kadar gelip 3-5 km kuzeyinde Uhud dağı eteğinde sulak vahada yerleşerek saldırı hazırlığı yaptı. Mekke’den ayrılmadan ordunun hareketi Peygamberimiz’e ulaşmıştı. Ancak Bedir Gazvesi’ne katılmamış bazı gençler ile düşman ordusunun ekili arazi ve bahçelerini tahrip etmesine kızan Ensârdan bazılarının ısrarı üzerine şehir dışında düşmana saldırılması fikri galib geldi. 1.000 kişilik orduyla şehre 5,5 km. uzaklıktaki Uhud’a gitmeye karar verdi. Seniyye tepesinde 600 kişilik bir Yahudi birliği orduya katılmak istediyse de Peygamberimiz bunu kabul etmedi. Ensardan bazıları müttefikleri diğer Yahudi’lerden yardım talep etmeyi teklif edince de, “Bizim onlara ihtiyacımız yoktur” dedi. Yolda, Abdullah b. Übey b. Selûl kendilerinin asker olmadığını, savaşmayı bilmediğini söyleyerek yaklaşık 300 kişiyle ordudan ayrılıp şehre geri döndü.

Bu konu Al-i İmran suresi 166 ve 167. ayetlerde “166: İki topluluğun karşılaştığı gün sizin başınıza gelen, Allah'ın izniyledir ve Allah, müminleri bilsin diyedir. 167: Ve ikiyüzlülük yapan münafıkları bilsin diye. Onlara, "Hadi gelin, Allah yolunda çarpışın yahut savunma yapın!" dendiğinde: "Savaştan haberimiz olsaydı sizi elbette izlerdik." dediler. O gün onlar, imandan çok küfre yakın idiler. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlar. Allah, onların gizlemekte oldukları şeyi çok iyi bilmektedir.” buyurmaktadır.

Yanında kalan 700 sahabesiyle Uhud dağı eteklerine gelen Peygamberimiz, Müslümanların en büyük sancağını Mus‘ab b. Umeyr’e, Evs’in sancağını Üseyd b. Hudayr’a, Hazrec kabilesinin sancağını Sa‘d b. Hubâb’a teslim etti. Arka tarafı emniyete almak, medineye saldırıyı engellemek, düşmana yüksekliğin etkisi ile okçu menziline almak için Ayneyn tepesine Abdullah b. Cübeyr komutasında elli okçu yerleştirdi ve onlara, savaşın seyrine bakmaksızın, kendisinden bir emir gelmedikçe yerlerinden ayrılmamalarını emretti.

İki ordu 7 Şevval 3 (23 Mart 625) Cumartesi günü karşılaştı.Kanaat vadisi yazan bölgeyi İslam ordusu safları dizildi. Haritada islam ordusu yazan Vaha bölgesine ise müşrik ordusu konuşlanmıştı. Kızıştırma ikili mücadelesinde Hz. Hamza ve Hz. Ali rakiplerini öndürdüler. Sayısının gücüne güvenen Ebu süfyan İslam ordusuna saldırdı. İslam ordusu bir miktar geri çekilince düşman okçu menziline girdi. Ayneyn tepesi eteğine yerleşik 50 okçunun ok atışları ile Müşrik ordusu neye uğradığını bilemeyip dağılarak batıya kaçmaya başladılar. Düşmanın bozulup kaçmaya başladığını gören okçular, kumandanları Abdullah b. Cübeyr’in bütün ısrarlarına rağmen yerlerinden ayrılarak ganimet peşine düştüler. Ayneyn tepesinin stratejik önemini tıpkı Peygamberimiz gibi takdir eden Kureyş ordusunun süvari birliği komutanı Hâlid b. Velîd, Müslüman okçuların yerlerinden ayrıldığını görünce, savaşın kaderini değiştirecek bir hamle ile yerinde kalan birkaç okçuyu şehit ederek atlı birliği ile İslam ordusuna saldırdı. Bu hamlenin ardından savaşın seyri bir anda değişti ve başta Peygamberimiz’in amcası Hz. Hamza olmak üzere yetmiş Müslüman şehit oldu. Şehitler arasında Abdullah b. Cahş, Mus‘ab b. Umeyr ve Abdullah b. Cübeyr de vardı. Müslümanlar Uhud dağının eteklerine çekilirken Peygamberimiz’in etrafında toplandılar. Peygamberimiz kılıç saldırısında miğferinin halkaları iki şakağına battığı için yüzünden yaralandı. Taş ile saldırıda ise alt dudağı kanadı ve dişi kırıldı. Peygamberimizin attan düşmesi ile öldüğünü sanan müşrikler Ebu Sufyan çevresinde toplanıp sevinç gösterilerine başladı. Müslümanlar Uhud dağına doğru çekilip okçu ve taşlı saldılarla müşrikleri uzaklaştırdı. Bir süre Peygamberimiz dağın kayalıkları arasında bir yarığa saklandı. Bazı müşrikler şehitleri parçaladı ve bazı parçalarını yanında götürdüler. İki ordu birbirinden ayrıldı ve savaş sona erdi. Ebû Süfyân çok zeki bir insandı. Medineye saldırmak

yerine peygamberin ölümü ile ordunun dağılacağını öngörüp, kanlı intikam hislerine sebep vermek istememesi, kervan ticaretinin eskiye dönmesini istediğinden ve Medine'nin nasıl savunulduğunu bilmemesi nedeni ile ordusunu toplayıp Mekke'ye döndü.

Uhud savaşına on civarında kadın sahabe katılmış ve askerlere su dağıtımı, yaralıların tedavisi gibi hizmetlerde bulunmuşlardır. Hz. Peygamber'in azatlısı Ümmü Eymen, Ümmü Umâre, Hz. Fâtıma, Hz. Âişe ve Ümmü Süleym bunlar arasındadır. Özellikle Ümmü Umâre, Müslümanların zor durumda kaldıkları sırada Hz. Peygamber'in etrafında düşmanla yalınkılıç vuruşmuş, Hz. Fâtıma da Peygamberimiz'i yaralandığı sırada tedavi etmiştir.

Savaşta 37 veya 22-23 kişi kayıp verdikleri rivayet edilen Kureyşliler, Bedir'in intikamını aldıklarını hissettiler; Peygamberimizi öldürememişlerdi ama O'nun amcası Hz. Hamza'yı şehit etmişlerdi. Ebû Süfyân'ın karısı Hind bint Utbe, Bedir'de öldürülen babası Utbe, kardeşi Velîd ve amcası Şeybe'nin intikamını almak üzere Hz. Hamza'nın ciğerini alıp çiğnemiş ve Hz. Hamza'ya attığı mızrakla şehit eden Vahşî b. Harb'e vaad ettiği ödülü vermiştir.

Uhud'da şehitlerin cesetlerinin müşrikler tarafından parçalanması, kulak ve burun gibi

uzuvlarının kesilmesi (müsle) Müslümanları büyük acıya boğmuş, bazı Müslümanlar da buna karşılık olmak üzere müşrik cesetlerine aynı muameleyi yapmak istemişlerdi. Fakat bu konuda nazil olan Nahl suresinin 126. ayeti ve Peygamberimiz'in uyarısı üzerine bu düşüncelerinden vazgeçtiler.

Hz. Peygamber Uhud şehitlerini ve Uhud'da yaşananları hayatı boyunca unutmamış, Uhud şehitlerini her yıl ziyaret etmiş, ömrünün son günlerinde de bu ziyaretini tekrarlamıştır. Uhud Gazvesi daha sonraki dönemlerde de Müslümanlar tarafından gerekli derslerin çıkarılması açısından ibretle yâd edilegelmiştir.

Uhud harbi ile ilgili Âl-i İmrân suresi 120-122 ayetlerinde "120: Size bir iyilik dokunsa bu onları rahatsız eder. Size bir kötülük dokunsa bununla sevinir, ferahlarlar. Eğer sabreder, sakınır/korunursanız onların tuzakları size hiçbir şekilde zarar veremez. Allah Muhît'tir, yapmakta olduklarını çepeçevre kuşatmıştır. 121: Hani, sen ailenden erkenden ayrılmıştın da müminleri savaş için tutulması gereken noktalara yerleştiriyordun. Allah her şeyi çok iyi duyar, çok iyi bilir. 122: Sizden iki takım, korku ile bozulmak üzereydi. Halbuki Allah onların Velî'siydi. Müminler yalnız Allah'a güvenip dayansınlar." buyuruyor.

Uhud Gazvesi'nden Medine'ye dönen Peygamberimiz ertesi gün, Kureyşliler'in geri dönüp Medine'ye baskın düzenleyeceklerine dair bir haber aldı. Bunun üzerine hem muhtemel bir baskını önlemek hem de Müslümanların zayıf düşmediğini göstermek amacıyla Kureyş ordusunu takip etmeye karar verdi. Bu sefere, sadece bir gün önceki Uhud savaşına iştirak etmiş olanların katılmasını istedi. Peygamberimiz 500 kişilik bir kuvvetle, Medine'ye 8 mil uzaklıktaki Hamrâülesed'e kadar gitti. Buna "**Hamrâülesed Gazvesi**" denildi. Hamraülesed'de beş gün kalan Peygamberimiz 17 Şevval 3 (2 Nisan 625) tarihinde Medine'ye döndü. Bu gazve ile Müslümanlar, Uhud yenilgisiyle sarsılan otoritelerini yeniden pekiştirmiş, başta Kureyş olmak üzere Arap kabilelerine, ayrıca Medine'de bulunan Yahudi ve münafıklara karşı hâlâ güçlü oldukları, kendilerine güvendikleri mesajını vermişlerdir.

İkinci yahudi problemi - Ben-i Nadir Gazvesi

Gazve diye Peygamberimiz'in başında olduğu savaşlara denir. Peygamberimize suikast tertip ettiklerini bildiren Medine'nin büyük Yahudi kabilelerinden Ben-î Nadîr 'in sürgün edilmesine neden olan iki rivayet karşımıza çıkmaktadır.

İlk rivayete göre, 625 yılında meydana gelen Bi'r-i Ma'ûne olayından sağ kurtularak durumu Peygamberimiz'e bildirmek üzere Medine'ye dönen Amr b. Ümeyye, kendilerine pusu kuran müşriklerden zannederek Benî Âmir kabilesine mensup iki yeni Müslüman'ı öldürmüştü. Öldürülen Müslümanların diyetlerinin ödenmesi gerektiğinden Medine anlaşmasına göre Yahudilerinde diyete iştirak etmeleri gerekmekteydi. Bir grup sahabî ile Ben-î Nadîr bölgesine gelen Peygamberimiz, onlardan diyet için hisselerine düşen miktarı talep etmiş fakat Yahudiler Peygamberimiz'e suikast tertip ederek cevap vermişlerdir. Peygamberimiz'in sahabî ile bir duvar dibinde oturuyorken üzerine büyük bir taş yuvarlayıp Peygamberimiz'i öldürmek istemişler, fakat Yahudiler arasında farklı bir hareketlenme sezen Peygamberimiz, oradan ayrılarak Yahudilerin suikast planını uygulayamamalarını sağlamıştır.

Diğer rivayete göre ise Mekkeli müşriklerden Peygamberimizi öldürmek üzere aldıkları bir öneri sonucu Peygamberimize, İslâm'ı kabul etmeleri için üç arkadaşıyla gelerek kendilerinin çıkaracağı üç haham ile tartışmasını istemişler, üç haham yerine bir suikast ekibi hazırlamışlardır. Bu plandan Medineli bir kadın sayesinde haberdar olan Peygamberimiz yoldan geri dönmüştü. Peygamberimiz, Ben-î Nadîr Yahudilerinin bu planları sonucunda aralarındaki anlaşmayı bozduklarından dolayı Medine'yi terk etmeleri için onlara on gün süre vermişti. Ben-î Nadîr, Medine'yi terk etmeye hazırlanırken Abdullah b. Übey'in telkinlerine aldanarak yerlerinde kalmışlardı. 625'te

Peygamberimiz, Ben-î Nadîr kabilesini kalelerinde kuşattı. On beş günlük kuşatma sonucu Ben-î Nadîr, daha fazla dayanamayarak, eşyaları ile Medine'den ayrılma talebinde bulunmuşlardı. Peygamberimiz bu talebi kabul ederek Medine'den ayrılmalarına izin vermiştir. Ben-î Nadîr Yahudilerinin bir kısmı Hayber'e, diğer bir kısmı da Şam taraflarına yerleşmiştir.

Aynı yıl tercüme işlerinde Yahudilere güven kalmadığından Hz. Peygamber (asv)'in Zeyd b. Sabit'e İbrânice öğrenmeyi emretti.

625 yılında olan diğer önemli olaylar

Fatma anamız Hz. Hüseyin'i Şaban ayında doğurdu. Peygamberimiz Hz. Ömer'in kızı Hafsa ile evlendi. Reci' vak'ası'yla İslâm'a davet için çevre kabilelere gönderilen Kuran hafızlarından dördü şehit edildi, Zeyd ve Hubeyb Mekkeliler'e satıldı ve orada şehid edildiler.

626 yılı

Bi'r-i Maûne faciası

Benî Âmir kabilesinin reisi, müslümanlara dost bir insan olan Ebû Bera Âmir b. Mâlik, Peygamberimizi ziyaret maksadıyla iki at ile iki deve hediye ile Medine'ye geldi. Ancak Peygamberimiz, "Ben, müşriklerin hediyesini kabul edemem. Eğer hediyenin kabul edilmesini istiyorsan Müslüman ol!" diyerek onun hediyesini kabul etmedi ve kendisini Müslüman olmaya davet etti. Ebû Bera Müslüman olmadı, ama kavmine İslamiyeti anlatması için birkaç sahabeyi, güvencesi kendi olduğunu belirterek Necid'e davet etti. Aynı yıl **Reci' vak'ası'**yla İslâm'a davet için çevre kabilelere gönderilen Kur'an hafızlarından dördü şehid edilmişti. Ebû Bera'nın güvenilir, sözüne itimat edilir biri olması, Peygamber Efendimizin endişesini giderdi. Sonunda, 20 ile 75 arasında sayısı verilen genç Kur'an hafızından oluşan irşad heyetini göndermeye karar verdi. Peygamberimiz'in kaygılarına rağmen kendilerini savunacak silahları ve develeri ile birlikte; yanlarında Necid halkına ve Benî Âmir reislerine verilecek Peygamberimizin mektubuyla Necid'e doğru yola çıktı.

İrşad ve tebliğ heyeti Bi'r-i Maûna denilen mevkiye vardı. Burası, Medine'nin doğu tarafına düşen, Süleym ile Âmiroğulları yurtları arasında kalan, Benî Süleym'e âit bir su kuyusu idi. Burada Haram b. Milhân, Peygamberimizin mektubunu Ebû Bera Âmir b. Mâlik'in yeğeni Amir b. Tufeyl'e götürdü. Amir mektubu okumadan Haram b. Milhân'ı öldürdü. Âmir b. Tufeyl, bu masum sahabeyi şehit etmekle de yetinmedi; Âmiroğulları'nı, heyetteki diğer sahabeleri de öldürmek için yardıma çağırdı. Ancak Âmiroğulları, önceden Ebû Bera'ya, gelecek irşad heyetine dokunmayacaklarına dair söz vermiş bulunduklarından, bu adama yardıma yanaşmadılar. Benî Âmir'den yardım konusunda red cevabı alan Âmir, bu sefer kendisi gibi gözleri ve gönülleri kan ve kin ile dolmuş Süleymanoğulları'ndan birkaç kabilenin yardımını temin etti. Hep birlikte, Maûna Kuyusu mevkiinde olup bitenden habersiz bekleyen masum sahabeleri biri hariç (Ka'b b. Zeyd öldü sanılarak kurtuldu) şehit etti. Şehitler arasında öldü diye terk edilen Ka'b b. Zeyd ise, müşrikler ayrıldıktan sonra, çıkıp Medine'ye geldi. Kurtulan sahabelerden ikisi deve gütmeye gitmişlerdi, bir müddet sonra Bi'r-i Maûna mevkiine dönünce dehşetli manzarayı gördüler. Kendine hâkim olamayan biri, müşriklerin arkasına takıldı ve şehit oluncaya kadar kendileriyle çarpıştı. İkincisi olan Amr b. Ümeyye ise esir alındı, ancak Mudarî'lerden olduğunu söyleyerek bırakıldı ve Medine yolunu tuttu. Yolda iki adama rastladı. Bi'r-i Maûna'da sahabeleri şehit edenlerden olduğunu sanarak bir fırsatını bulup onları öldürdü. Medine'ye gelip durumu haber verince, Peygamberimiz , "Sen ne kötü bir iş yaptın!" buyurdu. Zira, bu iki kişi Âmiroğulları'ndan idiler ve

Medine’ye gelerek Peygamberimizle görüşmüşler, yeni müslüman olmuş iki kişiydiler. Öldürülen bu iki kişiyle Peygamber Efendimizden başkası yeni müslüman olduklarını (Eman ve Dokunmazlık yazısı sahibi olduğunu) bilmiyordu. Buna rağmen, Peygamberimiz, verdiği sözün, bu sözünden haberi olmayan bir sahabe tarafından ihlâl edilmesi sebebiyle öldürülenlerin diyetini ödedi. Böylece, verdiği söze ve yaptığı anlaşmaya sadâkatini göstermiş oldu. Bu seçkin sahabelerinin haince bir suikaste kurban gitmelerinden dolayı, Peygamber Efendimiz, son derece üzüldü. Duyduğu derin üzüntü ile bir ay boyunca Peygamber Efendimiz bu katliyamı yapanlara beddua etti.

Dûmetü’l Cendel Gazvesi

Nabatîler’in başşehri Petra’nın 400 km. doğusunda bulunan Dûmetü'l cendel en parlak devrini Nabatîler ve Romalılar döneminde yaşamıştır. Şehir stratejik açıdan önemli bir mevkide bulunuyordu ve doğu ve kuzeydoğudan gelecek saldırılara karşı Kuzey Arabistan’ın yegâne kalesi durumundaydı. Birkaç Arap kabilesi, Medine'ye on beş gece uzaklıkta bulunan Şam beldelerinden biri olan **Dûmetü'l Cendel'**de toplanarak, gelen giden yolcuları rahatsız ediyorlar, onlara zulmediyorlardı. Ayrıca İslâm devleti’nin başşehri Medine üzerine yürümeye de hazırlandığı söyleniyordu. Peygamberimiz bu durumu haber aldı. Vakit geçirmeden 1.000 kişilik ordusuyla yola çıktı. Efendimiz, bu tarz gazâlarda dâima düşmanı yerinde ve ânında bastırmak tarzını tercih ederdi. Ordusuyla adı geçen mevkie vardığında, ortalıkta kimseler görünmüyordu. Düşman, İslâm ordusunun üzerlerine gelmekte olduğunu duymuş ve kaçmıştı. Yalnız bir kişiye rastladılar, o da dâvet üzerine Müslüman oldu. Peygamberimiz, birkaç geceyi burada düşmanı beklemekle geçirdikten sonra Medine'ye geri döndü.

Müreysî (Benî Mustalık) Gazâsı

Kureyş, bütün müttefiklerini harekete geçirerek Hendek Gazvesi için hazırlıklara giriştiğinde Benî Mustalik̦ reisi Hâris b. Ebû Dırâr, Müreysî‘ suyu başında karargâh kurup müslümanlara karşı çevredeki kabileleri de kışkırtarak asker toplamaya başladı. Bu faaliyeti haber alan Peygamberimiz, 2 Şâban 5 (27 Aralık 626) tarihinde otuzu süvari olmak üzere 700 kişilik bir orduyla Müreysî‘ Gazvesi’ne çıktı. Onun büyük bir kuvvetle yaklaştığını öğrenen bazı kabileler düşman saflarından ayrılıp gittiler. İslâm ordusu Müreysî‘ suyuna vardığında müşriklerin müslüman olmayı reddetmesi üzerine savaş başladı ve müslümanların zaferiyle sonuçlandı. On müşrik öldürüldü, geri kalanlar (600 veya 700) kişi esir alındı ve arasında 2000 deve ile 5000 koyunun da bulunduğu bol miktarda ganimet ele geçirildi. Bu sefer esnasında müslümanların düşman sanılarak yanlışlıkla öldürülen Hişâm b. Subâbe el-Kelbî’den başka kayıpları olmadı. Peygamberimiz zaferden sonra Ebû Neml et-Tâî’yi müjde vermesi için Medine’ye gönderdi ve kendisi de 1 Ramazan 5 (24 Ocak 627) tarihinde Medine’ye döndü.

Peygamberimiz, esirler arasında bulunan kabile reisi Hâris’in kızı Cüveyriye ile evlendi. Bu evlilik dolayısıyla ashabın esirleri karşılıksız serbest bırakması sonucunda başta Hâris b. Ebû Dırâr olmak üzere kabilenin hemen tamamı İslâm’a girdi. Bu savaşa Abdullah b. Übey b. Selûl gibi çok sayıda münafık da katılmış, Müslümanlar arasına fitne sokmak için bazı küçük anlaşmazlıkları tahrik etmiş, bu arada seferden dönerken Hz. Âişe’ye de iftirada bulunmuşlardı..

626 yılında olan diğer önemli olaylar

Peygamberimiz Ümmü Seleme ile evlendi. Ayrıca içki ve kumar haram kılındı.

627 yılı

Hendek (Ahzab) Harbi

625 yılında Ben-i Nadir yahudileri bir kısmı Hayber'e, bir kısmı Şam'a sürgün gönderildi. Hem Haybere sürgün giden yahudiler, hemde Mekke'deki müşrikler ticaretin azalmasında sorumlu olarak Peygamberimizi görüyor; Medine'ye geri dönmek ve eski dönemlere dönmek istiyorlardı. Yahudiler savaşcı kabile değillerdi, Mekkeliler ise paralı asker toplamak dışında birlik oluşturamıyordu. Geçen 2 yıla rağmen müslüman sayısı ve müttefiki artmakta, ticaret yollarının açılmasına dair girişim başlamamaktaydı. 626 yılında Peygamberimiz Dûmetü'l Cendel Gazvesi' çıkmış, Arap yarımadası kuzeydoğusuna kadar ulaşmıştı. Hayber sıradaki hedefti. Yahudilerin Hayberi koruması güçtü.

Hayber'deki Ben-i Nadir ve Ben-i Vail Yahudileri Mekke'ye giderek, Ebu Süfyan ve Kureyş'i Peygamberimizin ordusuna savaşmaları için ittifak kurma tekliflerini olumlu karşıladı. O Yahudiler daha sonra (Uyeyne b. Hısn Fezari liderliğindeki) Gatafan kabilesinin yanına giderek, onları bir yıl Hayber hurması vaadiyle Peygamberimize karşı savaşta kendilerine katılmalarını sağladılar. Ardından Ben-i Süleym b. Mansur'un yanına giden Yahudiler, onun onayını da almayı başardılar.

Peygamberimizin müttefiklerinden olan Huzae kabilesinden bir grup müşriklerin bu niyetinden haberdar etmesi üzerine, Peygamberimiz savunmanın Medine'de mi, yoksa Medine dışında mı yapılması hususunda halkla istişare etti. Selman-ı Farisi de "Biz İran'da düşman kuvvetleri tarafından kuşatılma tehlikesini hissettiğimiz zaman, kendi etrafımıza hendek kazarız" şeklinde görüş bildirdi. Peygamberimizin Medine'de savaşılması görüşünü ve Selman-ı Farisi'nin de hendek kazılması yönündeki önerisini kabul ettiler. Hendek kazma olayı o zamanın Arapları arasında yaygın olmadığından dolayı Müslümanların ve Müşriklerin şaşkınlığına neden oldu.

Müslümanlar hendek kazmak için o zamanlar Peygamberimizin müttefiki olan Ben-i Kurayza Yahudilerinden balta, kazma, keser, ip, kürek gibi birçok araçları emanet aldılar. Bu yardıma rağmen Ben-i Kurayza yahudilerinin savaş olması durumunda ahitlerini bozup müşriklerle müttefik oldukları haberi Peygamberimize ulaştı (zahir oldu). Peygamberimiz bu haberin doğruluğundan emin olmak için, Evs ve Hazrec kabilesinin liderlerini (Sa'd b. Muaz ile Sa'd b. Ubade) Ben-i Kurayza kabilesine gönderdi. Onlardan bu haberin gerçek olduğunu Peygamberimize bildirdiler.

Üç birlikten oluşan Ebu Süfyan b. Harb'ın komutasındaki Ahzab ordusu Medine'ye ulaştı. Kureyş kabilesi Kinane ve Tihame gibi müttefiki olduğu kabilelerle birlikte Curuf ve Zegabe arasındaki Revme bölgesinde ve Gatafan kabilesi de müttefikleri ile Uhud yakınlarında ordugâh kurdular. Bütün kabilelerle birlikte Ahzab savaşına katılan müşriklerin sayısının on bin kişi, 300 at ve 1500 deve bulunmaktaydı. Ancak Müşriklerin ordusu Medine'ye ulaştığında, toprakta hiçbir tarım ürünü kalmamıştı ve halk bir ay öncesinden ektiklerini biçmişti. Neticede toprak üzerinde kalan otlar müşriklerin ordusunun atları için yeterli değildi. Develer de aşırı zayıflıktan dolayı ölmek üzereydi. Medine toprakları da yağmur yağmadığından dolayı kurumuştu.

31 mart 627 tarihinde savaş müşriklerden cesareti dillere destan olan Amr b. Abdived beraberindeki birkaç kişi ile hendeği aşıp ve savaşmak için kendisine mübariz (rakip savaşçı) talebiyle başladı. Onunla savaşmaya korkanlar, sessizliğe büründü. Hz. Ali onunla savaşmaya talip oldu ve Peygamberimizden izin aldıktan sonra meydana giderek, Amr'ı öldürdü.

Birliklerden hendeği aşmak isteyenler okçu atışlarını aşamadı. Üçüncü gün dondurucu soğuk bir gecede ilahi bir yardımaal öyle bir fırtına başladı ki müşriklere dair ne varsa her şeyi yıkıp yok etti. Azhab suresi 9. ayette bu "Ey iman edenler, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın! Hani, üstünüze ordular gelmişti de biz onların üzerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular salmıştık. Allah, yapmakta olduklarınızı iyice görmektedir. " olarak buyurulmuştur.

Hendek savaşında Müslümanlardan altı kişi şehit olurken, müşriklerden sekiz kişi helak oldu. Bakara Suresi'nin 214. ayeti, Nisa Suresinin 51 ila 55. ayetleri ve Ahzab Suresinin 9 ila 25. ayetleri Hendek gazvesi hakkında nazil olmuştur.

Üçüncü yahudi problemi- Ben-i Kurayza gazvesi

Ben-î Kaynuka ve Ben-î Nadîr kabilelerinin Medine'den sürgün edilmesinden sonra Müslümanlar ile yapılan anlaşmaya bozmayan Ben-î Kurayza Medine'de kalmıştı. Medine'den sürgün edilip Hayber'e yerleşen Ben-î Nadîr Yahudileri Müslümanlar aleyhine faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır. Mekke'ye bir heyet göndererek Müslümanlara karşı ittifak kurarak onları Medine'ye saldırmaya teşvik etmişlerdir. Ben-î Nadîr liderlerinden Huyey b. Ahtab çabaları sonucu Mekkeli müşrikler, Gatafân, Fezâre, Esed ve Süleym gibi farklı kabilelerden destek alarak büyük bir ordu kurmayı başararak 627 yılında Medine önlerine gelerek Müslümanları kuşatmışlardır. Medine önlerine gelen Müşrik ordusu Medine'nin hendek ile savunmaya alındığını görünce zor durumda kalmışlardır. Hendek Medine'yi savunmada Müslümanlara ciddi bir avantaj sağlarken, Müşrikleri sıkıntıya düşürmüştür. Hendeği geçme teşebbüslerinin başarısız olması ve kuşatmanın uzaması Müşrikleri lojistik olarak da sıkıntıya düşürmüştür. Ben-i Kurayza yahudilerinin savaş olması durumunda ahitlerini bozup müşriklerle müttefik oldukları haberi Peygamberimize ulaştı (zahir oldu). Peygamberimiz bu haberin doğruluğundan emin olmak için, Evs ve Hazrec kabilesinin liderlerini (Sa'd b. Muaz ile Sa'd b. Ubade) Ben-i Kurayza kabilesine gönderdi. Onlardan bu haberin gerçek olduğunu Peygamberimize bildirdiler.

Bu ittifak Müslümanları zor durumda bırakmış ve Peygamberimiz, onlardan gelebilecek bir saldırıyla iki ateş arasında kalmamak için ashaptan beş yüz kişilik iki grubu Müslümanların evlerini korumak için görevlendirdi. Onlar sabaha kadar tekbir getiriyorlardı. Zira Müslümanlar Kureyş'in kendilerine saldırmalarından daha çok Ben-i Kurayza'nın kadın ve çocuklara saldırmalarından endişeleniyorlardı. Bir gece iki ordu karşılaşmış ve gece karanlığında birbirlerini tanıyamadıklarından dolayı bilmeden birbirlerine ok atmışlardı.

Bu hadiseden sonra bu olayın tekrarlanmaması için "Ha Mim; La Yunserun" parolasını kullanmaya başladılar.

Hendek savaşı bitince Peygamberimiz önden Hz. Ali komutasındaki birliklerle Ben-i Kurayza kalesi önüne sancağı dikmiş, sonra kuşatmaya Peygamberimizde katılmıştır. Peygamberimiz Kurayza Yahudilerine iki teklif sunmuştur. Onları İslâm'a davet etmiş; fakat onlar yanaşmamışlardır. Onları Allah'a ve kendisine itaat ederek teslim olmaya çağırmış, fakat Yahudiler bu teklifi de kabul etmemişlerdir. Yahudilerin Peygamberimiz'in tekliflerini kabul etmemeleri üzerine kuşatma başlamıştır. Ben-î Kurayza kalesi, 36'sı süvari olmak üzere üç bin kişilik bir kuvvetle kuşatma altına alınmıştır. Kuşatma 15- 20 gün boyunca sürmüştür. Kuşatma boyunca Müslümanlar Ben-î Kurayza kalesini baskı altında tutmuştur.

Kurayza Yahudileri Peygamberimizden haklarında hüküm vermek ve o hükme göre teslim olmak üzere hakem seçme talebinde bulunmuşlar, Peygamberimizde Yahudilerin talebini kabul ederek ashabından istedikleri kişiyi hakem olarak seçmelerine müsaade edeceğini belirtmiştir. Yahudiler sahabe arasından Sa'd b. Muâz'ı seçmişler ve onun vereceği hükme göre teslim olacaklarını iletmişlerdir. Peygamber de Sa'd b. Muâz'ın hakemliğini kabul etmiştir.

Hakem seçildiği kendisine bildirildiğinde Evslilerin yardımıyla bir merkebe bindirilerek Peygamber'imizin yanına gelmek üzere yola çıkmıştır. Evs kabilesinin ileri gelenleri geçmişte müttefik oldukları Kurayza kabilesi hakkında iyi bir hüküm vermesi yönünde telkinlerde bulunmalarına rağmen Sa'd b. Muâz onlara herhangi birkarşılık vermemiştir. Sa'd b. Muâz geldiğinde Peygamberimiz ona "Kurayza Yahudileri seni hakem seçerek vereceğin hükmüne göre

teslim olmayı kabul etmişlerdir. Onların akıbeti hakkında hüküm vermek sana aittir.” buyurmuştur.

Yahudiler hakem olarak seçtikleri Sa‘d b. Muâz’ın isteğini yerine getirerek teslim olmuşlardır. Sa‘d b. Muâz, hükmünü Yahudiler teslim olduktan bir süre sonra açıklamıştır. Sa’d b. Muâz, Kurayza Yahudileri hakkında: -Elleri silah tutan ve ergenlik dönemini geçen erkeklerinin öldürülmesine, -Yahudilerin mal ve mülklerinin Müslümanlar arasında ganimet olarak taksim edilmesine, -Kadınların ve çocukların esir edilmesine hükmetmiştir. Sa‘d b. Muâz bu hükmü açıklayınca Peygamberimiz ona “Ey Muâz Allah’ın göklerde verdiği hükmü verdin” buyurmuştur.

Hüküm yerine getirilmesi için Kurayza Yahudilerinin erkekleri elleri bağlı bir şekilde Üsâme b. Zeyd’in evinin bulunduğu bölgeye, kadınlar ve çocuklar ise Remle bt. Hâris’in evinin bulunduğu bölgeye götürülmüşlerdir. Esirlerin toplanma mahallerine getirilme işlemini ise Muhammed b. Mesleme yapmıştır.

Savaşın sonunda Ben-î Kurayza Yahudilerinden önemli miktarda ganimet ele geçirilmiştir. Savaş araç gereci olarak 1500 adet kılıç, 300 civarında zırh, 2000 mızrak ve 1500 kalkan ele geçirilmişti. Bunların yanında çok sayıda ev aleti ve eşyası ile büyük ve küçükbaş hayvanda ganimet olarak alınmıştı. Kurayza oğullarından erkekler haricinde 1000 kadar kadın ve çocukta esir alınmış, bir kısmı Medinede satılırken, çoğunluğu Necd bölgesine satılmıştır.

Peygamberimiz, Yahudilerin verilen hükme göre cezalarının infazı görevini Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvâm’a vermiş, infaz Medine çarşısı içinde uygulanmıştır. Daha sonra ilk olarak Yahudi ileri gelenleri olmak üzere, Kurayza Yahudilerinin boyunları vurulmaya başlanmıştır. Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvam’ın Yahudi erkeklerinin boyunlarını vurma işlemi gündüz başlayıp, yakılan hurma dallarının ışığında ertesi günün sabahına kadar devam etmiş ve vazifeleri bitince de hendeğe doldurulan cesetler toprak ile kapatılmıştır.

Ben-i Kurayza yahudilerinin cezalandırılması hakkında Kuranı Kerimde:

Ahzâb Suresinin 26 ve 27. ayetlerinde “26: Allah, Ehlikitap'tan onlara arka çıkanları, kulelerinden/kalelerinden indirdi, kalplerine korku saldı: Bir grubunu öldürüyordunuz, bir grubunu da esir ediyordunuz. 27: Sizi onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve henüz ayak basmadığımız bir toprağa mirasçı kıldı. Allah'ın her şeye gücü yeter. “ buyuruyor.

Mâide suresi 42. ve 43. ayetlerde “42: Yalana iyice kulak verirler, haramı tıka-basa yerler. Sana geldiklerinde ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir şekilde zarar veremezler. Ama aralarında hükmedersen, adaletle hükmet. Allah, adaletle hükmedenleri/adaleti ayakta tutanları sever. 43: İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl oluyor da senin hakemliğine baş vuruyorlar? Daha sonra da verilen hükümden yüz çeviriyorlar. Bunlar inanan kişiler değillerdir.” buyuruyor.

627 yılında olan diğer önemli olaylar

Peygamberimiz, halasının kızı Zeyneb ile evlendi. Teyemmüm meşrû kılındı.

628 yılı

Hudeybiye Antlaşması

Hudeybiye Antlaşması’ndan önce Medine’nin siyasî ve askerî durumu pek parlak değildi.

Güneyde Mekke, kuzeyde ise yağmacı Gatafân ve Fezâre kabileleriyle Medine'den çıkarılan Ben-î Nadîr'in yerleşmesi sonucunda önemli bir yahudi merkezi durumuna gelen Hayber bulunuyordu. Medinenin müttefiki Fezâre ve Gatafân sadece çapulculukla uğraşan güvenilmez bedevî kabileleriydi ve çıkarları için müttefiklerini rahatlıkla terkedebilirlerdi. Diğer taraftan Kureyş hem Hac ziyaretlerinin kesilmesi, hemde bölgenin tek geçim kaynağı olan kervan ticaretini büyük ölçüde engellemesiyle ağır bir ekonomik baskı altındaydı. Kuzeyde Medine civarından geçen Suriye ve Mısır ticaret yolu ile Irak yolu da müslümanların kontrolü altında bulunuyordu. Sümâme b. Üsâl'in İslâmiyet'i kabul etmesiyle Mekke'ye doğudan, Necid ve Yemâme'den yiyecek ulaşması da zorlaşmıştı. Güneyde ise Kureyş'in azılı rakibi ve Peygamberimiz'in sadık müttefiki Benî Huzâa Yemen'e geçit vermiyordu. Bu sırada Ninevâ'da (Ninova), Sâsânîler'le Bizans arasında yüzyıllardan beri devam eden savaşta İran hezimete uğramıştı. Bu durum, Arabistan'daki İran hâkimiyeti altında bulunan bölgelerin serbest hale getirilmesi imkânını ortaya çıkardı. Yemâme kabilelerinin İslâmiyet'i kabul etmeleri sebebiyle müslümanlar esasen Uman ve Bahreyn sahillerine ulaşmışlardı.

Bu durumları değerlendiren Peygamberimiz Mekkeliler'le arayı düzeltmeye çalıştı ve ilk olarak 5. yılın sonunda (Nisan 627) kıtlık çeken Mekke'nin fakirlerine yardım için 500 dinarlık bir bağış gönderdi. Arkasından şehrin reisi Ebû Süfyân'ın Habeşistan muhacirlerinden olan kızı Ümmü Habîbe ile evlendi. Ebû Süfyân'a bol miktarda Medine hurması yollayarak karşılığında onun bir türlü satamadığı derileri aldı. Böylece savaş halinin devam etmesine rağmen kendi tarafından uzlaşıcı, hatta dostça jestler yaptı ve iyi ilişkiler kurmaya çalıştı.

Koşulları değerlendiren Peygamberimiz 1400-1500 müslümanla birlikte ihrama girip 70 deveyi kurban etmek üzere Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktı. Hacılar silahsızdı ama Hz. Ömer'in teklifi üzerine Medine'den savaş araç ve gereçleri getirtmeyi de ihmal etmedi. Mekke'li müşrikler Hâlid b. Velîd kumandasında 200 kişilik bir süvari birliğini Gamîm mevkiine gönderdiler. Peygamberimiz önce Hırâş b. Ümeyye'yi, sonra da damadı Hz. Osman'ı elçi olarak gönderdi. Hz. Osman 3 gün rehin tutulumca Peygamberimiz savaş kararı aldı. Hâlid b. Velîd rasyonel bir kumandandı. Hz. Osman'ı hemen serbest bıraktı, daha küçük birliği olmasına rağmen Peygamberimizle oldukça Kureyşliler lehine görünen Hubeydiye anlaşmasını yaptı.

Kureyş'in birçok isteğinin kabul edildiği antlaşmanın belli başlı şartları şunlardır:

a- Müslümanlar o yıl Mekke'ye girmeden Hudeybiye'den geri dönecekler, umre için ertesi yıl gelecek ve şehirde ancak üç gün kalabilecekler.

b- Mekkeli bir kimse Hz. Muhammed'in yanına kaçarsa velisinin isteği üzerine geri verilecek, fakat bir müslüman kaçarak Mekke'ye sığınırsa iade edilmeyecek.

c- Barış on yıl sürecek; taraflardan biri bu ittifaka dahil olmayan herhangi bir kabile ile savaşa girerse diğeri pasif kalacak. İki taraf, kendi hâkimiyetleri altındaki toprakları kervanların geçişi, hac ve umre için emniyet altında tutacak.

d- Diğer Arap kabileleri taraflardan istedikleriyle ittifak yapabilecekler.

e- Bu şartlara tarafların dışında kendileriyle müttefik olan kabileler de uyacak.

Fetih suresi 27. ayette Mekeye Haç için yolculuğu başlatan rüya " Yemin olsun ki Allah, resulüne o rüyayı hak olarak doğru çıkarmıştır. Allah dilerse, başlarınızı tıraş etmiş, saçlarınızı kısaltmış olarak güven içinde, korku duymadan Mescid-i Haram'a mutlaka gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi de bundan önce size yakın bir fetih nasip etti." buyurmuştur.

Hayber'in fethi

Hayber Medine Şam yolu üzerinde hem ticaret hemde cihad önünde önemli bir kenttir. Güçlü bir kalesi mevcuttur. Nüfüsunun büyük kısmı yahudilerden oluşmaktadır. Hayber yahudileri Hendek savaşında müşriklerle birlikte olduğu ve müşrikleri toplayarak Medine üzerine yürünmesini sağlayan asıl topluluk olduğu tarihi kayıtlarda mevcuttur. Yahudiler ticaret ve zanaatla uğraşan zengin kabilelerden oluşmaktadır. Mekkeli müşrikler ile Hudeybiye anlaşması yapılıp, Mekkeli müşriklerin müttefiki müşrik kabileleri de içine alan başlayıcı anlaşma yapılınca Hayber'in fethi için tüm koşullar oluşmuştu. Peygamberimiz ashâbından Abdullâh bin Revâha'yı İslamı kabul etmeleri için Hayber'e gönderdi. Gatafan müşriklerine vergi veren Hayber yahudileri, Müslüman olmayı kabul etmedi.

Peygamberimiz beraberinde bulunan 1.600 kişilik ordusu ile Hayber'i kuşattı. Hazırlıksız yakalanan Yahudiler, 10 günlük kuşatmadan sonra (bazı rivayetlere göre Hz. Ali'nin kahramanlığı, hatta kale kapısını tek başına söküp atması üzerine) teslim oldular. Peygamberimiz elde edilen ürünlerin yarısını vergi olarak vermeleri koşulu ile Yahudilere topraklarını iade etti.

628 yılında olan diğer önemli olaylar

Peygamberimiz Bizans İmparatoru Heraklius'a, İran Kisrâsı Perviz'e, Mısır Azîzi Mukavkıs'a, Habeşistan Necâşîsi'ne, Yemen Vâlisi Bâzân'a, Bahreyn, Umman, Dımeşk (Şam) ve Yemâme emirlerine elçiler ve mektuplar göndererek İslama davet etti. Yemen Vâlisi, Bahreyn ve Umman emîri, Habeş Necâşîsi (gizli) Müslüman oldu. Heraklius ile Mukavkıs elçilere iyi davrandı.

Medine Hayber arasında bulunan, Medineye 150 km uzaktaki Fedek (bugünkü Hait köyü)Yahudileri vergiye bağlandı. Peygamberimiz Hz. Safiyye ile evlendi. Mekke'den Habeşistan'a 617 yılında Peygamberimizin emriyle hicret etmiş Müslümanlar Câfer-i Tayyar başkanlığında Medine'ye döndü. Yanlarında Necâşi tarafından Peygamberimize gıyaben nikâhlanan Ümmü Habibe de bulunuyordu. **Mut'a nikâhı yasaklandı.** Bizans-İran savaşı. İran'da müthiş veba salgını çıktı.

629 yılı

Mu'te Harbi

Mûte, Lût gölünün güneyinde Kerek'e 11, Kudüs'e 50 km. uzaklıkta geniş tarım arazilerine sahip bir yerdir. 629 yılında Gassânî-Hıristiyan Arapları'nın reislerinden Şürahbîl b. Amr'ın, Resûlullah'ın bir mektubunu Busrâ-Filistin valisine götürmekte olan Hâris b. Umeyr'i öldürerek kabileler ve devletler arası bir teamülü bozması Peygamberimiz'i ciddi bir tavır almaya sevketti. Hemen bir ordu hazırlığına girişen Resûl-i Ekrem kısa zamanda ortaya çıkan 3000 kişilik kuvvetin kumandanlığına sırasıyla Zeyd b. Hârise, Ca'fer b. Ebû Tâlib ve Abdullah b. Revâha'yı getirdi. Bunlardan biri şehid olduğu takdirde diğeri kumandayı ele alacaktı; hepsi şehid düşerse müslümanlar kendi aralarından birini kumandan seçeceklerdi. Peygamberimiz ordunun elçinin öldürüldüğü yere kadar ilerlemesini, oradakileri İslâmiyet'e davet etmelerini, kabul ettikleri takdirde savaşmamalarını emretti. Bu arada çocukları, kadınları, yaşlıları, manastırlara çekilmiş insanları öldürmemelerini, hurmalıklara zarar vermemelerini, ağaçları kesmemelerini, binaları yıkmamalarını tembih etti. Ordu Medine'den ayrıldıktan sonra kuzeye doğru ilerleyip Vâdilkurâ'ya ulaştı. Şürahbîl b. Amr, müslümanların gelmekte olduğunu öğrenince kardeşi Sedûs'u (veya Vebr) bir ordunun başında onlara karşı gönderdi. Sedûs yapılan savaşta öldürüldü. Bunun üzerine Şürahbîl

kaleye sığındı. Müslümanlar Maan'a vardılar. Orada ordugâh kurup konakladıkları sırada Bizans İmparatoru Herakleios'un kumandanı Theodoros'un ordusuyla sürpriz bir şekilde karşılaştılar. Şürahbîl kumandasında Hıristiyan Arap kabilelerinin de katıldığı bu ordunun 100.000 kişiden oluştuğu rivayet edilmektedir. Herakleios, Sâsânîler'e karşı zaferle sonuçlanan Ninevâ (Ninova) savaşının (Aralık 627) ardından İstanbul'a dönmüş, bir süre sonra, daha önce Sâsânîler'in Kudüs'ü işgal ettiklerinde alıp götürdükleri büyük haçı yerine koymak üzere Allah'a adamış olduğu ziyareti yerine getirmek için Filistin'e gelmişti .

Bizans ordusuyla karşı karşıya gelen müslümanlar ,Abdullah b. Revâha savaş için at, silâh ve sayı üstünlüğünün önemi olmadığını beyanından sonra düşmanla savaşmak gerektiğini belirtti. İki ordu Mûte'de savaş düzenine geçti. Birinci kumandan sıfatıyla sancağı taşıyan Zeyd b. Hârise daha savaşın başında şehid düşünce kumanda Ca'fer b. Ebû Tâlib'e geçti. Sağ eli kesilen Ca'fer sancağı sol eline aldı, sol eli de kesilince iki koluyla göğsü arasında tuttu, fakat bir mızrak darbesiyle şehid oldu. Onun ardından sancağı Abdullah b. Revâha aldı. Bir süre sonra o da şehid düştü. Kâ'b b. Umeyr sancağı alıp Sâbit b. Erkam'a verdi. Sâbit Hz. Peygamber'in tâlimatı gereği bir kumandanın seçilmesini istedi. Kendisi kumandanlığı kabul etmeyince sancak Hâlid b. Velîd'e teslim edildi. Hâlid b. Velîd sağ kanattaki askerleri sol kanada, sol kanattakileri sağ kanada, geridekileri öne, öndekileri de geriye almak suretiyle yeni takviye birlikleri gelmiş izlenimi uyandırdı. Geri çekilirken zaman zaman düşmana zarar verip, 15 şehit verilmesine rağmen bir miktar ganimet de ele geçirerek İslâm ordusunu Medine'ye getirmeyi başardı.

Zâtu's-Selâsil Olayı

Peygamberimiz Kudâa, Belî, Uzre, Belkayn, Âmile, Lahm, Cüzâm, Kelb ve Gassânî gibi kabilelerin bir araya gelip Medine'ye saldırmak için hazırlık yaptıklarını öğrenince bölgeye seriyye yollamaya karar verdi. Seriyye kumandanlığına da o sıralarda yeni müslüman olan, askerî ve siyasî kabiliyetinin yanı sıra bilgisi ve cesaretiyle de bilinen Amr b. Âs'ı tayin etti. Amr b. Âs 300 kişilik bir birlik ve 30 kişilik atlı süvari ile beyaz sancak ve siyah bayrakla gündüzleri saklanıp geceleri yol alan müslümanlar düşmanların toplandığı yere yaklaştı. Onların saldırı için büyük bir hazırlık yaptıklarını haber aldılar. Râfi' b. Mekîs el-Cühenî'yi Medine'ye gönderip durumu Peygamberimiz'e bildirdi ve yardım istedi. Peygamberimiz ilk müslümanlardan Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı, içlerinde Hz. Ebû Bekir ve Ömer'in de bulunduğu muhacir ve ensardan oluşan 200 kişilik yardımcı kuvvetle birlikte yola çıkardı. Bu kuvvetler olay yerine varınca orduya kimin komuta edeceği ve imamlık yapacağı konusunda çıkan anlaşmazlık, Amr b. Âs'ın kumandanlığa ve imamlığa devam edip Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın onun yardımcısı olmasına karar verilerek halledildi. Ardından Amr b. Âs emrindeki birliği düşmanın toplandığı yere doğru sevketti. Fakat muhtemelen seriyyeyi önceden haber alan kabilelerin çoğu yurtlarını terketmişti.

Bazı Şiî kaynaklarında Ali b. Ebû Tâlib'in kumandanlığında gerçekleşen bir başka Zâtü's-selâsil Seriyyesi'nden söz edilmektedir. Bu kaynaklarda Vâdiyâbis adlı mevkide oturan kabilelerin 12.000 kişilik bir kuvvet toplayarak Peygamberimiz'e savaş açtıkları, Medine'ye saldırı düzenlemek istedikleri, bunun üzerine Peygamberimiz'in Mekke fethinden önce Hz. Ali kumandasında 4000 süvariden müteşekkil bir birliği bu bölgeye yolladığı, Hz. Ali'nin bizzat savaşarak büyük kahramanlıklar gösterdiği, çatışmalarda birçok düşman askerini öldürdüğü ve çok sayıda ganimet ele geçirerek askerleriyle birlikte Medine'ye döndüğü rivayet edilmektedir.

629 yılında olan diğer önemli olaylar

Hubeydiye antlaşması hükümlerine uygun olarak Müslümanlar Kâbe'yi ziyaret etti (Umret'ül Kazâ). Halid bin Velid ve Amr İbnü'l As'ın Müslüman olup Medine'de Müslümanlara katıldı.

İran’ın Yemen Vâlisi Bazan’ın Müslüman oldu.

630 yılı

Mekkenin Fethi

Hudeybiye Antlaşması 2 yıl sonrasında Mekkeli Kureyşlilerin müttefiki olan Beni Bekir kabilesi bu antlaşmaya aykırı biçimde, Müslümanlar'ın himâyesindeki Benî Huzaa kabilesine saldırdı. Peygamberimiz Mekke'ye haber göndererek, öldürülenlerin kan bedellerinin ödenmesini veya Beni Bekir kabilesiyle olan ittifakın sonlandırılmasını, aksi halde Hudeybiye Antlaşması'nın bozulmuş sayılacağını ve savaşa mecbur kalacaklarını bildirdi. Mekkeliler, teklifleri reddettiler ve harbe hazırlanacaklarını haber verdiler. Daha sonra fikir değiştirip Ebu Süfyan'ı Müslümanlar'ı bir barışa iknâ etmesi için Medine'ye gönderdi. Ancak görüşmelerden hiçbir netice alınamadı.

Peygamberimiz, Hicret'in 8. yılında, Ramazan ayının 13. günü, 10 bin kişilik bir ordu ile Medine'den çıktı, (4 Ocak 630) 20 Ramazan'da (11 Ocak 630) tarihinde dört kola ayrılmış ordusuyla Fetih Suresi'ni okuyarak Mekke'ye girdi. Üç kol herhangi bir direnişle karşılaşmazken Halid bin Velid'in komutasındaki dördüncü kol İkrime bin Ebu Cehil önderliğindeki küçük bir saldırıyı geri püskürttü. Peygamberimiz, Mekke'ye girer girmez genel af ilan edildiğini bildirdi ve Ebu Süfyan'a bildirdiği şekilde, kimseye dokunulmayacağını ilan etti. Ardından içerisinde 360 put bulunan Kâbe'ye yöneldi. İsra Suresi'nin 81. âyetini okuyarak putları birer birer devirdi. Daha sonra da beraberindeki Müslümanlar'la Kâbe'yi tavaf etti. Kâbe'de ilk hutbesin de Yusuf suresi 92. ayetini “ Yûsuf dedi: "Bugün azarlanmayacaksınız. Allah sizi affeder. O, rahmet edenlerin en merhametlisidir." okudu ve bütün müşrikleri mallarını ve canlarını bağışladı.

Huneyn Gazâsı, Evtas Savaşı ve Taif’in muhasarası

Hevâzin ve Sakīf kabilelerinin Evtâs vadisinde toplandıkları haberini alan Peygamberimiz Mekke’nin fethinden on yedi gün sonra 6 Şevval 8 (27 Ocak 630) tarihinde 12.000 askerle sefere çıktı. Bu sefer için Peygamberimiz Safvân b. Ümeyye’den 100 zırhla bunlara yetecek kadar silâh ve 50.000 dirhem, amcasının oğlu Nevfel b. Hâris’ten 300 mızrak, Abdullah b. Ebû Rebîa ile Huveytıb b. Abdüluzzâ’dan 40.000’er dirhem ödünç aldı. Savaş 11 Şevval 8 (1 Şubat 630) Perşembe sabahı başladı. Huneyn’e gece ulaşan İslâm ordusu şafak sökünceye kadar beklemiş, fecir vakti Süleymoğulları’ndan 100 süvarinin oluşturduğu Hâlid b. Velîd’in kumandasındaki öncü birliğinin arkasından harekete geçmişti. Hevâzinliler ise müslümanlardan önce vadiye gelmiş, en dar ve kumlu yerine pusu kurmuşlardı. Pusu sonrası önce müslümanlar dağıldı, 100 veya 200 müslüman savaş meydanından kaçtı, sonra Peygamberimizin çağrısı ile tekrar toplandı ve şavaşı kazandı. Bu savaşta 200 müslümanın şehid olduğu, müşriklerden ise meşhur şair ve cengâver Düreyd b. Sımme’nin de aralarında bulunduğu 300 kişinin öldüğü rivayet edilmektedir. Müslümanlar Huneyn gazvesinde kadın ve çocuklar dahil altı bin paganı esir aldılar. Bunun yanı sıra 24000 deve, 40 binden fazla koyun ve dört bin ukiyye (eski bir ağırlık ölçüsü birimi) gümüş ganimet aldılar.

Yenilginin ardından kaçan Hevâzinliler’in büyük kısmı kumandanları Mâlik ile birlikte Tâif’e, bir kısmı da Evtâs’a sığındı; geri kalanlar ise Nahle’ye yöneldiler. Resûl-i Ekrem savaşın ertesi günü kendisi Tâif üzerine yürürken bir birliği Evtâs’a, bir birliği de Nahle’ye sevketti. Bunlardan ikincisi, kaçanların dağlara çıkmaları üzerine takipten vazgeçerek geri döndü. Ebû Âmir el-Eş‘arî kumandasındaki diğer birlik Evtâs’ta Hevâzinliler’le yaptığı savaşı kazandı; ancak Ebû Âmir şehid düştü. Kumandayı alan Ebû Mûsâ el-Eş‘arî, ele geçirdiği esirlerle ganimetleri Peygamberimiz’in tâlimatı gereği Ci‘râne’ye getirdi. Tâif’i kuşatan Peygamberimiz ise haram ayların yaklaşması ve diğer bazı sebeplerle bir ay kadar sonra kuşatmayı kaldırarak ganimetlerin toplandığı Ci‘râne’ye

geldi. Peygamberimizin gelişinin ardından esir ve ganimetler beytülmâl hissesi olarak beşte biri ayrıldıktan sonra ashaba paylaştırıldı ve müellefe-i kulûba daha fazla pay verildi. Bu sırada bir Hevâzin heyeti kabilenin İslâmiyet'i kabul ettiğini bildirerek mallarını ve esirlerini geri istedi.

Esirler arasında bulunan şair Züheyr b. Surad el-Cüşemî'nin okuduğu bağışlanmalarını dileyen şiiri de beğenen Resûlullah, Mâlik b. Avf'ı kabileye âmil tayin edip esirleri veya mallarını tercih etmelerini söyledi; onların esirleri tercih etmeleri üzerine de esir, kadın ve çocukların geri verilmesini emretti. Esirler arasında Peygamberimizin sütkardeşi Şeymâ da vardı. Peygamberimiz onu çeşitli hediyelerle kabilesine gönderdi.

Tevbe suresi 25. ve 26. ayetlerinde " "25: Yemin olsun ki, Allah size birçok yerde yardım etti. Huneyn gününde de. Hani, çokluğunuz sizi böbürlendirmişti de bu hiçbir işinize yaramamıştı. Tüm genişliğine rağmen, yeryüzü size dar gelmişti. Sonra da sırtınızı dönüp kaçmıştınız. 26: Sonra Allah, resulünün üzerine de müminlerin üzerine de sükûnetini indirmiş, ayrıca sizin görmediğiniz orduları göndermiş de küfre sapanlara azap etmişti. Kâfirlerin cezası işte budur." ile Alahın müslümanlara yardımı buyurulmuştur.

630 yılında olan diğer önemli olaylar

Peygamberimizin kayınpederi Ebû Süfyan ve oğlu Muaviye Müslüman oldu. Çevredeki 70 kadar kabileye ve bazı Arap emirliklerine elçiler ve Kuran hafızları gönderildi. Bütün kabileler müslüman oldu. Peygamberimizin kızı Hz. Zeyneb vefat etti, eşi Mâriye'den oğlu İbrahim'in dodu. Mescid-i Nebevî'de üç basamaklı bir minber yapıldı. Münafıkların Tebük Seferi'ne katılmaktan kaçınmaları nedeni ile toplandıkları fesat yuvası Mescid-i Dırarn yıktırıldı. Peygamberimizin tek oğlu İbrahim bebekken vefat etti. Necâşî için gâib namazı kılındı.

631 yılı - Hz. Ebubekir'in hac emirliği

Hac emirliği Mekke'nin fethinden sonra (8/630) oluştuurulmuş bir görevdir. Emîr-i hac (emîrü'l-hac) olanların hac kervanlarını güvenlik içinde götürüp getirmenin dışında cezaların uygulanmasına nezaret etmek gibi önemli görevleri vardı. Fetih yılında Peygamberimiz'in özel olarak hac emîri tayin etmediği, Mekke Valisi Attâb b. Esîd'in bu vazifeyi yerine getirdiği bilinmektedir. Ertesi yıl Peygamberimizin "Haç Emiri" olarak görevlendirdiği Hz. Ebû Bekir 300 kişilik bir hacı kafilesinin başında Medine'den ayrıldı. Kafile yolda iken, müşriklerin Kâbe'ye yaklaşmasını ve Kâbe'nin çıplak olarak tavaf edilmesini yasaklayan Berâe sûresi nâzil oldu. Bunun üzerine Peygamberimiz sûreyi hacılara tebliğ etmek üzere Hz. Ali'yi görevlendirdi.

10. yılda (632) Peygamberimiz bizzat haccettiği için emîr-i hac tayin edilmedi. Onun vefatından sonra hac farîzasının güvenlik içinde yerine getirilmesini sağlama işi halifelerin görevlerinden sayıldı. Onlar da bu görevi ya kendileri yürüttüler veya güvendikleri bir kişiyi görevlendirdiler.

Hilâfetinin ilk yılında (633) Hz. Ömer'i hac emîri tayin eden Hz. Ebû Bekir, ertesi yıl bu görevi bizzat kendisi üstlendi. İlk üç halife döneminde halifelerin dışında 13 (634) ve 24 (645) yıllarında Abdurrahman b. Avf, Hz. Ali döneminde ise (656-661) sırasıyla Abdullah b. Abbas, Şeybe b. Osman, Kuşem b. Abbas hac emirliği yapmışlardır.

Şahsi kanaatim

1- 623 yılı öncesi Peygamberimizin hayatı Musa peygamberin Sina dağına gidip bir gün sonra 10 emir ile inmesi gibidir. Yahudileri esaretten kurtaran; kaçıran; su ve aş bulan; koruyan ve kollayan; kardeş edinen; barışın peygamberi Sinaya çıkar; iki taş lahite yazılmış on emirle ile gelir. Bu on

emir

1. Karşımda başka ilahların olmayacak.

2. Kendin için oyma put, yukarda göklerde olanın, yahut aşağıda yerde olanın, yahut yerin altında sularda olanın hiç suretini yapmayacaksın, onlara eğilmeyeceksin ve onlara ibadet etmeyeceksin.

3. Yehova'nın, Rab'ın ismini boş yere ağza almayacaksın.

4. Sebt gününü takdis etmek için onu hatırında tutacaksın. Altı gün işleyeceksin ve bütün işini yapacaksın, fakat yedinci gün efendin Rab'e Sebttir. Sen ve oğlun ve kızın, kölen ve cariyen ve hayvanların ve kapılarında olan garibin hiçbir iş yapmayacaksınız. Çünkü Rab gökleri, yeri ve denizi ve onlarda olan bütün şeyleri altı günde yarattı.

5. Babana ve anana hürmet edeceksin.

6. Öldürmeyeceksin.

7. Zina etmeyeceksin.

8. Çalmayacaksın.

9. Komşuna karşı yalan şahitlik yapmayacaksın.

10. Komşunun evine tamah etmeyeceksin, komşunun karısına, yahut kölesine, yahut cariyesine, yahut öküzüne, yahut eşeğine, yahut komşunun hiçbir şeyine tamah etmeyeceksin.

623 yılına kadar gelen ayetler ile on emir arasında dil ve mana benzerliği aynı Allahın sözleri olduğunu ortaya koyar.

Cihad ayetlerinin gelişi ile yaşananlar ise On Emir sonrası yahudi tarihine çok benzer.

Yahudi tarihinde: “Sina dağı sonrası Mûsâ Sînâ dağından döner, yokluğunda kavminin taptığı altın buzağıyı parçalar, buzağıya tapan kavmini cezalandırır. Ertesi gün Sînâ’ya giderek affedilmelerini ister ve İsrâiloğulları affedilir. Mûsâ kırılanların yerine tekrar iki taş tablet hazırlar ve Sînâ’ya çıkar. İlâhî emirleri alarak yemeden içmeden kırk gün dağda kalır. Diğer emirler ve yasaklar kendisine bildirilir.

Hz. Mûsâ, ikinci kırk günlük oruç döneminden sonra dağdan indiğinde Tanrı ile yüzyüze görüşmesi sebebiyle yüzü kavmini korkutacak derecede parlar. Mısır’dan çıkışın ikinci yılının ikinci ayında Mûsâ, İsrâiloğulları’nın nüfus sayımını yapar. Daha sonra İsrâiloğulları Sînâ’dan göç ederek Paran çölüne giderler. Tevrat’ta Mûsâ’nın Habeşî bir hanımından ve Miryam ile Hârûn’un tepkilerinden bahsedilir. Mûsâ, Ken‘ân diyarı hakkında bilgi almak için heyet gönderir. İsrâiloğulları vaad edilmiş topraklara girmek istemeyince orası onlara kırk yıl yasaklanır ve bu süre çölde geçer.

İsrâiloğulları Kadeş’te iken Korah (Kārûn) Mûsâ’ya karşı çıkınca bütün malı ve mülküyle toprağa gömülerek cezalandırılır. Burada yine susuz kalırlar, Mûsâ asâsı ile kayaya vurur ve su çıkar . Tevrat’a göre Mûs ve Hârûn bu mûcize esnasında kendilerinde bir güç vehmederek Tanrı’ya itaatsizlik etmiş olurlar ve vaad edilen topraklara girmekten mahrum bırakılırlar. Mûsâ vaad edilmiş topraklara girmek için niyazda bulunur, fakat kabul edilmez. Mısır’dan çıkışın kırkıncı yılının on birinci ayında Mûsâ, Sînâ’dan itibaren vuku bulan olayları anlatır, yeni kurallar bildirir.” diyor.

2- Çoğu İslam tarihçisi Uhud harbinde Ebu Sufyan komutasında müşrik ordusunun 37 veya 22-23 kişi kayıp verip; yetmişten fazla müslümanı öldürerek Bedir’in intikamını aldıklarını hissettiklerini, Peygamberimizi öldürememesine rağmen O’nun amcası Hz. Hamza’yı şehit etmiş

olarak Mekke’ye döndüklerini söylüyor. 120 km gelmiş ordu dağda sıkıştırdıkları Peygamberimizi öldürdüğünü düşünmeseydi hem saldırıya devam eder, başarılı bile olması Medine’yi yağmalardı. Bence Medine yağmasını eskiye dönüleceğini düşündüğünden Ebu Sufyan önlemiştir. Mekke'ye zaferle dönmüşlerdi çünkü Peygamberimizi öldürdüklerini düşünüyorlardı.

3- Ben-i Nadir yahudilerinin sürgünü olayında Peygamberimizin İslama davet ettiğini; Ben-i Nadir yahudileri üç hahamları ile tartışması sonrasında İslâm’ı kabul edeceklerini ilettiklerini düşünüyorum. Peygamberimizin Peygamberliğini tartışmayı kabul etmemiştir. Ben-î Nadîr Yahudilerinin müslüman olmayacaklarını da görüp suikast hazırlığı ihbarını gerekçe göstererek onlara Medineyi terk etmek için on gün süre vermiştir. On beş günlük kuşatma sonucu Ben-î Nadîr, daha fazla dayanamayarak, eşyaları ile Medine’den ayrılma talebinde bulunmuşlardı. Peygamberimiz bu talebi kabul ederek Medine’den ayrılmalarına izin vermiştir. Ben-î Nadîr Yahudilerinin bir kısmı Hayber’e, diğer bir kısmı da Şam taraflarına yerleşmiştir.

Peygamberimizin “hahamlar ile tartışma” teklifiyle 613 te müteşabih ayetler hakkındaki görüşmeyi hatırladığını ve onların müslüman olmayacağını öngördüğünü düşünüyorum. Bu nedenle aynı yıl Zeyd b. Sabit'e İbrânice öğrenmeyi emretti.

Hac suresinde 17. ayette “İman edenler, Yahudiler, Sâbiîler, Hıristiyanlar, Mecusîler ve şirke sapanlar arasında Allah, kıyamet günü ayrım yapacaktır. Allah, her şey üzerine Şehîd'dir, tanıktır.” buyuruyor.

Bakara suresi 62. ayette “Şu bir gerçek ki, iman edenlerden, Yahudilerden, Hıristiyanlardan, Sabîlerden Allah'a ve âhıret gününe inanıp barışa ve hayra yönelik iş yapanların, Rableri katında kendilerine has ödülleri olacaktır. Korku yoktur onlar için, tasalanmayacaklardır onlar.” buyuruyor.

Maide suresi 66. ve 68. ayetlerinde “66: Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve kendilerine indirilmiş olanı gerektiği şekilde uygulasalardı elbetteki hem üstlerinden hem ayaklarının altından rızıklanacaklardı. **İçlerinde orta yolu izleyen bir topluluk var.** Ama onların çoğunluğunun yapmakta olduğu ne kadar da kötü! .... 69: Şu bir gerçek ki, iman edenler, Yahudiler, Sâbiîler ve Hıristiyanlardan Allah'a ve âhiret gününe inanıp hayra ve barışa yönelik iş yapanlar için korku yoktur. Tasalanmayacaklardır onlar.” buyuruyor.

Allahu Tealanın Maide suresi 66. ayette içlerinde orta yolu izleyen ve Allahın razı olduğu bir topluluğu gözettiğini ve Yahudi ve Hiristiyanlığı bitirmeyi istemediğini anlıyorum. Onlara Yahudi kalma yolunu Müteşabih ayetler ile sağladığını düşünüyorum. Ve böyle Yahudi ve Hıristiyanlar için Bakara suresi 62. ayette “**Şu bir gerçek ki, iman edenlerden, Yahudilerden, Hıristiyanlardan, Sabîlerden Allah'a ve âhıret gününe inanıp barışa ve hayra yönelik iş yapanların, Rableri katında kendilerine has ödülleri olacaktır. Korku yoktur onlar için, tasalanmayacaklardır onlar.**” buyuruyor.

4- Bi’r-i Maûna faciası çok enterasan bir katliyamdır. Aynı yıl **Reci’ vak’ası'**yla İslâm’a davet için çevre kabilelere gönderilen Kur’an hafızlarından dördü şehid edilmişti. Birkaç adet değilde aynı okuldan 20 ile 75 arası sayısı verilen Kur’an hafızı gencin, Ebu Bera'nın sözüne güvenilerek Necd'e gönderilmesi; Ebu Bera'nın hükmünü bilmesine ve Peygamberimizin mektubunu irşadcılardan almasına rağmen, okumadan genç Hafızların Ebu Bera'nın yeğeni Amir b. Tufeyl tarfından katledilmesi; Katliyamdan kurtulan bir kişinin Medineye dönerken katillerden sandığı iki kişiyi öldürdükten sonra bu iki kişinin yeni müslüman olan Amiroğulların mensubu çıkması; Amiroğullarından diyet istenmemesi diyalektik materyalist tarih değerlendirmemde garib bir durum olarak karşıladım. Açıklayamadım. Birinci Hariciler katliyamı (?) olayı olmasın diye düşünmeden edemedim.

Medine 60 km güneydoğusunda Mauna kuyusu çevresinde (hemde 700 kadar Ben-i Kurayza yahudisi kafası tek tek vurulduktan kısa süre sonra) bu katliyamı yapan Amir b. Tufeyl’e ne oldu .

Âmir b. Tufeyl amcası Ebû Berâ’nın ölümü üzerine 625 yılında Benî Âmir b. Sa‘saa kabilesinin reisi oldu. Tebük Seferi’nden sonra Medine’ye gelen Benî Âmir b. Sa‘saa heyeti arasında o da vardı. Hz. Peygamber müslüman olmasını teklif edince Âmir, “Müslüman olursam bana ne vereceksin?” diye sordu. Hz. Peygamber, “Müslümanların faydalandıklarından sen de faydalanacak, onların mükellef tutuldukları şeylerden sen de sorumlu olacaksın” dedi. Kabul etmeyip kabilesi başına dönerken yolda boynunda çıkan bir çıban yüzünden öldü.

Tarihi kayıtlarda müslüman olması karşılığında iktidara ortak olmayı veya ondan sonra idarenin kendisine intikalini, kabul edilmemesi halinde ise hücuma geçeceğini söyleyerek Peygamberimizi tehdit ettiğini veya esasen Medine’ye gelmekteki asıl maksadı da Peygamberimize suikastta bulunma olduğunu iddia edenler olmuştur. Bunu başaramayınca kin ve öfkeyle oradan ayrıldığı ileri sürülmüştür. Ancak pek inandırıcı değildir.

Mekke'ye heyetle gelmesi ve canlı çıkması ilginçtir. Bir savaş sırasında gözlerinden birini kaybeden Âmir b. Tufeyl, cesareti yanında cömertliği ve şairliğiyle de meşhurdur. Şiirlerinden bir kısmı toplanarak bir divan halinde (The Dīwāns of ʿAbīd İbn al-Abraṣ and ʿĀmir İbn al-Ṭufail) yayımlanmıştır.

5- Ben-i Kurayza Gazvesinde kendi içlerine de girmiş, saygınlığı bulunan Sa‘d b. Muâz hakem seçildiğinde eminim savaş içinde yanlarına gelen Evs kabilesi lideri Sa’d b. Muaz ve Hazrec kabilesinin liderleri Sa’d b. Ubade ile görüşmüş olduklarından Yahudiler sevinmişlerdir. Saad, inandığı şey için dürtüsel olarak savaşmaya istekli, sert, adil ve tutkulu bir adam olduğu söylenir. Oysa Yahudilerin Müşriklerle işbirliği halinde olduğunu Peygamberimize söyleyen onlardı. Harec kabilesi hakemlik alanına gelene kadar Sa‘d b. Muâz'a bağışlaması için baskı yaptılar, çünkü müşriklerle işbirliği yapmadıklarını biliyorlardı. Ben-i Kurayza kararı ile Evs kabilesi eskiden rakip oldukları Hazrec kabilesinin en büyük müttefiklerinden kurtuldular.

Çocuklar hariç bütün erkekler tek tek boyuları Hz. Ali ve Zübeyr b. Avvam tarfından gece yarısına kadar vurulduğunda, birkaçı hariç hiçbiri İslamı seçmedi ve eman dilemedi.

Allahu Teala Mâide suresi 43. ayetde “ İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, nasıl oluyor da senin hakemliğine baş vuruyorlar? Daha sonra da verilen hükümden yüz çeviriyorlar. Bunlar inanan kişiler değillerdir.” buyuruyor. Tevratta Allahın hükmüne değilde teslim olup “yalancı peygamberin olduğuna inandıkları” Peygamberimizin hükmüne razı olarak inanan kişi olmaktan çıktıklarını bildiriyor. İstemeden insana Einstein'ın görecelik kanunu geliyor.

Hz. Ali'nin çocukları ve torunlarından oluşan kafilenin Kerbelada öleceklerini bilerek ve tek tek savaşarak şehadete yürümeleri ile benzerlik hazin ve dikkat çekici. Teslim olmayarak Ben-i Kurayza'nın hatasına düşmediklerini ama aynı kaderden kurtulamadıklarını düşünüyorum. İmanın terazisi de görece mi?

Sa'd'ın erkek kardeşi Amr ve üvey oğlu (yeğeni) el-Harith ibn Aws, Uhud'da öldürülenlerin arasındaydı. Sa‘d b. Muâz daha önceki savaşlarda yaralanmıştı, yaraları açılmıştı ve ölümün eşiğindeydi. Onun için bir çadırdan eşeğin sırtında hakemlik yapmaya çağrıldı. Ölümle barışık değildi. Kurayza yahudilerinden, oğlu ve yeğeninin katillerinden ve onyıllar süren mücadelede daha güclü olan rakip Hazrec kabilesinin üstünlüğünden kurtuldu. Sa‘d b. Muâz huzur içinde ölmüş olmalı.

6- Mute harbinde bir grup sayı ve silah gücüne bakmadan Bizans İmparatoru Herakleios’un kumandanı Theodoros’un ordusuna saldırdığı; Zeyd b. Hârise, Ca‘fer b. Ebû Tâlib ve Abdullah b. Revâha başta olmak üzere 15 şehit verilirken Halit bin Velid'in intihar olarak gördüğü bu savaştan kalan askerleri küçük çatışmalarla sağ salim Medine’ye getirdiği daha akla yakın bir açıklama olup bu o dönem pek çok müslüman tarafından da ileri sürülmüştür.

7- Kâinatın işleyişinde ilâhî bir adâletin olduğu; büyük bir denge ve adâlet sistemi ile kâinâtın

yaratıldığını; ince bir hesap ile çok âdil ve ölçülü şekilde yaratıldığı gönüllerden geçse de Allah insanlara çeşitli dinler göndermiştir ancak (Müteşabih ayette söylediği gibi) bir dini de, insanlar gibi dünyada bir adalet arayışı da yoktur. Örneğin:

a- Medine'de üç yahudi problemi çözümünde yahudilerin akitlerini bozduklarının tarihsel bariz kanıtı yoktur. Birinci sürgünde Ben-i Kanyuka yahudileri bütün erkekleri idam cezası almışken Abdullah b. Übey'in ısrarı sonucu bütün mallarını bırakarak Ezri'at'a (bugünkü Dar'a) sürüldüler. İkinci sürgünde Ben-i Nadir yahudileri Ben-î Nadîr Yahudilerinin eşyalarını yanlarına alarak bir kısmı Hayber'e, diğer bir kısmı da Şam taraflarına sürüldüler. Üçüncü sürgünde Ben-i Kurayza yahudileri ise kabul ettikleri hakem Sa'd b. Muaz kararı ile bütün erkeklerin kafası tek tek vurularak idam edildi, mallarına el konuldu, kadın ve çocuklar köle olarak satıldılar.

b- Bedir savaşında kazanılan ganimetler müslümanlar arasında eşit bölüştürüldü. Beni Mustalık Gazvesinde 600-700 esir ile 2000 deve, 5000 koyunun da bulunduğu bol miktarda ganimet ele geçirildi. Peygamberimiz, esirler arasında bulunan kabile reisi Hâris'in kızı Cüveyriye ile evlendi ve dolayısıyla ashabın esirleri karşılıksız serbest bırakması sonucunda başta Hâris b. Ebû Dırâr olmak üzere kabilenin hemen tamamı İslâm'a girdi. Mekke'nin fethinde bütün müşriklerin canlarını ve mallarını (küçük bir çatışma da çıkmış olmasına rağmen) bağışladı. Evtas savaşında kadın ve çocuk dahil 600 esir, 24000 deve, 40 binden fazla koyun ve dört bin ukiyye (eski bir ağırlık ölçüsü birimi) gümüş ganimet aldılar. Hevâzin heyeti kabilenin İslâmiyet'i kabul ettiğini bildirerek mallarını ve esirlerini geri istedi. Peygamberimiz ya esirleri alın yada ganimeti dedi. Esirleri tercih ettiler. Hayber'in fethinde ekili ürünlerinin yarısını vergi olarak vermeleri koşulu ile Yahudi'ler mallarını ve canlarını kurtardılar.

c- Allahın gönderdiği, ve öncekilere üstün kılınan din İslam dinidir. Aşağıdaki ayetlerde:

Bakara suresi 193. ayette "Fitne kalmayıncaya ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla çarpışın. Eğer çarpışmaktan vazgeçerlerse artık zulme sapanlardan başkasına düşmanlık edilmez." buyuruyor.

Enfal suresi 39. ayette "Fitne kalmayıncaya ve din tümüyle Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaş. Vazgeçerlerse kuşkusuz ki Allah, ne yaptıklarını iyice görecektir." buyuruyor.

Al-i İmran suresi 19. ve 83. ayetlerde "19: Allah katında din İslam'dır/barış ve esenlik için Allah'a teslim olmaktır. Kitap verilmiş olanlar, kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki kıskançlık/doymazlık/azgınlık/denge noktasından sapma/yalancılık/zulüm/kibir/zinakârlık yüzünden ihtilafa düştü. Kim Allah'ın ayetlerine nankörlük ederse, Allah, hesabı çabucak görecektir.

83: Hâlâ Allah'ın dininden gayrısını mı arıyorlar? Oysaki, göklerdeki şuurlulur da, yerdekiler de ister istemez O'na teslim olmuşlardır ve yalnız O'na döndürüleceklerdir. " buyuruyor.

Nahl suresi 52. ayette " Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Din de sürekli olarak yalnız O'nundur. Hâlâ, Allah'tan başkasından mı sakınıyorsunuz!" buyuruyor.

Zumer suresi 3. ayette "Gözünüzü açıp kendinize gelin! Arı duru din yalnız ve yalnız Allah'ındır! O'ndan başkasını veliler edinerek, "biz onlara, bizi Allah'a yaklaştırmaları dışında bir şey için kulluk etmiyoruz." diyenlere gelince, hiç kuşkusuz Allah onlar arasında, tartışıp durdukları konuyla ilgili hükmü verecektir. Şu bir gerçek ki, Allah, yalancı ve nankör kişiyi iyiye ve güzele kılavuzlamaz." buyuruyor.

Fetih suresi 28. ayette "O, resulünü hidayet ve hak dinle gönderdi ki, o dini tüm dinlere üstün kılsın. Tanık olarak Allah yeter." buyurmaktadır.

Ancak Allahın dini yoktur diye düşünüyorum.

632 yılı

Peygamberimiz'in Vedâ Haccı'nda yüz bini aşkın hacıya Vedâ Hutbesi okudu. M. Hamîdullah’ın tahminine göre Müslümanların sayısı bu sırada 400. 000'e ulaşmıştı. Vefâtından üç gün önce Hz. Ali ile Fahd’a dayanarak mescide gelip cemaata namaz kıldırdı. Ashâbına hayır temennîlerde ve son tavsiyelerde bulundu.

Hicretin 11. senesi, Rebiülevvel ayının on ikisinde yani Milâdî 8 Haziran 632 Pazartesi günü vefat etti. 9 Haziran 632 Salı günü Medine-i Münevvere 'de Ravza-i Mutahhara'da toprağa verildi.